

RAPPORT 2023:4

Utan inkomst efter avslag

En redovisning av vilka som saknar inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning och vad som ökar risken för det

---

isf

RAPPORT 2023:4

Utan inkomst efter avslag

En redovisning av vilka som saknar inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning och vad som ökar risken för det

En rapport från Inspektionen för socialförsäkringen

Göteborg 2023

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) är en statlig myndighet som arbetar för en rättssäker och effektiv socialförsäkring som är hållbar för samhället och ger trygghet för individen.

ISF:s rapporter har olika fokus:

- *ISF Granskar och analyserar* innehåller en omfattande granskning och analys ur flera olika perspektiv. Avsikten är att presentera så långtgående slutsatser som möjligt och lämna rekommendationer på önskvärda förändringar.
- *ISF Redovisar* presenterar fakta utan att analysera dem på djupet. Det kan till exempel handla om att redovisa statistik, en rättslig observation eller en sammanställning av existerande kunskap.
- *ISF Kommenterar* fokuserar på att synliggöra något som ISF tycker behöver uppmärksammas. Det kan till exempel handla om att kommentera en pågående debatt, effekterna av rättstillämpningen eller att synliggöra olösta problem.

Publikationen kan läsas online, laddas ner och beställas på www.isf.se

© Inspektionen för socialförsäkringen
Tryckt av Elanders Sverige AB, 2023

ISBN: 978-91- 89595-21-7

Innehåll

Generaldirektörens förord	9
Sammanfattning	11
1 Inledning	21
1.1 Rapportens syfte	22
1.2 Hur vi har gjort granskningen	23
1.2.1 Vår definition av att sakna inkomst efter avslaget	25
1.2.2 Vår definition av att skriva in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget	27
1.2.3 Vi har hämtat in data från myndigheter	27
1.2.4 Vi har analyserat data på två sätt	28
1.3 Om den tidsperiod som vi har studerat	29
1.3.1 Avslagsnivåerna är högre än åren före och efter ...	30
1.3.2 Covid-19-pandemin sammanfaller delvis med vår uppföljningsperiod	31
1.4 Om den grupp personer som vi har studerat	32
1.4.1 Två tredjedelar av de som får avslag är kvinnor ...	33
1.5 Rapportens disposition	34
2 Personer som får avslag efter en tid med sjukpenning	37
2.1 Sex procent saknar inkomst efter avslaget	38
2.2 Vad utmärker gruppen av personer som saknar inkomst efter avslaget?	40
2.2.1 Det är vanligare att män saknar inkomst än att kvinnor gör det	41

2.2.2	Att sakna inkomst är vanligast för de som har haft sjukpenning länge, inte har förvärvsarbetat nyligen eller endast har förgymnasial utbildning.....	42
2.3	Vad påverkar risken att sakna inkomst efter avslaget?	46
2.3.1	Män, yngre, utrikes födda och ensamstående har högre risk att vara utan inkomst	48
2.3.2	Personer som har haft sjukpenning längre tid än ett år har högre risk att sakna inkomst	49
2.3.3	Kort utbildning och arbetslöshet ökar risken att sakna inkomst	52
2.3.4	De som bor i Stockholm har högre risk att sakna inkomst	53
2.4	Är de som saknar inkomst efter avslaget inskrivna hos Arbetsförmedlingen?	55
2.4.1	Drygt hälften av de som saknar inkomst är inskrivna	56
2.4.2	Det är vanligare att vara inskriven som sökande med förhinder bland de som saknar inkomst än bland de som har inkomst	57
2.4.3	Det finns vissa skillnader mellan de som skriver in sig och de som inte gör det	59
2.5	Hur försörjer sig de som saknar inkomst efter avslaget?	65
2.5.1	Vissa försörjningskällor har vi inte data om.....	65
2.5.2	En fjärdedel av de som saknar inkomst får ekonomiskt bistånd.....	66
2.6	Hur ser inkomstutvecklingen ut på längre sikt för de som saknar inkomst?.....	69
2.6.1	Nästan hälften saknar fortfarande inkomst efter två år	70
2.6.2	Drygt en fjärdedel har arbetsinkomst efter två år.....	72
2.6.3	En tiondel har sjukpenning efter två år.....	74
2.6.4	Andelen som har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd ökar successivt till en drygt tiondel efter två år.....	76

2.6.5	En stor andel i åldern 61–64 år börjar ta ut pension.....	79
2.6.6	Ett fåtal har sjuk- eller aktivitetsersättning under de första två åren	82
2.6.7	En liten andel har studiemedel efter två år	83
3	Personer som får avslag initialt på ansökan om sjukpenning.....	87
3.1	Nio procent saknar inkomst efter avslaget.....	88
3.2	Vad utmärker gruppen personer som saknar inkomst efter avslaget?	89
3.2.1	Det är vanligare att män saknar inkomst än att kvinnor gör det	90
3.2.2	Att sakna inkomst är vanligast för de som var arbetslösa före ansökan, har haft aktivitetsersättning eller har kort utbildning.....	90
3.3	Vad påverkar risken att sakna inkomst efter avslaget?	94
3.3.1	Män, yngre och ensamstående har högre risk att sakna inkomst.....	95
3.3.2	Typ av sjukdom påverkar risken att sakna inkomst	96
3.3.3	Kort utbildning och arbetslöshet ökar risken att sakna inkomst	97
3.3.4	Boendeort har ingen inverkan på risken att sakna inkomst	98
3.4	Är de som saknar inkomst efter avslaget inskrivna hos Arbetsförmedlingen?	100
3.4.1	Majoriteten av de som saknar inkomst är inskrivna och många var det även före avslaget..	101
3.4.2	Det är vanligare att vara inskriven som sökande med förhinder bland de som saknar inkomst än bland de som har inkomst	103
3.5	Hur försörjer sig de som saknar inkomst efter avslaget?..	105
3.5.1	Vissa försörjningskällor har vi inte data om.....	105
3.5.2	Nästan 40 procent av de som saknar inkomst får ekonomiskt bistånd	106
3.6	Hur ser inkomstutvecklingen ut över tid för de som efter avslaget saknar inkomst?.....	108

3.6.1	Drygt 60 procent saknar fortfarande inkomst efter ett år och 50 procent gör det efter två år.....	109
3.6.2	En fjärdedel har arbetsinkomst efter två år.....	111
3.6.3	Drygt 5 procent har sjukpenning efter två år.....	113
3.6.4	Drygt var tionde har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd efter två år	115
3.6.5	En stor andel i åldern 61–64 år börjar ta ut pension.....	118
3.6.6	Ett fåtal har sjuk- eller aktivitetsersättning under de första två åren	120
3.6.7	En liten andel har studiemedel efter två år	121
4	Slutsatser och diskussion	123
4.1	En liten grupp saknar inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning.....	125
4.2	Kön och ålder har stor betydelse och även familjeförhållanden påverkar	126
4.2.1	Det är mycket högre risk för män än för kvinnor att sakna inkomst.....	127
4.2.2	Risken är högre att sakna inkomst ju yngre personen är.....	128
4.2.3	Ensamstående har högre risk att sakna inkomst ..	128
4.2.4	Personer som är födda utomlands har en något högre risk att sakna inkomst	129
4.3	Sjukpenningperiodens längd är viktig och typ av sjukdom påverkar i någon mån	130
4.3.1	Risken att sakna inkomst är mycket högre om sjukpenningperioden är längre än 1 år.....	130
4.3.2	Typ av sjukdom spelar roll för risken att sakna inkomst	131
4.3.3	De som tidigare har haft aktivitetsersättning har högre risk att sakna inkomst.....	133
4.4	Arbetsmarknadsanknytning har stor betydelse och även utbildning spelar roll.....	133
4.4.1	Personer som endast har förgymnasial utbildning har högre risk att sakna inkomst än andra	134

4.4.2	Personer med svag arbetsmarknadsanknytning har mycket högre risk att sakna inkomst	134
4.5	Boendeort spelar roll i någon mån	135
4.5.1	Boende i Stockholm och Mellansverige har högre risk att sakna inkomst än andra	135
4.6	Det finns både väntade och oväntade skillnader gällande inskrivning hos Arbetsförmedlingen	137
4.6.1	Olika kategorier personer skriver in sig i olika hög utsträckning	137
4.6.2	Det är vanligare att vara inskriven som sökande med förhinder för de som saknar inkomst	140
4.6.3	En större andel av de som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen fortsätter sakna inkomst	141
4.7	I nästa rapport kommer vi att undersöka orsakerna närmare	142
5	Referenser	143
Bilaga 1:	Rätt till stöd vid omställning från sjukförsäkringen till arbetsmarknaden	147
Bilaga 2:	Tidigare studier	159
Bilaga 3:	Avgränsningar och data	163
Bilaga 4:	Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning	167
Bilaga 5:	Analys av vad som påverkar risken att sakna inkomst efter avslag	191
Bilaga 6:	Jämförelser mellan inskrivna och inte inskrivna hos Arbetsförmedlingen	199

Generaldirektörens förord

Sjukförsäkringens regelverk har genomgått en rad förändringar under 2000-talet. Inte minst har de inneburit ett ökat fokus på omställning till arbetsmarknaden för de som har en arbetsförmåga. Detta ställer högre krav på samverkan, bland annat mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen.

Sjukförsäkringens funktion påverkas av hur angränsande system fungerar och vice versa. När förändringar genomförs kan krockar eller luckor uppstå mellan regelverken, eller att sådana uppkommer vid tillämpningen av dem. Om systemen inte samspekar kan det bidra till att personer hamnar utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) vill med denna rapport öka kunskapen om de som saknar inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning. Vi synliggör hur vanligt det är, för vilka kategorier personer det är vanligast och vad som ökar risken för det.

I slutändan handlar det om att de som trots sjukdomar bedöms ha arbetsförmåga, och därför inte har rätt till sjukpenning, behöver ha en rimlig chans att försörja sig. I en kommande rapport ger vi svar på frågor om varför personer hamnar utan inkomst efter ett avslag. Till exempel om det finns brister i samverkan som bidrar till att personer hamnar där, eller om det har att göra med hur lagstiftningen ser ut eller tillämpas av myndigheterna.

Rapporten har skrivits av Hanna Westgård (projektledare), Peje Bengtsson och Tobias Johansson. I granskningsprojektet har också Josefine Heinevik, Jens Karlsson, Elin Sundberg, Tharshini Thangavelu och Lisa Widén (tidigare projektledare) arbetat.

Göteborg i maj 2023

Eva-Lo Ighe

Sammanfattning

När en person får avslag på sin ansökan om sjukpenning, och personen är arbetslös eller inte kan återgå till sitt arbete, behöver hen skriva in sig hos Arbetsförmedlingen och aktivt söka arbete för att kunna få rätt till vissa ersättningar och stöd. Detta krävs för att ha rätt till bland annat arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd. Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska samverka för att säkerställa att den som får avslag på ansökan om sjukpenning får goda förutsättningar för att kunna ställa om till arbete.

Tidigare studier har rapporterat om att det finns en grupp personer som är utan inkomst efter avslaget, och som varken arbetar eller befinner sig i omställning hos Arbetsförmedlingen.

Men det saknas studier om vad som kännetecknar de som är utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning, vad som ökar risken för att vara utan inkomst efter avslaget och varför de är utan inkomst. Detta är vad Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) undersöker inom ramen för denna granskning. Resultatet av granskningen presenterar vi i två rapporter, varav detta är den första.

Rapportens syfte

Syftet med denna rapport är att öka kunskapen om förekomsten att sakna inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning. De frågor som vi svarar på i rapporten är följande:

1. Hur många av de som får avslag på ansökan om sjukpenning saknar inkomst efter avslaget?
2. Vad utmärker gruppen som saknar inkomst efter avslaget?
3. Vad påverkar risken för att sakna inkomst efter avslaget?

4. Hur många och vilka av de som saknar inkomst skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget?
5. Hur försörjer sig de som saknar inkomst efter avslaget?
6. Hur ser inkomstutvecklingen ut på längre sikt för de som saknar inkomst efter avslaget?

I en kommande rapport kommer vi att svara på frågor om vilka orsaker som finns till att personer hamnar utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning.

Hur vi har gjort granskningen

Vi har genomfört granskningen genom att analysera registerdata, som vi har hämtat in från myndigheter. Vi har gjort både deskriptiva analyser och fördjupade sambandsanalyser. De deskriptiva analyserna beskriver de personer som saknar inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning samt hur det går för dem efter avslaget. De fördjupade sambandsanalyserna beräknar vad som påverkar risken att sakna inkomst efter avslaget.

Vår granskning gäller de personer som fick avslag på sin ansökan om sjukpenning under perioden från och med december 2018 till och med december 2019. I denna grupp ingår personer som var 24–64 år vid tiden för avslaget. Vi har följt upp personerna under två år efter avslaget.

Vi har avgränsat vår granskning till de som fick avslag på sin ansökan om sjukpenning för att Försäkringskassan bedömde att deras arbetsförmåga inte var nedsatt i tillräcklig grad på grund av sjukdom. Personer som fick avslag på grund av att de inte uppfyllde de grundläggande kraven för att vara försäkrad för arbetsbaserade förmåner ingår inte i granskningen.

I vår granskning ingår både de som fick avslag efter att först ha haft sjukpenning under en tid och de som fick avslag initialt på sin ansökan om sjukpenning utan att ha haft sjukpenning i anslutning till den period som avslaget gäller. Detta är två situationer som skiljer sig åt på många sätt och vi redovisar därför våra resultat gällande dem separat.

Med ”sakna inkomst” menar vi att sakna inkomst av arbete eller ersättningar som träder in i stället för arbete, som arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd. Ekonomiskt bistånd ingår inte, utan vi anser att den som försörjer sig enbart på ekonomiskt bistånd är utan inkomst. ”Efter avslaget” har vi valt att definiera som månad 1–3 efter den månad då ärendet avslutades hos Försäkringskassan.

En liten grupp saknar inkomst efter avslaget

Totalt är det 7 procent (3 690 personer) som är utan inkomst efter avslaget, av de 51 119 personer som får avslag på sin ansökan om sjukpenning under den tidsperiod vi har studerat. Av de 32 056 personer som får avslag efter en tid med sjukpenning är det 6 procent som saknar inkomst efter avslaget. Av de 19 063 personer som får avslag initialt på sin ansökan om sjukpenning är det 9 procent som saknar inkomst.

Det är alltså en något större andel som saknar inkomst av de som får avslag initialt än av de som får avslag efter att ha haft sjukpenning under en tid. En tänkbar förklaring är att andelen arbetslösa är större bland de som får avslag initialt. Att vara arbetslös före ansökan om sjukpenning är en faktor som vi ser ökar risken för att sakna inkomst efter ett avslag, särskilt om arbetslösheten har pågått under lång tid.

Vi kan också konstatera att de allra flesta av de personer som får avslag på sin ansökan om sjukpenning har inkomst efter avslaget. Majoriteten har inkomst av arbete, närmare bestämt 68 procent av de som får avslag efter en tid med sjukpenning och 62 procent av de som får avslag initialt. Det är också många som har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd efter avslaget. Det har 16 procent av de som får avslag efter en tid med sjukpenning och 20 procent av de som får avslag initialt.

Hur de personer som saknar inkomst efter avslaget försörjer sig är i många fall oklart. De kan ha inkomster som vi inte har information om eller bli försörjda av någon annan. Men vi vet att en del av dem har ekonomiskt bistånd. De som enbart försörjer sig genom ekonomiskt bistånd saknar inkomst enligt vår definition i rapporten. Det är en fjärdedel av de som saknar inkomst efter avslag efter en tid med sjukpenning och 40 procent av de som saknar inkomst efter avslag initialt som har ekonomiskt bistånd.

Av de som saknar inkomst efter avslaget är det en relativt stor andel som får en inkomst någon gång under de första två åren efter avslaget. Efter två år saknar ungefär hälften fortfarande inkomst. Ungefär en fjärdedel har då en arbetsinkomst. Den återstående fjärdedelen har någon annan typ av inkomst, till exempel arbetslöshetsersättning eller sjukpenning.

Högst risk att sakna inkomst har personer med svag arbetsmarknadsanknytning och män

När det gäller de som får avslag initialt på sin ansökan är det tre faktorer som i hög grad påverkar risken att sakna inkomst efter avslaget. De som inte förvärvsarbetar året före avslaget har mycket högre risk att sakna inkomst efter avslaget än de som gör det. Detsamma gäller de som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen före avslaget jämfört med de som inte är det. Och män har mycket högre risk att sakna inkomst efter avslaget än kvinnor.

Bilden är mer sammansatt när det gäller de som får avslag efter en tid med sjukpenning. De två faktorer som ökar risken allra mest är att ha haft sjukpenning i flera år vid avslaget och att tidigare ha haft aktivitetsersättning. En rad ytterligare faktorer har också stor betydelse för risken. Män har mycket högre risk att sakna inkomst än kvinnor och de yngsta (24–30 år) har mycket högre risk än de äldsta (61–64 år). De som inte förvärvsarbetade året innan de får sjukpenning har också betydligt högre risk att sakna inkomst efter avslaget liksom de som har varit inskrivna i flera år hos Arbetsförmedlingen.

Arbetsmarknadsanknytning verkar alltså spela stor roll för risken att sakna inkomst efter avslaget. Personer som inte har arbetat på länge, på grund av sjukfrånvaro eller arbetslöshet, riskerar att inte uppfylla det så kallade arbetsvillkoret för rätt till arbetslöshetsersättning. Även av andra skäl kan återgång i arbete, arbetssökande eller arbetsförberedande åtgärder vara svårare för de som inte har arbetat på länge.

Varför kön spelar så stor roll för risken är inte lika självklart. Men i gruppen utan inkomst är det en större andel bland männen än bland kvinnorna som har kort utbildning och som är ensamstående utan barn. Det skulle kunna vara så att det bland män som får avslag på ansökan om sjukpenning oftare än bland kvinnor förekommer sociala hinder av olika slag, vid sidan av sjukdom. En sådan hypotes får visst

stöd av Socialstyrelsens statistik kring ekonomiskt bistånd, där det framgår att det är vanligare bland män än kvinnor att sociala skäl är en del av försörjningshindret.

Att yngre, och framför allt de allra yngsta (24–30 år), i högre grad än andra saknar inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning skulle kunna bero på att fler i den åldern har föräldrar som fortfarande hjälper till att försörja dem. De har inte heller hunnit etablera sig på arbetsmarknaden i samma utsträckning som de som är äldre, och kan därför ha svårare att få jobb och även att uppfylla arbetsvillkoret för rätt till arbetslöshetsersättning.

Utöver detta finns det faktorer som påverkar risken att sakna inkomst efter avslaget i måttlig eller liten grad.

Ensamstående har högre risk att hamna utan inkomst efter avslaget än personer som är gift eller sambo. Detta spelar större roll för risken för de som får avslag initialt. Personer som är födda utomlands har något högre risk än personer födda i Sverige, men endast bland de som får avslag efter en tid med sjukpenning. Det verkar alltså vara så att personer som lever med en partner i mindre utsträckning hamnar utan inkomst när de får avslag på sin ansökan om sjukpenning. Att personer som är födda utomlands i högre grad än andra hamnar utan inkomst skulle kunna bero på otillräcklig information från myndigheterna om vad som är viktigt för att inte förlora sin rätt till ersättningar. De kan också ha svårare att få jobb på grund av till exempel språksvårigheter eller att arbetsgivare har svårare att värdera deras utbildning eller erfarenhet.

När det gäller vilka sjukdomar som ökar risken skiljer det sig mellan de som får avslag initialt och de som får avslag efter en tid med sjukpenning. Personer med psykiska sjukdomar och symtomsjukdomar har högre risk än andra att sakna inkomst efter avslag efter en tid med sjukpenning. Bland de som får avslag initialt är det personer med vissa specifika psykiska sjukdomar som har högst risk, nämligen förstärknings- eller stressrelaterade syndrom. Att vissa av de psykiska sjukdomarna innebär en högre risk att hamna utan inkomst efter avslaget kan ha flera orsaker. En möjlig orsak kan vara att det är svårare att bedöma hur sjukdomen påverkar personens arbetsförmåga i de fall det handlar om vissa psykiska sjukdomar. Det kan vara svårare för personen att bevisa att hen uppfyller de krav som finns för att få ersättning. Det kan också vara svårare för Arbetsförmedlingen eller

för potentiella arbetsgivare att ge stöd eller göra anpassningar utifrån personernas begränsningar när det gäller psykiska sjukdomar. Vid fysiska sjukdomar är det ofta tydligare för alla vilka personens begränsningar är.

Personer med endast förgymnasial utbildning har vidare högre risk att sakna inkomst efter avslaget än andra, särskilt bland de som får avslag efter en tid med sjukpenning. En möjlig förklaring är att många arbeten kräver utbildning på minst gymnasienivå och att det därför är svårt att få jobb för de som saknar denna utbildning. Gruppen som endast har förgymnasial utbildning kan också ha en överrepresentation av personer med olika typer av svårigheter, sociala och andra.

Boendeort spelar roll endast i någon mån. En något högre risk att sakna inkomst än andra har personer som bor i Stockholm och Mellansverige, men bara bland de som får avslag efter en tid med sjukpenning. Det skulle kunna vara så att det skiljer sig åt mellan olika delar av landet när det gäller handläggningen hos Försäkringskassan och hos Arbetsförmedlingen, liksom hur väl myndigheternas samverkan fungerar. Det är också troligt att arbetsmarknaden skiljer sig åt mellan olika orter och delar av landet.

Det finns väntade och oväntade skillnader gällande inskrivning hos Arbetsförmedlingen

Män som saknar inkomst skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget i lägre grad än kvinnor i motsvarande situation. Det är en större andel av männen än av kvinnorna som hos Arbetsförmedlingen får sökandekategorin arbetssökande med förhinder, det vill säga att Arbetsförmedlingen bedömer att de inte kan söka jobb. Båda dessa omständigheter kan vara en del av förklaringen till att män saknar inkomst oftare än kvinnor.

Att hos Arbetsförmedlingen placeras i kategorin arbetssökande med förhinder kan påverka personens möjlighet att få rätt till olika ersättningar och stöd, till exempel arbetslöshetsersättning och vissa socialförsäkringsförmåner, men även ekonomiskt bistånd. Det är också vanligare att vara inskriven som arbetssökande med förhinder bland de som saknar inkomst än bland de som inte saknar inkomst efter avslaget. Hur Arbetsförmedlingen bedömer vilken kategori en

person ska placeras i och vilken information som personen får i samband med att hen placeras i en viss sökandekategori är intressanta frågor att utreda närmare.

Det finns ett antal skillnader mellan de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen och de som inte gör det, bland de som saknar inkomst efter avslaget. Följande kategorier är överrepresenterade bland de som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen trots att de saknar inkomst när de har fått avslag efter en tid med sjukpenning:

- personer som är födda i Sverige
- personer som förvärvsarbetade året innan de fick sjukpenning
- personer som har haft sjukpenning under kortare tid än ett år när de får avslag
- män med okänd utbildningsnivå
- män med yrken inom byggverksamhet och tillverkning
- kvinnor med eftergymnasial utbildning
- kvinnor med yrken med krav på fördjupad högskolekompetens.

Detta avviker delvis från vad som utmärker hela gruppen som saknar inkomst efter avslaget. Det tyder på att det finns olika grupper där orsakerna till att de saknar inkomst skiljer sig åt. Resultaten kan ge nycklar för att förstå varför vissa personer hamnar utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning.

Överrepresentationen av män med yrken inom byggverksamhet och tillverkning skulle kunna ha att göra med att det inom byggverksamhet är vanligare med svartarbete än inom många andra verksamheter.

Det är svårt att säga varför personer som är födda i Sverige, har förvärvsarbetat nyligen och kvinnor med eftergymnasial utbildning och kvinnor som har yrken med krav på fördjupad högskolekompetens i högre grad än andra väljer att inte skriva in sig hos Arbetsförmedlingen trots att de saknar inkomst. Även de kan ha försörjningskällor som vi inte känner till, så som inkomster från kapital eller besparingar eller att de blir försörjda av en partner. De kanske väljer att söka arbete på andra sätt än genom Arbetsförmedlingen. Vi ser att kvinnor som saknar inkomst efter avslaget och inte skriver in sig efter avslaget, under de första åren därefter får arbetsinkomst snabbare än män

i motsvarande situation. Möjligen kan det för vissa personer vara stigmatiserat att skriva in sig hos Arbetsförmedlingen och att få arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd. Brist på information från myndigheterna om risker med att inte skriva in sig hos Arbetsförmedlingen kan spela in. Att ha ett förvärvsarbete och få avslag efter att ha haft sjukpenning under en tid kan vara en komplicerad situation att hamna i. Det kan vara svårt att fatta välövervägda beslut när det gäller att säga upp sig eller begära tjänstledighet och att börja söka andra jobb.

Det är en större andel som fortsätter att sakna inkomst under de två år som följer på avslaget bland de som saknar inkomst efter avslaget och inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget än bland de som skriver in sig. Detta gäller särskilt för de som får avslag efter en tid med sjukpenning.

ISF återkommer när det gäller orsaker

Vi diskuterar i rapporten ett antal möjliga orsaker till att personer hamnar utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning.

De möjliga orsakerna är följande:

- Den som inte har arbetat tillräckligt mycket eller på länge riskerar att inte uppfylla villkor för arbetslöshetsersättning.
- Lång tid borta från arbetsmarknaden kan innebära sämre förutsättningar att söka och få arbete.
- Arbetsförmedlingen eller arbetslöshetskassan kan göra en annan bedömning av personens arbetsförmåga än Försäkringskassan, vilket kan innebära att personen inte uppfyller villkoren för vissa ersättningar.
- De psykiska sjukdomarna kan innebära särskilda svårigheter, både för personen att bevisa att hen uppfyller villkor för ersättning och för myndigheten att bedöma detta.
- Personen kan ha andra svårigheter än sjukdom som påverkar arbetsförmågan, som social problematik.
- Informationen och stödet till personen från myndigheterna kan vara otillräckligt.

- Det kan finnas andra medvetna eller omedvetna luckor eller hinder i regelverken eller tillämpningen av dem som utesluter eller försvårar för enskilda att få ersättning eller stöd till omställning.
- Det kan vara ett aktivt val att inte arbeta eller söka ersättningar, utifrån att personen kan ha andra möjligheter till försörjning som vi inte känner till.

Dessa möjliga orsaker kommer vi att undersöka närmare. I nästa rapport kommer vi att presentera resultatet av den granskningen.

1 Inledning

När Försäkringskassan avslår en ansökan om sjukpenning ska Arbetsförmedlingen och Försäkringskassan samverka för att säkerställa att personen får goda förutsättningar för att kunna ställa om till arbete.¹ I regeringens *Åtgärdsprogram 3.0 – Regeringens initiativ för en trygg sjukförsäkring med människan i centrum* slår regeringen fast att ingen ska falla mellan myndigheternas ansvar på grund av att samverkan mellan myndigheter brister.²

Den som får avslag på sin ansökan om sjukpenning och som är arbetslös eller inte kan återgå till sitt arbete, behöver skriva in sig hos Arbetsförmedlingen och aktivt söka arbete för att kunna få rätt till vissa ersättningar och stöd. Detta krävs för att ha kvar sin sjukpenninggrundande inkomst (SGI) och därmed sitt försäkringsskydd för många socialförsäkringsförmåner.³ Det krävs också för att ha rätt till bland annat arbetslöshetsersättning⁴, aktivitetsstöd⁵ och som huvudregel även för att ha rätt till ekonomiskt bistånd⁶. I bilaga 1 beskriver vi översiktligt vilka möjligheter till ersättning och stöd som aktualiseras när en person får avslag på ansökan om sjukpenning.

Men studier visar ändå att det finns personer som varken arbetar eller befinner sig i omställning hos Arbetsförmedlingen efter att de har fått avslag från Försäkringskassan. Det finns också personer som visserligen är hos Arbetsförmedlingen men som där bedöms inte kunna

---

¹ Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Försäkringskassan, S2022/04810, S2022/04811 (delvis), S2022/04812 (delvis), s. 7 och Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Arbetsförmedlingen, A2022/01638, A2022/01606 (delvis), A2022/00764 med flera, s. 6.

² Socialdepartementet, *Åtgärdsprogram 3.0 – Regeringens initiativ för en trygg sjukförsäkring med människan i centrum*, promemoria 2018-01-23, s. 6.

³ 26 kap. 13 § socialförsäkringsbalken (SFB) och 3 § förordningen (2000:1418) om tillämpningen av vissa skyddsbestämmelser för sjukpenninggrundande inkomst.

⁴ 9 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (ALF).

⁵ 8 § första stycket förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program.

⁶ 4 kap. 1 § andra stycket socialtjänstlagen [2001:453] (SoL).

söka arbete eller ta del av insatser.⁷ I bilaga 2 finns en redogörelse för tidigare studier om vilka som får avslag på ansökan om sjukpenning och hur det går för dem sedan, bland annat när det gäller försörjning och stöd från Arbetsförmedlingen. Men det saknas studier om vilka de är som hamnar utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning, vad som utmärker dem och vad som ökar risken för att hamna utan inkomst efter avslaget samt varför de hamnar utan inkomst.

Att inte ställa om till arbete eller arbetssökande efter att ha fått avslag på ansökan om sjukpenning kan vara mer eller mindre självvalt, bland annat utifrån personens förmåga och vilja att arbeta eller anpassa sig till krav för att få rätt till olika typer av ersättningar och utifrån vilka andra möjligheter till försörjning personen har. Men för många personer som hamnar utan inkomst från arbete eller andra trygghets-system efter att ha fått avslag på sin ansökan om sjukpenning kan situationen bli mycket svår. Om myndigheter inte lever upp till de krav och förväntningar som finns, riskerar det att skada tilltron till våra gemensamma system i allmänhet och till socialförsäkringen i synnerhet.

Inspektionen för socialförsäkringen (ISF) undersöker inom ramen för denna granskning hur försörjningen ser ut för personer som har fått avslag på sin ansökan om sjukpenning. Vi lägger fokus på de personer som efter avslaget hamnar utan inkomst och mellan systemen för sjukförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen och arbetsmarknadspolitiken. Eftersom det saknas studier som granskar vilka som hamnar där och varför, är vi särskilt intresserade av att undersöka detta. Resultatet av granskningen kommer vi att presentera i två rapporter, varav detta är den första.

1.1 Rapportens syfte

Syftet med denna rapport är att öka kunskapen om företeelsen att sakna inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning. Vi vill synliggöra hur vanligt det är att sakna inkomst efter ett avslag på ansökan om sjukpenning, för vilka kategorier personer det är vanligast och vad som ökar risken för det. Hur många och vilka

---

⁷ Riksrevisionen, *Vägen till arbete efter nekad sjukpenning*, Rapport 2020:12, Försäkringskassan, *Uppföljning av personer som nekas sjukpenning – Svar på regeringsuppdrag*, dnr 2020/000190, 2020.

som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen vill vi också belysa, eftersom det kan vara en nyckel till att förstå vilka grupper som saknar inkomst efter avslaget och varför. Inskrivning hos Arbetsförmedlingen är i flera fall en förutsättning för att få ersättning eller annat stöd vid omställning till arbetsmarknaden. Vi vill också ge en inblick i hur det går på längre sikt för de som saknar inkomst efter avslaget.

De frågor som vi svarar på i rapporten är följande:

1. Hur många av de som får avslag på ansökan om sjukpenning saknar inkomst efter avslaget?
2. Vad utmärker gruppen som saknar inkomst efter avslaget?
3. Vad påverkar risken för att sakna inkomst efter avslaget?
4. Hur många och vilka av de som saknar inkomst skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget?
5. Hur försörjer sig de som saknar inkomst efter avslaget?
6. Hur ser inkomstutvecklingen ut på längre sikt för de som saknar inkomst efter avslaget?

I nästa rapport kommer vi att svara på frågor om vilka orsaker som finns till att personer hamnar utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning.

1.2 Hur vi har gjort granskningen

Vi har avgränsat vår granskning till de personer som fick avslag på sin ansökan om sjukpenning under perioden från och med december 2018 till och med december 2019. I denna grupp ingår personer som var 24–64 år vid tiden för avslaget.

Vi har valt period att studera utifrån främst tre kriterier. För det första vill vi ha möjlighet att definiera gruppen som saknar inkomst efter avslaget baserat på inkomst per månad i stället för inkomst per år. Det ger större precision i identifikationen av den grupp som vi anser är relevant för vår granskning. Tillgång till uppgifter om inkomster på månadsbasis finns från 2019. Dessförinnan finns sådana uppgifter endast på årsbasis. För det andra vill vi att perioden då avslagsbeslutet fattades ska vara så aktuell som möjligt samtidigt som vi, för det tredje, vill ha en tillräckligt lång uppföljningsperiod efter avslags-

besluten. För att kombinera de tre kriterierna på bästa sätt har vi valt att studera de personer som fick avslag på sin ansökan om sjukpenning någon gång under perioden december 2018 till december 2019. Vi har sedan studerat personerna under en uppföljningsperiod på två år efter avslaget.

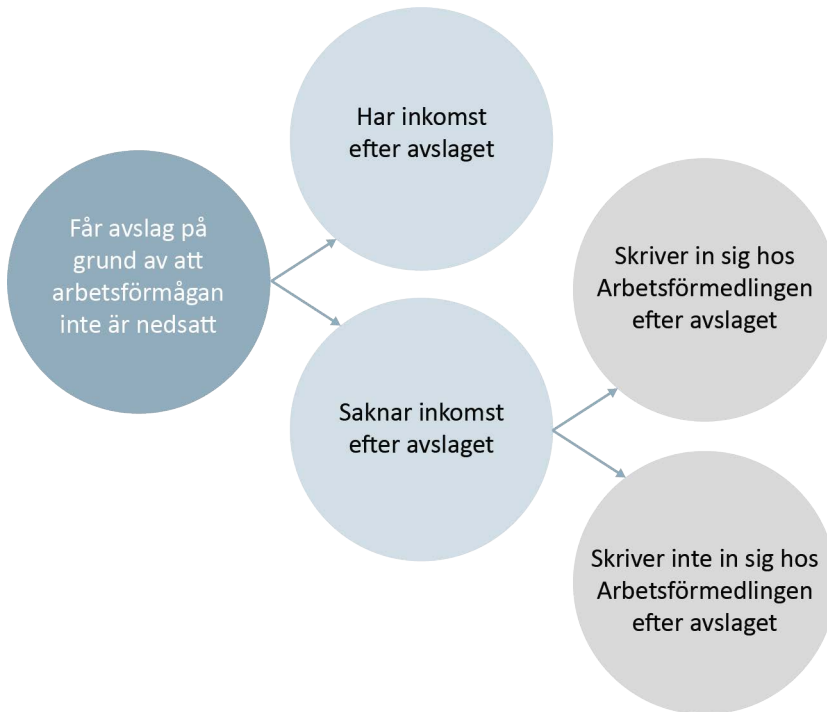
Vi har också avgränsat vår granskning till de personer som fick avslag på sin ansökan om sjukpenning för att Försäkringskassan bedömde att deras arbetsförmåga inte var nedsatt i tillräcklig grad på grund av sjukdom.

Personer som fick avslag på sin ansökan om sjukpenning på grund av att de inte uppfyllde de grundläggande kraven för att vara försäkrad för arbetsbaserade förmåner ingår inte i granskningen. Så kan vara fallet till exempel om personen har bedömts inte ha rätt till någon SGI eller om personen inte har arbetat i verksamhet som bedrivs i Sverige. Läs mer om vad som krävs för att få sjukpenning i bilaga 1. De personer som inte uppfyller de grundläggande kraven för att få sjukpenning utgör en intressant grupp som förtjänar en särskild granskning. Men i denna granskning har vi fokuserat på att öka kunskapen om den grupp personer som uppfyller dessa krav, och som efter avslag på ansökan om sjukpenning ändå hamnar utan inkomst.

I vår granskning ingår både de som fick avslag efter att först ha haft sjukpenning under en (längre eller kortare) tid och de som fick avslag initialt på sin ansökan om sjukpenning, det vill säga utan att ha haft sjukpenning i direkt anslutning till den period som avslaget gäller. Detta är två situationer som skiljer sig åt ganska mycket. Vi redovisar därför våra resultat separat för de som fick avslag efter en tid med sjukpenning och de som fick avslag initialt.

Det är de som saknar inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning som vår granskning primärt intresserar sig för. Men vi har även gjort jämförelser med de som har inkomst efter avslaget. Vi har tittat särskilt på hur många och vilka som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget, främst av de som saknar inkomst (figur 1).

Figur 1 De grupper som vi har analyserat och jämfört

1.2.1 Vår definition av att sakna inkomst efter avslaget

För att kunna svara på våra frågor behöver vi definiera vad vi menar med att sakna inkomst efter avslaget.

”Efter avslaget” har vi valt att definiera som månad 1–3 efter den månad då ärendet avslutades hos Försäkringskassan. Vi har på detta sätt försökt att ringa in den grupp som hamnar utan inkomst som en följd av omständigheterna kring avslaget utan att andra omständigheter efter avslaget påverkar alltför mycket. Definitionen säkerställer också att de som vi definierar som utan inkomst efter avslaget är utan inkomst under en sammanhängande period som inte är alltför kort.

Med ”sakna inkomst” menar vi i denna granskning att sakna inkomst av arbete eller ersättningar som träder in i stället för arbete, som arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd. Ekonomiskt bistånd ingår inte, utan vi anser att den som försörjer sig enbart på ekonomiskt bistånd är utan inkomst. Att vi har valt denna avgränsning har att göra med att ekonomiskt bistånd är välfärdssystemets yttersta skyddsnät, som den har rätt till som inte kan få sina behov tillgodosedda på annat sätt.⁸ Det är inte en ersättning i stället för arbete eller ett egentligt stöd vid omställning från sjukförsäkringen till arbetsmarknaden. Även den som inte står till arbetsmarknadens förfogande kan ha rätt till ekonomiskt bistånd.⁹ Läs mer om bestämmelserna om ekonomiskt bistånd i bilaga 1.

Det finns också vissa inkomster som vi inte har information om, till exempel inkomst från kapital eller inkomst från svart arbete. De som endast har sådana inkomster klassificerar vi därför också som att vara utan inkomst i denna granskning.

Vi har vidare valt att tillåta en viss, men låg, inkomst under någon av månaderna 1–3 efter avslaget och ändå klassificera personen att tillhöra gruppen som saknar inkomst. Det beror på att vi vill undvika att personer med en tillfällig inkomst eller retroaktiv utbetalning av något slag ska falla utanför endast av den anledningen. Detta vägval har vi gjort för att inte riskera att underskatta gruppens storlek.

Men detta gäller inte alla typer av inkomster. När det gäller vissa ersättningar tillåter vi inte att personen har haft någon sådan under månad 1–3 efter avslaget för att anses sakna inkomst. Detta gäller till exempel arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd. Våra uppgifter om dessa ersättningar baseras på data som gör att de i våra resultat kan ange vilken period de avser, oavsett om de betalas retroaktivt eller i samband med den perioden.

I bilaga 3 redogör vi mer i detalj för vår definition av att sakna inkomst. Men sammanfattningsvis innebär den att personen under månad 1–3 efter avslaget

- inte har arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd eller sjukpenning

---

⁸ 4 kap. 1 § första stycket SoL.

⁹ 4 kap. 1 § andra stycket SoL.

- inte har ersättning enligt kollektivavtalad försäkring som kompletterar sjukförsäkringen eller arbetslöshetsförsäkringen
- inte har en sammanlagd total månadsinkomst på 3 000 kronor eller mer någon av månaderna.

1.2.2 Vår definition av att skriva in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget

Vi behöver också definiera vad vi menar med att skriva in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget.

Vår definition av att ”skriva in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget” är att vara inskriven där någon gång under månad 1–3 efter den månad då ärendet om sjukpenning avslutades hos Försäkringskassan. De kan alltså skriva in sig innan ärendet om sjukpenning avslutades och fortsätta vara inskrivna därefter eller så skriver de in sig någon gång under de tre första månaderna efter att ärendet om sjukpenning avslutades. De behöver inte fortsätta vara inskrivna till dess de tre månaderna löper ut.

Det finns olika tidsfrister att ta hänsyn till inom olika regelverk när det gäller att skriva in sig hos Arbetsförmedlingen för att behålla sitt försäkringsskydd eller inte missa tid med ersättning, vilket vi har tagit hänsyn till. Vi har velat ringa in de som skriver in sig i nära anslutning till avslaget men har samtidigt velat inkludera de som av olika skäl avvaktar en viss kort tid med att skriva in sig. Utifrån dessa överväganden har vi landat i att tre månader är en rimlig tidsrymd.

Vår definition av ”efter avslaget” är därmed också densamma både när det gäller att sakna inkomst efter avslaget och när det gäller att skriva in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget.

1.2.3 Vi har hämtat in data från myndigheter

Vi har hämtat in registeruppgifter (registerdata) på individnivå från olika myndigheter (tabell 1).

Tabell 1 Myndigheter och inhämtade uppgifter

<i>Myndighet</i>	<i>Uppgifter</i>
Försäkringskassan	Uppgifter om sjukpenningärenden, bakgrundsvariabler och perioder med utbetalningar av vissa förmåner
Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen (IAF)	Uppgifter om arbetslöshetsersättning
Pensionsmyndigheten	Uppgifter om allmän pension
Centrala studiestödsnämnden (CSN)	Uppgifter om studiestöd
Arbetsförmedlingen	Uppgifter om inskrivning hos Arbetsförmedlingen
Statistikmyndigheten SCB (SCB)	Uppgifter om arbetsinkomst, tjänstepension, arbetsgivare, sysselsättning och bakgrundsvariabler
Socialstyrelsen	Uppgifter om ekonomiskt bistånd

1.2.4 Vi har analyserat data på två sätt

Vi har genomfört granskningen genom att analysera den registerdata, som vi har hämtat in från myndigheter. Våra analyser av data är både deskriptiva analyser och fördjupade sambandsanalyser. De deskriptiva analyserna beskriver de personer som saknar inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning samt hur det går för dem efter avslaget. De fördjupade sambandsanalyserna beräknar vad som påverkar risken att sakna inkomst efter avslaget. Vid båda typer av analyser har vi utgått från vissa bakgrundsvariabler om personerna, till exempel om deras ålder, familjesituation, hälsa, utbildning, sysselsättning och boendeort. Vi använder i rapporten omväxlande begreppen (bakgrunds)variabler, (bakgrunds)faktorer och kategorier av personer. Dessa begrepp har i rapporten alla samma innebörd.

Vi har genom deskriptiva analyser kartlagt hur vanligt det är att sakna inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning och för vilka kategorier personer det är vanligast. I bilaga 4 finns beskrivande statistik, utöver den som framgår i huvudtexten, för hela avslagsgruppen uppdelat på de som saknar inkomst efter avslaget och de som har inkomst efter avslaget. Vi redogör för hur stor andel inom en kategori, till

exempel i en viss ålderskategori, som efter avslaget tillhör gruppen som saknar inkomst. Dessa analyser redovisar vi för kvinnor respektive män. De beskrivande analyserna har vi gjort för en faktor i taget – till exempel ålder, utbildningsnivå eller diagnos. Det betyder att vi inte har tagit hänsyn till andra skillnader mellan individerna än de som avser just den faktorn.

Vi har däremot tagit sådana hänsyn i vår fördjupade sambandsanalys av vilka faktorer som ökar eller minskar risken att sakna inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning. Vi har genomfört sambandsanalyser av data i form av så kallade logistiska regressioner. Det innebär att vi har använt en modell som innehåller flera tänkbara faktorer för att identifiera vilka faktorer som påverkar risken att sakna inkomst efter avslaget samtidigt som beräkningarna tar hänsyn till de andra faktorer som ingår i modellen (se bilaga 5).

Analyserna ger sammantaget svar på våra frågor om hur många och vilka personer som är utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning, vad som ökar risken för detta och hur inkomstutvecklingen ser ut på sikt för de här personerna. Detta ger oss också underlag för att diskutera tänkbara orsaker till att personerna hamnar utan inkomst.

Dessa tänkbara orsaker kommer vi att studera vidare med syfte att presentera resultatet i en kommande rapport.

1.3 Om den tidsperiod som vi har studerat

Den tidsperiod som vi har studerat kännetecknas av att avslagsnivåerna i ärenden om sjukpenning är högre än åren före och efter. Uppföljningsperioden infaller till största delen under den tid då covid-19-pandemin pågick i Sverige. Hur dessa omständigheter påverkar de utfall vi studerar kan vi inte helt kontrollera. Avslagsnivåerna kan påverka andelen personer som saknar inkomst efter avslagsbeslutet. Pandemin kan påverka hur det går för personerna under uppföljningsperioden.

Vår bedömning är ändå att en eventuell påverkan på våra resultat från de här och andra omständigheter som är utmärkande för den studerade tidsperioden, är begränsad. Det finns tidigare studier som gäller andra tidsperioder som visar resultat som är mycket lika våra när det gäller hur stor andel som har arbetsinkomst, ersättningar vid arbets-

löshet eller sjukdom eller studiemedel en viss tid efter ett avslag på ansökan om sjukpenning.¹⁰ Det tyder på att resultaten när det gäller detta är stabila över tid, oavsett avslagsfrekvens, konjunkturläge eller som under vår uppföljningsperiod en pandemi. De resultat som är de mest centrala i denna rapport, nämligen de som handlar om vilka som saknar inkomst och vad som ökar risken för det samt hur många och vilka som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget, bedömer vi inte påverkas i någon nämnvärd omfattning.

1.3.1 Avslagsnivåerna är högre än åren före och efter

Avslagsfrekvensen i ärenden om sjukpenning har varierat mellan olika tidsperioder, vilket innebär att det har varit olika stor andel av ansökningarna om sjukpenning som avslås (figur 2). Att avslagsfrekvensen varierar kan ha olika orsaker, till exempel ändrade rättsliga förutsättningar eller ändrad styrning.

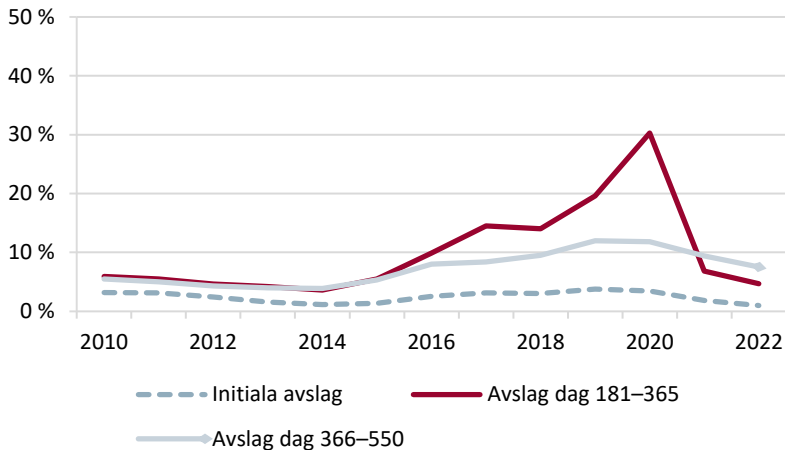
Från 2010 till 2014 sjunker andelen avslag. Andelen initiala avslag sjunker från 3,2 till 1,1 procent av ansökningarna. Andelen avslag under dag 181–365 i rehabiliteringskedjan minskar från 5,9 till 3,6 procent. Andelen avslag under dag 366–550 i rehabiliteringskedjan minskar från 5,5 till 3,9 procent. Från 2015 och under några år därefter ökar sedan avslagsfrekvensen för att därefter åter sjunka. När det gäller initiala avslag ökar avslagsfrekvensen till 3,8 procent 2019 och minskar åter därefter. Andelen avslag under dag 181–365 ökar fram till 2020 (30,4 procent) och minskar därefter kraftigt. Avslag under dag 366–550 når den högsta andelen 2019 (12,1 procent) och minskar sedan.

Den tidsperiod som vi har studerat, främst 2019, kännetecknas av höga avslagsnivåer i förhållande till jämförbara perioder före och efter.

---

¹⁰ Försäkringskassan, *Nej till sjukpenning, vad hände sen?* Socialförsäkringsrapport 2008:10, Försäkringskassan, *Kartläggning av försörjningskällor efter avslutad period med sjukpenning*. Socialförsäkringsrapport 2009:7, Försäkringskassan, *Svar på regeringsuppdrag: Ökad kunskap för bättre stöd tillbaka från sjukskrivning*, dnr 020333-2017, 2017, Försäkringskassan, *Vad händer efter avslutad sjukpenning?* Socialförsäkringsrapport 2018:8 och Försäkringskassan, dnr 2020/000190, 2020.

Figur 2 Andel avslag i sjukpenningärenden 2010–2022

Källa: Försäkringskassan.

Det kan vara så att andelen avslag under den aktuella tidsperioden påverkar hur stor andel personer som saknar inkomst efter avslagsbeslutet. Men eftersom våra resultat när det gäller detta är mycket lika de resultat som redovisas i studier gällande andra tidsperioder, bör denna risk inte övervärderas.

Däremot är det troligt att antalet personer som saknar inkomst efter avslaget är större under den period vi studerar än under andra tidsperioder. Vi ser inte detta som ett problem för vår granskning. En större studiepopulation innebär ett bredare granskningsunderlag.

1.3.2 Covid-19-pandemin sammanfaller delvis med vår uppföljningsperiod

Den 11 mars 2020 klassificerade Världshälsoorganisationen (WHO) covid-19 som en pandemi. För att begränsa smittspridningen sattes förebyggande åtgärder in i Sverige och i övriga delar av världen. I Sverige förekom en bred smittspridning av covid-19 under våren

2020 och återigen under hösten och vintern samma år. Under 2020 införde Sverige en rad smittskyddsåtgärder mot covid-19.¹¹

Covid-19-pandemin fick alltså genomslag i Sverige under mars 2020. Den bör därmed inte ha någon större påverkan på om de personer som får avslag på sin ansökan om sjukpenning under perioden december 2018 till december 2019 har inkomst eller saknar inkomst under de första tre månaderna efter avslaget. Den påverkar alltså inte våra resultat när det gäller hur många personer som saknar inkomst efter avslaget. Inte heller påverkar den våra resultat när det gäller vad som utmärker de som saknar inkomst, vad som ökar risken att sakna inkomst eller hur många och vilka av de utan inkomst som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget. Dessa resultat är de mest centrala i denna rapport. Det är också utifrån dem som vi kommer att generera hypoteser inför analysen av orsaker till att personer saknar inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning, som vi kommer att presentera i rapport 2. Att covid-19-pandemin inte har någon avgörande betydelse för dessa resultat ser vi därför som viktigt.

Det finns däremot en risk för att pandemin har en viss påverkan på våra resultat när det gäller inkomstutvecklingen under den två år långa uppföljningsperioden för de personer som saknar inkomst efter avslaget. Men vi bedömer att denna risk trots allt inte är så stor, med hänsyn till att våra resultat i denna del är så pass lika de resultat som redovisas i liknande studier gällande andra tidsperioder.

1.4 Om den grupp personer som vi har studerat

Under perioden december 2018 till december 2019 får cirka 78 000 personer avslag på sin ansökan om sjukpenning. Cirka 27 000 av dem får avslag på grund av att försäkringsvillkoren inte är uppfyllda.

Det är alltså cirka 51 119 personer som får avslag under perioden där avslagsanledningen är att deras arbetsförmåga inte är nedsatt med minst en fjärdedel på grund av sjukdom. De personer som får avslag initialt är cirka 19 063 medan de som får avslag efter en tid med

---

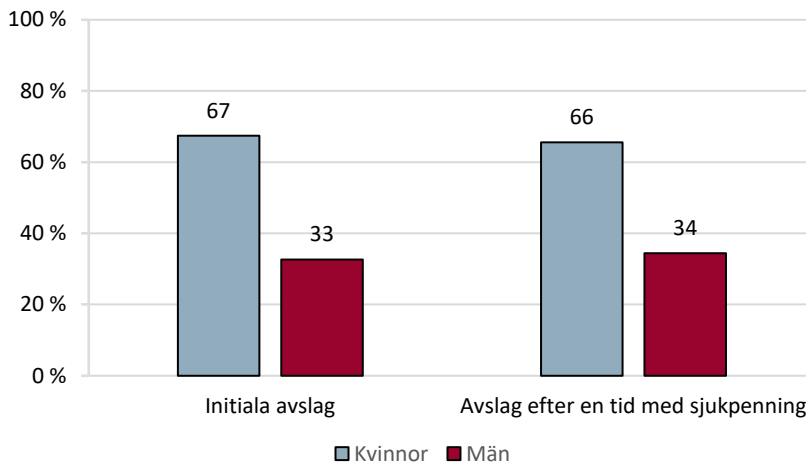
¹¹ Folkhälsomyndigheten, *Hur har folkhälsan påverkats av covid-19-pandemin? Samlad bedömning utifrån svensk empiri och internationell forskning under 2020*. 2021, s. 16, 19 och 20.

sjukpenning är cirka 32 056. Detta är den grupp personer som vår granskning gäller. Den gäller både de som får avslag efter att först ha haft sjukpenning under en tid och de som får avslag initialt.

1.4.1 Två tredjedelar av de som får avslag är kvinnor

Av de personer som får avslag initialt på sin ansökan om sjukpenning är 67 procent kvinnor, och av de som får avslag efter en tid med sjukpenning är 66 procent kvinnor (figur 3). Det innebär att kvinnor utgör cirka två tredjedelar av de som får båda typer av avslag.

Figur 3 Andel kvinnor och män som får avslag initialt och avslag efter en tid med sjukpenning under perioden december 2018 till december 2019

Källa: Försäkringskassan, ISF:s bearbetningar.

Samtidigt är kvinnors andel av de som ansöker om sjukpenning utan att ha sjukpenning sedan tidigare 64 procent och deras andel av de som ansöker efter en tid med sjukpenning är 65 procent.¹² Kvinnor får alltså avslag på sina ansökningar något oftare än män, och det gäller båda typer av avslag.

När det gäller initiala avslag stämmer detta väl överens med en rapport från Försäkringskassan från 2022 om skillnader i avslags-

¹² Försäkringskassans webbplats: www.forsakringskassan.se, hämtad den 4 november 2022.

frekvens mellan olika grupper inom förmånen sjukpenning. Rapporten visar en något högre avslagsnivå för kvinnor än för män i fråga om initiala avslag. När det gäller avslag efter tid med sjukpenning visar rapporten lägre avslagsnivåer för kvinnor än för män.¹³ Försäkringskassan resultat i rapporten skiljer sig alltså delvis från våra. Det beror på att Försäkringskassan endast studerar sjukpenningärenden gällande anställda personer och där avslaget meddelas mellan dag 181 och 365 i rehabiliteringskedjan. I vår granskning har vi studerat alla personer som får avslag utan motsvarande begränsningar. Vi kan i vår data se att när det gäller de som får avslag efter dag 364 är andelen kvinnor 72 procent och när det gäller de som får avslag mellan dag 180 och 364 är andelen 64 procent. Detta gör våra siffror jämförbara med de som Försäkringskassan redovisar i sin rapport.

1.5 Rapportens disposition

Rapporten har två huvudkapitel, kapitel 2 där vi redovisar våra resultat som gäller de personer som får avslag efter en tid med sjukpenning och kapitel 3 där vi redovisar våra resultat som gäller de personer som får avslag initialt på sin ansökan om sjukpenning. Båda dessa kapitel innehåller sex avsnitt som är disponerade utifrån de frågor som vi svarar på i rapporten (se avsnitt 1.1).

Vi avslutar rapporten med kapitel 4 där vi sammanfattar och diskuterar våra resultat. Även om vi inte svarar på frågor om varför i denna rapport så resonerar vi i detta kapitel kring vilka möjliga orsaker som kan finnas till de mönster som vi ser. Vi formulerar några hypoteser om orsaker till att vissa personer är utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning, som vi planerar att granska vidare i nästa rapport.

I bilagorna till rapporten finns information som är intressant för den som vill veta mer i olika delar.

I bilaga 1 finns en redogörelse för vilka möjligheter till ersättning och stöd som finns för den som får avslag på ansökan om sjukpenning och som inte har ett arbete eller inte kan gå tillbaka till sitt arbete.

---

¹³ Försäkringskassan, *Skilnader i avslag för sjukpenning mellan olika grupper*. Socialförsäkringsrapport 2022:1.

Bilaga 2 innehåller en kortfattad redogörelse för tidigare studier om övergången från sjukförsäkringen till arbetsmarknaden.

I bilaga 3 beskriver vi ytterligare hur vi har genomfört granskningen, vilka avgränsningar vi har gjort och hur vi har hanterat data.

I bilaga 4 finns beskrivande statistik om hela gruppen som får avslag på ansökan om sjukpenning när det gäller vad som kännetecknar de som saknar inkomst och de som har inkomst efter avslaget.

I bilaga 5 beskriver vi mer utförligt våra analyser för att beräkna vad som påverkar risken att sakna inkomst efter avslag och redovisar ytterligare resultattabeller.

Bilaga 6 innehåller de tabeller som utgör grunden för våra jämförelser mellan de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen och de som inte gör det bland de som saknar inkomst.

2 Personer som får avslag efter en tid med sjukpenning

I kapitlet presenterar vi våra resultat när det gäller personer som får avslag på sin ansökan om sjukpenning efter att ha haft sjukpenning en tid. I kapitlet svarar vi på frågorna hur många som saknar inkomst efter avslaget (avsnitt 2.1) och vad som utmärker dem (avsnitt 2.2), vilka faktorer som ökar risken för att sakna inkomst i denna situation (avsnitt 2.3), i vilken utsträckning de vänder sig till Arbetsförmedlingen (avsnitt 2.4), hur de som är utan inkomst försörjer sig (avsnitt 2.5) samt hur det går för dem på längre sikt (avsnitt 2.6).

Våra resultat visar sammanfattningsvis följande.

Det är 6 procent som saknar inkomst av de som får avslag efter en tid med sjukpenning.

De personer som har högst risk att sakna inkomst efter avslaget är de som har haft sjukpenning i flera år vid avslaget och de som har haft aktivitetsersättning före perioden med sjukpenning. Kön och ålder är också faktorer som påverkar risken i hög grad. Män har betydligt högre risk att sakna inkomst än kvinnor och de yngsta (24–30 år) har betydligt högre risk att sakna inkomst än de äldsta (61–64 år). Även faktorer som har att göra med personers ställning på arbetsmarknaden påverkar risken i hög grad. De som inte förvärvsarbetar året före den aktuella sjukpenningperioden har betydligt högre risk att sakna inkomst efter avslaget än de som gör det. För de som har varit inskrivna i flera år hos Arbetsförmedlingen är risken också mycket högre än för de som inte har varit inskrivna.

Utöver detta finns ett antal faktorer som också påverkar risken, men inte lika mycket. Kort utbildning ökar risken i viss mån, liksom att vara född utomlands. Högre risk har också de som är ensamstående jämfört med de som är gifta/sambo. Personer med psykiska sjukdom-

ar och symtomsjukdomar har något högre risk att stå utan inkomst efter avslaget än personer med andra sjukdomar. Detsamma gäller personer som bor i Stockholm och Mellansverige jämfört med de som bor i andra delar av landet.

Av de som saknar inkomst efter avslaget är det ungefär hälften som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen under de första månaderna efter avslaget. Fler av de som saknar inkomst än av de som har inkomst är placerade i sökandekategori arbetsökande med förhinder hos Arbetsförmedlingen, det vill säga Arbetsförmedlingen bedömer att de inte kan arbeta. Fler män än kvinnor placeras i denna sökandekategori. Bland de som saknar inkomst och inte skriver in sig är det en större andel som är män, födda i Sverige, som har haft sjukpenning under en kortare period än ett år före avslaget och som förvärvsarbetade före sjukpenningperioden. Bland kvinnor är det en större andel med eftergymnasial utbildning och som har yrken med krav på fördjupad högskolekompetens. Bland män är det en större andel vars utbildningsnivå är okänd och med yrken inom byggverksamhet och tillverkning. Detta skiljer sig från vad som utmärker hela gruppen som saknar inkomst efter avslaget. Det tyder på att orsakerna till att sakna inkomst skiljer sig mellan de som skriver in sig och de som inte gör det.

Det är ungefär en fjärdedel av de som saknar inkomst efter avslaget som har ekonomiskt bistånd. Hur övriga personer som saknar inkomst efter avslaget försörjer sig vet vi inte. Av de som saknar inkomst de första tre månaderna efter avslaget är det två år efter avslaget ungefär hälften som fortfarande saknar inkomst medan ungefär en fjärdedel har inkomst av arbete. En tiondel har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd, en tiondel har sjukpenning och övriga har pension, sjuk- eller aktivitetsersättning eller studiemedel.

2.1 Sex procent saknar inkomst efter avslaget

Det är 2 045 personer som saknar inkomst efter avslaget, av de 32 056 personer som under perioden december 2018 till december 2019 får avslag på ansökan om sjukpenning efter att ha fått sjukpenning under en tid dessförinnan. Det innebär att det är 6 procent som saknar inkomst efter avslaget (tabell 2). Vår definition av att

sakna inkomst efter avslaget är ju att sakna eller ha mycket låga inkomster under de första tre månaderna efter avslaget (se avsnitt 1.2.1).

Tabell 2   Antal och andel personer som saknar inkomst efter avslag

	<i>Antal</i>	<i>Andel (%)</i>
Saknar inkomst	2 045	6
Har inkomst	30 011	94
Alla avslag	32 056	100

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, ISF:s bearbetningar.

De flesta av de personer som får avslag efter att först ha fått sjukpenning under en tid har inkomst av arbete under månaderna efter avslaget. I vår granskning är det 68 procent som har inkomst av arbete efter avslaget. Det är också många som har arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning efter avslaget, närmare bestämt 16 procent av personerna i studien. En annan inkomstkälla som förekommer i viss utsträckning är sjukpenning, vilket 8 procent har på nytt efter avslaget. Cirka 4 procent har sjukersättning. Ungefär 3 procent börjar ta ut allmän pension efter avslaget och 2 procent har studiemedel.

Försäkringskassan har publicerat en studie som i likhet med vår granskning följer upp personers sysselsättning och inkomster efter avslag på ansökan om sjukpenning.¹⁴ Studien omfattar avslagsbeslut mellan dag 181 och 365 i rehabiliteringskedjan under perioden december 2018 till mars 2019. Uppföljningsperioden är 12 månader. Trots att studiepopulationen och tidsperioden bara delvis överensstämmer med vår så är resultaten påfallande lika. Försäkringskassan identifierar i rapporten en grupp som varken arbetar, är inskrivna på Arbetsförmedlingen, studerar med studiestöd, har pension eller sjukpenning eller någon annan arbetsrelaterad ersättning. Uppföljningsmånad 12 är nämnda grupp drygt 5 procent av alla de personer

¹⁴ Försäkringskassan, *Svar på regeringsuppdrag: Uppföljning av personer som nekats sjukpenning*, dnr FK 2020/000190, 2020.

som Försäkringskassan i sin studie följer upp efter avslag på ansökan om sjukpenning.

I vår granskning är det personer som är utan inkomst som är i fokus. Vi identifierar denna grupp i närmare anslutning till avslaget än Försäkringskassan, det vill säga månad 1–3 efter den månad då beslutet om avslag meddelas. Därefter följer vi dem under längre tid än Försäkringskassan, 24 månader. Dessa skillnader i upplägg och avgränsningar mellan Försäkringskassans och vår studie kan förklara att gruppen som saknar inkomst efter avslag i vår studie är en något större andel av alla som fick avslag.

2.2 Vad utmärker gruppen av personer som saknar inkomst efter avslaget?

I detta avsnitt beskriver vi hur vanligt det är att sakna inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning utifrån olika typer av bakgrundsfaktorer.

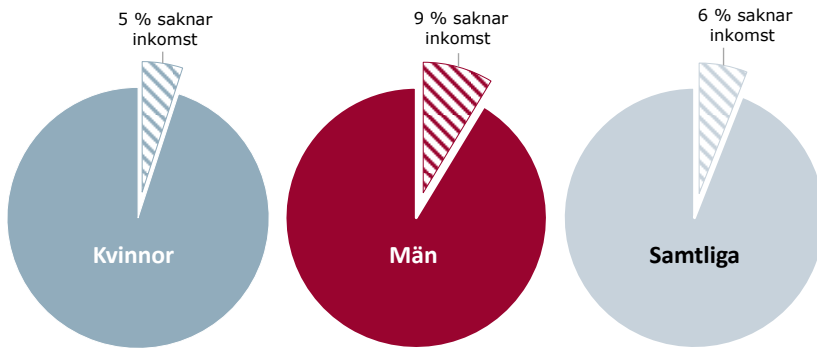
Sammanfattningsvis ser det ut på följande sätt. Det är vanligare för män än för kvinnor att tillhöra gruppen utan inkomst efter avslaget. Det är vidare vanligare för både kvinnor och män som tillhör främst följande kategorier att sakna inkomst:

- personer som har haft sjukpenning under flera år när de får avslag
- personer som har haft aktivitetsersättning inom tre år före den aktuella sjukpenningperioden
- personer som inte förvärvsarbetade året före sjukpenningperioden och personer som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen när perioden startar
- personer som saknar utbildning utöver grundskola
- yngre personer, främst i åldersgruppen 24–30 år.

2.2.1 Det är vanligare att män saknar inkomst än att kvinnor gör det

Det är en större andel av männen än av kvinnorna som saknar inkomst efter att ha fått avslag på sin ansökan om sjukpenning (figur 4). 9 procent av männen som får avslag efter en tid med sjukpenning saknar inkomst månad 1–3 efter avslaget. Av kvinnorna är det 5 procent.

Figur 4 Andel kvinnor och män som saknar inkomst efter avslag

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, ISF:s bearbetningar.

Detta kan framstå som ett oväntat resultat. Kvinnor är överrepresenterade bland de som får sjukpenning, och även bland de som får avslag på sin ansökan om sjukpenning. Men att hamna i gruppen utan inkomst efter ett avslag är något som händer männen i större utsträckning än kvinnorna. Även Försäkringskassan konstaterar i en studie från 2020 att de som saknar inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning i högre grad är män.¹⁵

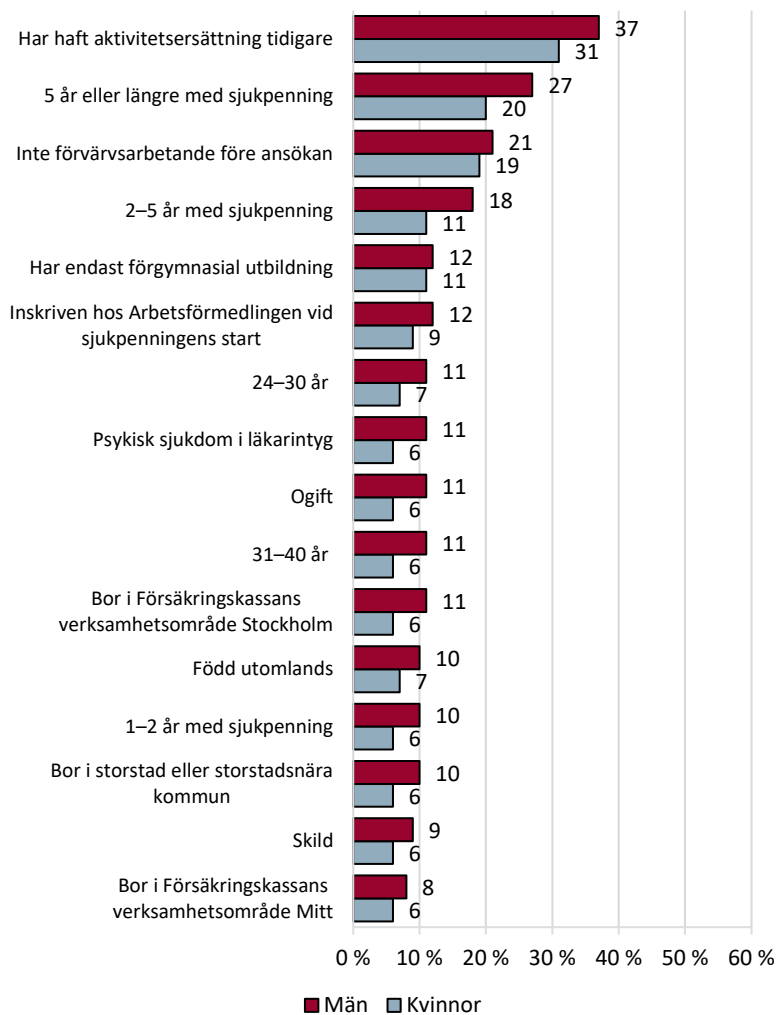
¹⁵ Försäkringskassan, *Svar på regeringsuppdrag: Uppföljning av personer som nekats sjukpenning*, dnr FK 2020/000190, 2020.

2.2.2 Att sakna inkomst är vanligast för de som har haft sjukpenning länge, inte har förvärvsarbetat nyligen eller endast har förgymnasial utbildning

I detta avsnitt redogör vi för vilka kategorier av personer som saknar inkomst efter avslag oftare än andra. Vi gör detta uppdelat på kön. I bilaga 4 finns statistik som visar hur vanligt det är att sakna inkomst efter avslaget utifrån de bakgrundvariabler som vi har undersökt.

När vi har bedömt hur vanligt det är att sakna inkomst för en viss kategori personer har vi utgått från den genomsnittliga nivån för män respektive kvinnor. Om andelen som saknar inkomst ligger högre än den genomsnittliga nivån, som är 9 procent för män och 5 procent för kvinnor, är det vanligare att sakna inkomst för personer som tillhör kategorin än för den genomsnittliga mannen respektive kvinnan (figur 5).

Figur 5 De kategorier där störst andel saknar inkomst efter avslag bland kvinnor och män

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, ISF:s bearbetningar.

En stor andel av de som tidigare har haft aktivitetsersättning saknar inkomst

Allra vanligast att sakna inkomst efter avslaget är det för de som har haft aktivitetsersättning någon gång under de tre år som föregick den aktuella perioden med sjukpenning. Av män i denna kategori är det 37 procent som hamnar i gruppen utan inkomst. Det är en väsentlig skillnad jämfört med den genomsnittliga andelen män som saknar inkomst efter avslag, som är 9 procent. Detsamma gäller kvinnor i denna kategori, 31 procent av dem hamnar i gruppen utan inkomst efter avslaget. Det är en betydligt större andel än den genomsnittliga för kvinnor på 5 procent.

När vi värderar dessa resultat är det samtidigt viktigt att ta hänsyn till hur stor den aktuella gruppen är. Personerna som tidigare har haft aktivitetsersättning utgör mindre än 1 procent av alla som får avslag på ansökan efter en tid med sjukpenning under den aktuella perioden (bilaga 4, tabell B1). Det handlar alltså om ett litet antal personer.

Personer som har haft sjukpenning länge och personer med vissa sjukdomar är överrepresenterade bland de som saknar inkomst

Det är vanligare att sakna inkomst för de som har haft sjukpenning under längre tid än 1 år när de får avslag än för genomsnittet. Men överrepresentationen är klart större för de som har haft sjukpenning 2–5 år och allra störst för de som har haft sjukpenning under längre tid än 5 år.

Av män som har haft sjukpenning under en sammanhängande period av 5 år eller längre när de får avslag är det 27 procent som hamnar utan inkomst. Av kvinnor som har haft sjukpenning lika länge är det 20 procent som hamnar utan inkomst. Om sjukpenningperioden är 2–5 år är det bland männen 18 procent som hamnar utan inkomst, och bland kvinnorna 11 procent. Andelarna för båda könen ligger alltså långt över genomsnittet. När det gäller personer vars sjukpenningperiod har pågått 1–2 år vid avslaget ligger andelarna precis över genomsnittet för både kvinnor och män.

De som har haft sjukpenning i 5 år eller längre när de får avslag utgör endast 2 procent av alla som får avslag under perioden (bilaga 4, tabell B1). Detta är alltså en relativt liten grupp personer. De som har haft sjukpenning i 1–2 år vid avslaget utgör 14 procent av alla

som får avslag under perioden och att de som har haft sjukpenning i 2–5 år utgör 13 procent.

Det är också vanligare för personer med vissa typer av sjukdomar än för de med andra typer av sjukdomar. Vi utgår då från den sjukdom som angavs i läkarintyget vid ansökan om sjukpenning. För män med psykiska sjukdomar är det 11 procent som saknar inkomst efter avslaget och för kvinnor med sådana sjukdomar är det 6 procent. Detta ligger högre än de genomsnittliga andelarna män respektive kvinnor som saknar inkomst efter avslaget, det vill säga 9 respektive 5 procent.

Arbetslösa och personer med kort utbildning saknar oftare inkomst

Av de som inte förvärvsarbetar året innan de börjar få sjukpenning är det en större andel som saknar inkomst efter avslaget än för genomsnittet inom avslagsgruppen. För kvinnor som inte förvärvsarbetar året innan de får sjukpenning ligger andelen som saknar inkomst efter avslaget på 19 procent. För män ligger motsvarande andel på 21 procent. Detta ligger klart över de genomsnittliga andelarna (5 procent och 9 procent).

Bland kvinnor med endast förgymnasial utbildning är det 11 procent som hamnar utan inkomst och bland män i denna kategori är det 12 procent. Detta ligger också klart över de genomsnittliga andelarna för kvinnor och för män.

Vissa kategorier relaterade till civilstånd, ålder, boendeort och födelseland är överrepresenterade bland de som saknar inkomst

I åldersgruppen 24–30 år hamnar 11 procent av männen och 7 procent av kvinnorna i gruppen utan inkomst. Detta är två procentenheter över genomsnittet. Även bland män och kvinnor som är ogifta, som är i åldern 31–40 år eller som bor inom Försäkringskassans verksamhetsområde Stockholm är det något vanligare att sakna inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning än för genomsnittet. I samtliga dessa kategorier är det 11 procent av männen och 6 procent av kvinnorna som saknar inkomst efter avslaget.

För kvinnor som är födda utomlands ligger andelen utan inkomst på 7 procent, det vill säga två procentenheter över den genomsnittliga andelen för kvinnor. Bland män som är födda utomlands hamnar

10 procent i gruppen utan inkomst efter avslag, vilket är en procentenhet över den genomsnittliga andelen för män.

För personer som bor i en storstad (Stockholm, Göteborg eller Malmö) eller i en storstadsnära kommun ligger andelarna för båda könen en procentenhet över de genomsnittliga andelarna. Det innebär att 6 procent av kvinnorna saknar inkomst och 10 procent av männen.

När det gäller personer som är skilda eller som bor i Försäkringskassans verksamhetsområde Mitt så hamnar 6 procent av kvinnorna bland de som saknar inkomst, det vill säga strax över den genomsnittliga andelen för kvinnor. Män i dessa kategorier ligger på eller under genomsnittet.

Att det är vanligare för en viss kategori personer att sakna inkomst behöver inte innebära att det är kategorin som påverkar risken

Hittills har vi redovisat resultatet av de analyser vi har gjort för en kategori i taget. Det är givetvis så att varje individ samtidigt tillhör flera olika kategorier. Om en faktor har betydelse för att hamna utan inkomst så kommer den att slå igenom i alla de kategorier som individen tillhör. Det gör det svårt att identifiera vilka faktorer som egentligen är viktiga för risken att personen hamnar utan inkomst. I nästa avsnitt (avsnitt 2.3) redovisar vi resultatet av våra beräkningar av risken för att tillhöra gruppen utan inkomst. Vi har då samtidigt tagit hänsyn till alla de faktorer som ingår i analysen, och kan på så sätt beräkna hur mycket en viss faktor påverkar.

2.3 Vad påverkar risken att sakna inkomst efter avslaget?

I detta avsnitt redovisar vi resultaten av den modellbaserade sambandsanalys som vi har gjort för att beräkna risken för att sakna inkomst för de personer som får avslag på sin ansökan om sjukpenning efter att ha haft sjukpenning under en tid.

Resultaten av vår analys visar styrkan i sambandet mellan varje enskild förklarande variabel och att individen saknar inkomst efter avslaget, samtidigt som vi tar hänsyn till eventuell påverkan som övriga variabler som ingår i modellen har. Modellen tar därmed hänsyn till alla inkluderade variabler samtidigt.

Resultaten redovisas i form av oddskvoter. Oddskvoten anger om den förklarande variabeln ökar eller minskar risken att vara utan inkomst under de tre första månaderna efter avslaget, jämfört med en vald referensgrupp som antar värdet 1,0. En oddskvot större än 1,0 visar att risken att sakna inkomst är högre än för referensgruppen, och en oddskvot mindre än 1,0 anger att risken att sakna inkomst är lägre. Ett exempel är att eftersom män har högre risk att sakna inkomst efter avslaget än kvinnor så är oddskvoten för män större än 1,0 när referensgruppen är kvinnor med oddskvoten 1,0.

Vi har inte räknat om oddskvoterna till relativa risker, utan kan tolka oddskvoterna som den procentuella skillnaden i risk mellan olika kategorier. Det beror på att i vår studie är det mindre än 10 procent av populationen som saknar inkomst. En oddskvot på 1,5 innebär, enligt en sådan tolkning, att risken för en grupp att vara utan inkomst är 50 procent högre än för referensgruppen.

Vi redovisar 95-procentiga konfidensintervall som osäkerhetsmått kring oddskvoten. En oddskvot vars konfidensintervall inte omfattar värdet 1,0 betraktas som statistiskt signifikant. Det betyder att en oddskvot på 1,20 med ett konfidensintervall på 1,05–1,34 är statistiskt signifikant medan motsvarande oddskvot men med intervallet 0,95–1,45 inte är det eftersom värdet 1,0 ryms inom det senare intervallet.

Vi vill understryka att de samband som modellen visar inte behöver vara uttryck för ett orsak- och verkansamband mellan den förklarande variabeln och risken att sakna inkomst efter avslag.

Resultaten bygger på en och samma sambandsanalys, där alla förklaringsvariabler ingår, men presenteras uppdelat på olika grupper av variabler.

I bilaga 5 finns en mer detaljerad beskrivning av hur vi har gjort sambandsanalysen av data. Där redogör vi också mer utförligt för våra resultat. Läsaren hänvisas därmed till bilagan för en mer detaljerad information om detta.

I sammanfattning visar våra beräkningar följande:

- Män och yngre har betydligt högre risk att sakna inkomst efter avslaget. Utrikes födda och ensamstående utan barn har också högre risk.

- Personer som har haft sjukpenning längre tid än ett år vid avslaget har högre risk att sakna inkomst. De som har haft sjukpenning i flera år har betydligt högre risk. Detsamma gäller de som har haft aktivitetsersättning innan de fick sjukpenning. Personer med psykiska sjukdomar och symtomsjukdomar har något högre risk att sakna inkomst efter avslaget än personer med andra sjukdomar.
- Arbetslöshet före perioden med sjukpenning ökar risken att vara utan inkomst betydligt, särskilt att ha varit inskriven hos Arbetsförmedlingen i flera år. Personer med kort utbildning har också högre risk.
- De som bor i Stockholm har något högre risk att sakna inkomst efter avslaget än de som bor i andra delar av landet.

2.3.1 Män, yngre, utrikes födda och ensamstående har högre risk att vara utan inkomst

Det är 64 procent högre risk för män än för kvinnor att sakna inkomst efter avslaget (tabell 3).

Även ålder visar sig ha betydelse för personers risk att sakna inkomst efter avslaget. Risken är högst för den yngsta ålderskategorin, 24–30-åringar. Jämfört med dem har de andra ålderskategorierna lägre risk att hamna utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning. Risken sjunker ju äldre åldersgruppen är, från 31–40-åringar som har 20 procent lägre risk till den äldsta åldersgruppen, 61–64-åringar, som har 67 procent lägre risk.

Familjens sammansättning har betydelse för risken att vara utan inkomst efter avslaget. Ett par kategorier har lägre risk än referensgruppen ensamstående utan barn: gift/sambo med barn (27 procent) och gift/sambo utan barn (33 procent). Men ensamstående med barn har inte lägre risk att sakna inkomst jämfört med ensamstående utan barn.

Vi ser även att personer födda utomlands har 33 procent högre risk att sakna inkomst än referensgruppen, som är personer födda i Sverige.

Tabell 3 Risken att sakna inkomst, demografiska faktorer (oddskvoter)

Variabel	Oddsquot (95 % konfidensintervall)
<i>Kön (ref: Kvinna)</i>	
Man	1,64 (1,48–1,81)
<i>Ålder (ref: 24–30 år)</i>	
31–40 år	0,80 (0,68–0,94)
41–50 år	0,68 (0,57–0,80)
51–60 år	0,62 (0,53–0,73)
61–64 år	0,33 (0,26–0,42)
<i>Familjetyp (ref: ensamstående utan barn)</i>	
Gift/sambo utan barn	0,73 (0,62–0,86)
Gift/sambo med barn	0,67 (0,59–0,75)
Ensamstående med barn	0,96 (0,83–1,10)
<i>Födelseplats (ref: född i Sverige)</i>	
Född utomlands	1,33 (1,19–1,49)

Anm.: Hela den modellbaserade sambandsanalysen finns i bilaga 5, tabell B8.

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, och ISF:s beräkningar.

2.3.2 Personer som har haft sjukpenning längre tid än ett år har högre risk att sakna inkomst

Flera olika hälsorelaterade faktorer påverkar risken att vara utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning. En faktor är vilken sjukdom som anges i läkarintyget vid personens ansökan om sjukpenning (tabell 4). Vi har utgått från sjukdomsklassifikationen ICD-10-SE.¹⁶ Varje kod i klassifikationen motsvarar en sjukdomsdiagnos.

Vi har delat upp psykiska sjukdomar och syndrom samt beteendestörningar (kapitel F enligt ICD-10-SE) i två kategorier. Den första kategorin, vår referenskategori, är vissa diagnoser som gäller förstämningssyndrom samt neurotiska, stressrelaterade och somatoforma syndrom (F32-F43). I rapporten kallar vi denna kategori för

¹⁶ Socialstyrelsens söktjänst för klassifikationer: www.klassifikationer.socialstyrelsen.se, hämtad den 8 mars 2023.

förstärnings- och stressrelaterade syndrom. Detta är sjukdomar som är bland de vanligaste hos personer som beviljas sjukpenning.¹⁷ Den andra kategorin är diagnoser enligt övriga avsnitt i kapitel F, som vi kallar *övriga psykiska sjukdomar*.

I kapitel M finns sjukdomar i muskuloskeletala systemet och bindväven, det vill säga *sjukdomar i rörelseorganen*. Kapitel R innehåller symtom, sjukdomstecken och onormala kliniska fynd och laboratoriefynd som ej klassificeras på annan plats, så kallade *symtomsjukdomar*. I kapitel S–T finns skador, förgiftningar och vissa andra följder av yttre orsaker, vilka vi kallar *skador*.

Personer med de sjukdomsdiagnoser som ingår i referenskategori, det vill säga de med förstärnings- och stressrelaterade syndrom, har högst risk att sakna inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning. Personer med övriga psykiska sjukdomar och med symtomsjukdomar uppvisar ingen statistiskt säkerställd skillnad när det gäller risken att sakna inkomst efter avslaget jämfört med referenskategori. Personer med sjukdomar i rörelseorganen har 22 procent lägre risk än referenskategori. Personer med skador har 21 procent lägre risk och personer med sjukdomar enligt övriga kapitel har 17 procent lägre risk än referenskategori.

En annan faktor som vi har undersökt är hur lång tid som personerna hade haft sjukpenning vid avslaget. Denna faktor visade sig ha större betydelse än vilken sjukdom som anges i läkarintyget vid ansökan. Personer som har haft sjukpenning under en lång period när de får avslag har högre risk att sakna inkomst efter avslaget än personer som har haft sjukpenning under en kortare period. Risken är 223 procent högre för personer med en sammanhängande sjukpenningperiod på längre tid än fem år vid avslaget, än för referensgruppen som har en sjukpenningperiod på 1–89 dagar. För personer som har haft sjukpenning under 2–5 år är risken 124 procent högre än för personer i referensgruppen. De som har haft sjukpenning under 1–2 år vid avslaget har 41 procent högre risk än referenskategori. Övriga kategorier har ingen statistiskt signifikant högre eller lägre risk än referenskategori.

Vi har också undersökt betydelsen av att ha haft aktivitetsersättning någon gång under den treårsperiod som föregick den aktuella sjuk-

---

¹⁷ Försäkringskassans webbplats: www.forsakringskassan.se, hämtad den 4 november 2022.

penningperioden. Det visar sig att personer som tidigare har haft aktivitetsersättning har en mer än dubbelt så hög risk (126 procent) att sakna inkomst efter avslaget jämfört med personer som inte har haft aktivitetsersättning.

Tabell 4 Risken att sakna inkomst, hälsofaktorer (oddskvoter)

<i>Variabel</i>	<i>Oddsquot (95 % konfidensintervall)</i>
<i>Sjukdomsdiagnos enligt ICD-10-SE (ref: Förstämningssyndrom och stressrelaterade syndrom, avsnitt F32–F43)</i>	
Övriga psykiska sjukdomar, alla avsnitt i kapitel F utom F32–F43	0,89 (0,78–1,03)
Sjukdomar i rörelseorganen, kapitel M	0,78 (0,67–0,89)
Symtomsjukdomar, kapitel R	0,82 (0,62–1,06)
Skador, kapitel S–T	0,79 (0,64–0,96)
Sjukdomar enligt övriga kapitel	0,83 (0,71 – 0,97)
<i>Sjukpenningperiodens längd (ref: 1–89 dagar)</i>	
90–179 dagar med sjukpenning	1,16 (0,96–1,40)
180–364 dagar med sjukpenning	0,95 (0,81–1,12)
1–2 år med sjukpenning	1,41 (1,18–1,70)
2–5 år med sjukpenning	2,24 (1,88–2,66)
5 år eller längre med sjukpenning	3,23 (2,51–4,14)
<i>Har haft aktivitetsersättning?*</i> (ref: Nej)	
Ja	2,26 (1,58–3,24)

Anm.: Hela den modellbaserade sambandsanalysen finns i bilaga 5, tabell B8.

* Frågan gäller om personen har haft aktivitetsersättning inom tre år före den aktuella perioden med sjukpenning.

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, och ISF:s beräkningar.

2.3.3 Kort utbildning och arbetslöshet ökar risken att sakna inkomst

Personer med gymnasieutbildning har 35 procent lägre risk att sakna inkomst än vår referenskategori som består av de med högst för-gymnasial utbildning. Eftergymnasial utbildning sänker risken ytterligare (tabell 5).

Personer som har haft förvärvsarbete under kalenderåret före den aktuella sjukpenningperioden löper 67 procent lägre risk att vara utan inkomst efter avslaget än personer som inte har haft det. Det ligger i linje med vad vi ser när det gäller variabeln sysselsättning, som utgår från så kallad försäkradtyp enligt registrering hos Försäkringskassan i sjukpenningärendet. Vi ser att arbetslösa har 45 procent högre risk att sakna inkomst efter avslaget än anställda, medan egenföretagare har 25 procent lägre risk än anställda.

Arbetslöshetsperiodens längd påverkar också risken att vara utan inkomst efter avslaget. De som har varit inskrivna hos Arbetsför-medlingen i 1–12 månader innan de får sjukpenning har 29 procent högre risk än de som inte har varit inskrivna att sakna inkomst efter avslaget. För personer med en inskrivningsperiod på 25–36 månader är risken 65 procent högre.

Tabell 5 Risken att sakna inkomst, utbildning och sysselsättning (oddskvoter)

Variabel	Oddsquot (95 % konfidensintervall)
<i>Utbildning (ref: Förgymnasial)</i>	
Gymnasial	0,65 (0,57–0,73)
Eftergymnasial	0,48 (0,41–0,55)
<i>Förvärvsarbetande? (ref: Nej)</i>	
Ja	0,33 (0,29–0,37)
<i>Sysselsättning/försäkradtyp hos Försäkringskassan (ref: Anställd med sjuklön)</i>	
Anställd utan sjuklön	1,14 (0,91–1,43)
Arbetslös	1,45 (1,25–1,69)
Egenföretagare	0,75 (0,59–0,97)
Övriga typer av försäkrade*	1,30 (0,95–1,78)
<i>Inskrivnen hos Arbetsförmedlingen före sjukfallet? (ref: Nej)</i>	
Ja, 1–12 månader	1,29 (1,12–1,49)
Ja, 13–24 månader	1,30 (1,10–1,54)
Ja, 25–36 månader	1,65 (1,40–1,94)
Ja, 37–47 månader	1,40 (1,19–1,64)

Anm.: Hela den modellbaserade sambandsanalysen finns i bilaga 5, tabell B8.

* Övriga typer av försäkrade är studerande, föräldralediga och kombinatorer (personer som samtidigt är anställda och egenföretagare).

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, och ISF:s beräkningar.

2.3.4 De som bor i Stockholm har högre risk att sakna inkomst

Var en person bor påverkar personens risk att sakna inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning (tabell 6). Vi har undersökt två olika faktorer när det gäller boendeort. Den ena faktorn handlar om i vilken del av Sverige personen bor, vilket vi har studerat utifrån vilket av Försäkringskassans verksamhetsområden som handlägger personens sjukpenningärende. Den andra faktorn utgår från Sveriges kommuner och regioners (SKR) kommunindelning och fokuserar på städers och orters storlek och karaktär, till exempel storstad jämfört

med landsbygd. I båda fallen avgör var personerna är folkbokförda vilken kategori som de tillhör.

Tabell 6 Risken att sakna inkomst, boendeort (oddskvoter)

<i>Variabel</i>	<i>Oddskvot (95 % konfidensintervall)</i>
<i>Försäkringskassans verksamhetsområde* (ref: Verksamhetsområde Stockholm)</i>	
Verksamhetsområde Mitt	0,91 (0,75–1,10)
Verksamhetsområde Väst	0,80 (0,69–0,94)
Verksamhetsområde Syd	0,81 (0,68–0,97)
Verksamhetsområde Nord	0,77 (0,63–0,95)
<i>SKR:s kommunindelning (ref: Storstäder och storstadsnära kommuner)</i>	
Större städer och kommuner nära större stad	0,94 (0,80–1,09)
Mindre städer, tätorter och landsbygdskommuner	0,89 (0,76–1,05)

Anm.: Hela den modellbaserade sambandsanalysen finns i bilaga 5, tabell B8.

* Verksamhetsområde Mitt: Södermanlands län, Uppsala län, Värmlands län, Västmanlands län, Örebro län och Östergötlands län. Verksamhetsområde Nord: Dalarnas län, Gävleborgs län, Västernorrlands län, Jämtlands län, Västerbottens län och Norrbottens län. Verksamhetsområde Stockholm: Stockholms län och Gotlands län. Verksamhetsområde Syd: Skåne län, Blekinge län, Jönköpings län, Kalmar län och Kronobergs län. Verksamhetsområde Väst: Västra Götalands län och Hallands län.

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, och ISF:s beräkningar.

Det visar sig att var en person bor i landet i viss mån påverkar hans risk att stå utan inkomst efter avslaget. De personer som bor i Försäkringskassans verksamhetsområden Nord löper 23 procent lägre risk att sakna inkomst än de som bor i verksamhetsområde Stockholm. De som bor i verksamhetsområdena Väst och Syd har 20 respektive 19 procent lägre risk. För personer som bor i verksamhetsområde Mitt finns det ingen statistiskt signifikant skillnad i risk jämfört med de som bor i verksamhetsområde Stockholm.

Faktorn som grupperar kommuner utifrån storlek och karaktär har däremot ingen statistiskt säkerställd påverkan på risken att sakna inkomst efter avslaget.

2.4 Är de som saknar inkomst efter avslaget inskrivna hos Arbetsförmedlingen?

En person som får avslag på sin ansökan om sjukpenning, och som inte har ett arbete eller som inte kan återgå till sitt arbete, behöver i allmänhet söka nytt arbete för att inte hamna utan inkomst. Personen behöver då skriva in sig hos Arbetsförmedlingen och aktivt söka arbete för att ha rätt till olika ersättningar inom bland annat socialförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Detta krävs till exempel för att skydda sin sjukpenninggrundande inkomst (SGI) och därmed förbli försäkrad för arbetsbaserade förmåner inom socialförsäkringen. Det krävs också för att ha rätt till arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd. Det krävs oftast även för att ha rätt till ekonomiskt bistånd. Om personen skriver in sig hos Arbetsförmedlingen eller inte kan därför ha betydelse för om hen har inkomst eller inte efter avslaget. Men alla som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen har inte rätt till någon ersättning eftersom det även ställs andra krav. I bilaga 1 finns en översiktlig redogörelse för vad som krävs för att få rätt till ersättningar och andra stöd som aktualiseras när någon får avslag på sin ansökan om sjukpenning.

I detta avsnitt redogör vi för hur många och vilka personer som är inskrivna eller skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter att ha fått avslag på sin ansökan om sjukpenning. Vi bedömer att detta kan ge nycklar till att förstå vilka grupper som saknar inkomst efter avslaget och varför. Vår definition av att skriva in sig eller vara inskriven hos Arbetsförmedlingen efter avslaget är att någon gång under de tre första månaderna vara inskriven där (se avsnitt 1.2.2).

Sammanfattningsvis ser det ut på följande sätt.

38 procent av männen och 35 procent av kvinnorna är inskrivna efter avslaget. Männen finns i större utsträckning än kvinnorna bland de som är inskrivna och samtidigt saknar inkomst efter avslaget – 4 procent av männen och 3 procent av kvinnorna hamnar i den gruppen. Männen finns i större utsträckning än kvinnorna bland de som inte är inskrivna och samtidigt saknar inkomst efter avslaget – 5 procent av männen och 2 procent av kvinnorna hamnar i den gruppen.

Det är vanligare att vara inskriven som sökande med förhinder i gruppen utan inkomst än i gruppen med inkomst. Det är vanligare

bland män än bland kvinnor att vara inskriven som arbetssökande med förhinder.

Bland de som inte är inskrivna och samtidigt saknar inkomst är främst följande kategorier överrepresenterade:

- personer födda i Sverige
- män med okänd utbildningsnivå
- kvinnor med eftergymnasial utbildning
- män med yrken inom byggverksamhet och tillverkning
- kvinnor med yrken med krav på fördjupad högskolekompetens
- personer som har haft sjukpenning kortare tid än ett år när de får avslag
- personer vars sjukpenningärende handläggs inom Försäkringskassans verksamhetsområde Stockholm
- män vars sjukpenningärende handläggs inom Försäkringskassans verksamhetsområde Väst
- personer som året före den aktuella sjukpenningperioden är förvärvsarbetande.

De skillnader som vi ser mellan de som saknar inkomst och som är inskrivna eller inte hos Arbetsförmedlingen tyder på att det finns olika grupper där orsakerna till att de saknar inkomst skiljer sig åt.

2.4.1 Drygt hälften av de som saknar inkomst är inskrivna

Av alla som får avslag efter en tid med sjukpenning skriver 36 procent in sig hos Arbetsförmedlingen under de första tre månaderna efter avslaget. Det är 38 procent av männen och 35 procent av kvinnorna som gör det.

Av de 2 045 personer som saknar inkomst efter avslaget skriver drygt hälften in sig hos Arbetsförmedlingen, 1 079 personer eller 53 procent. Av de 943 männen utan inkomst skriver 46 procent in sig, och av de 1 102 kvinnorna skriver 58 procent in sig.

Av alla män som får avslag hamnar 4 procent i gruppen med personer som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen och saknar inkomst samt 5 procent i gruppen med personer som inte är inskrivna hos Arbetsförmedlingen och som saknar inkomst. De utgör tillsammans de 9 procenten av männen som saknar inkomst efter avslaget.

Av alla kvinnor i avslagsgruppen hamnar 3 procent i gruppen med personer som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen och saknar inkomst samt 2 procent i gruppen som inte är inskrivna hos Arbetsförmedlingen och saknar inkomst. De utgör tillsammans de 5 procenten av kvinnorna som saknar inkomst efter avslaget.

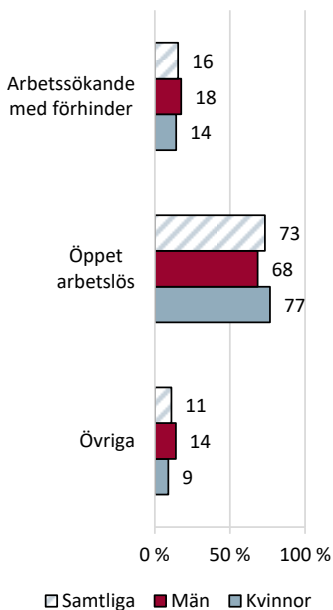
Det betyder att männen i större utsträckning än kvinnorna hamnar i gruppen med personer som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen och samtidigt saknar inkomst, 4 procent av männen jämfört med 3 procent av kvinnorna. Männen hamnar också i större utsträckning än kvinnorna i gruppen med personer som inte är inskrivna hos Arbetsförmedlingen och samtidigt saknar inkomst. Där är skillnaden mellan män och kvinnor ännu större – 5 procent av männen och 2 procent av kvinnorna hamnar i den här gruppen.

2.4.2 Det är vanligare att vara inskriven som sökande med förhinder bland de som saknar inkomst än bland de som har inkomst

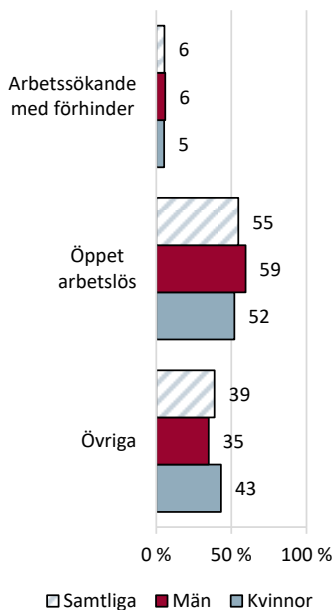
Som inskriven hos Arbetsförmedlingen placeras den arbetssökande i en sökandekategori. Kategoriseringen är tänkt att avspegla den arbetssökandes faktiska situation när det gäller möjligheten att söka och ta ett arbete. Till exempel betyder kategorin *öppet arbetslös* att personen är arbetssökande utan arbete, aktivt söker jobb och omgående kan börja jobba. *Arbetssökande med förhinder* betyder att personen är arbetssökande och kan för tillfället inte söka jobb eller börja jobba. Så kan vara fallet om Arbetsförmedlingen bedömer att personen inte är arbetsför på grund av till exempel sjukdom. Så kan också vara fallet om personen har ett tillfälligt arbete, vårdar barn eller av någon annan anledning är förhindrad att söka arbete. Att placeras i kategorin arbetssökande med förhinder kan försämra personens möjlighet att få rätt till olika ersättningar och stöd, till exempel arbetslöshetsersättning och vissa socialförsäkringsförmåner (se bilaga 1 för en mer utförlig beskrivning av Arbetsförmedlingens sökandekategorier).

Figur 6 Sökandekategori månad 1 för inskrivna hos Arbetsförmedlingen som saknar inkomst och som har inkomst efter avslaget

a) Saknar inkomst

b) Har inkomst

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

Majoriteten av de som saknar inkomst efter avslaget och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen är inskrivna som öppet arbetslösa – 77 procent av kvinnorna och 68 procent av männen (figur 6). Detsamma gäller de som har inkomst efter avslaget. Men i den gruppen är det en större andel män än kvinnor som inskrivna som öppet arbetslösa – 59 procent av männen och 52 procent av kvinnorna. Detta kan relateras till vad vi redogör för i ett senare avsnitt (avsnitt 2.6.4), om att det är fler män än kvinnor som har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd bland de som har inkomst efter avslaget.

I gruppen som saknar inkomst efter avslaget är det 18 procent av männen och 14 procent av kvinnorna som är placerade i sökandekategorin arbetssökande med förhinder. I gruppen som har inkomst är andelen i denna kategori betydligt mindre, 6 procent av männen och 5 procent av kvinnorna.

Det är alltså en större andel av kvinnorna än av männen som saknar inkomst som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen. En större andel av männen utan inkomst väljer att inte skriva in sig. Men av männen som skriver in sig är det en större andel som placeras i sökandekategorin arbetssökande med förhinder. Samtidigt kan vi konstatera att en större andel kvinnor än män är inskrivna som öppet arbetssökande och ändå saknar inkomst.

Det är inte helt enkelt att tolka de här resultaten. Men skillnaderna mellan grupperna samt mellan kvinnor och män när det gäller inskrivning och sökandekategori hos Arbetsförmedlingen kan vara väsentliga för att identifiera orsaker till att personer är utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning. I nästa avsnitt redovisar vi en fördjupad analys av vad som utmärker de som saknar inkomst och inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen.

2.4.3 Det finns vissa skillnader mellan de som skriver in sig och de som inte gör det

Det finns ett antal skillnader i gruppen som saknar inkomst efter avslaget mellan de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen och de som inte gör det.

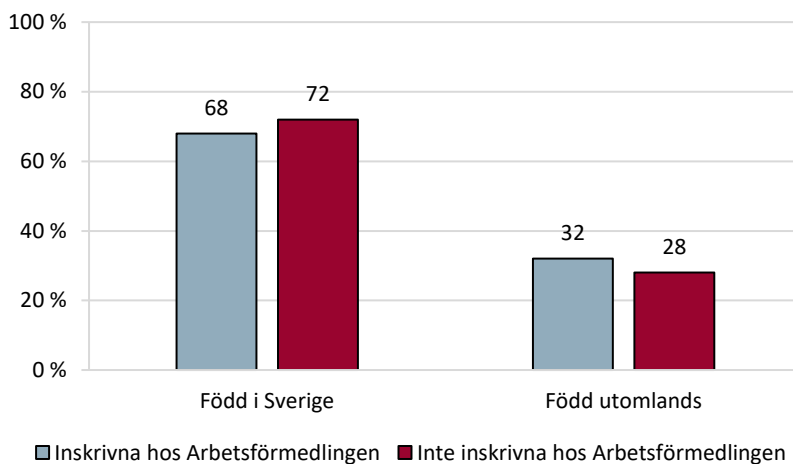
Det är en större andel män som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen än som gör det bland de som saknar inkomst (se avsnitt 2.4.1). Denna och andra skillnader kan vara intressanta för att identifiera

tänkbara orsaker till att människor hamnar i gruppen utan inkomst efter avslaget. Orsakerna till att personer saknar inkomst efter avslaget kan skilja sig åt utifrån om de har skrivit in sig hos Arbetsförmedlingen eller inte.

I tabell B10 i bilaga 6 redovisar vi en mer utförlig jämförelse mellan de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen och de som inte gör det i gruppen som saknar inkomst efter avslaget. Här lyfter vi endast fram de största skillnaderna mellan de som skriver in sig och de som inte gör det. Vi väljer också att fokusera på sådana skillnader som vi bedömer kan bidra till att utveckla hypoteser om orsakerna bakom att hamna utan inkomst. Vi återkommer till vilka hypoteserna är i kapitel 4.

Vi ser att det är en mindre andel utrikesfödda bland de som inte skriver in sig, vilket gäller för både kvinnor och män (figur 7). De personer som är födda i Sverige tenderar alltså i högre grad att inte skriva in sig hos Arbetsförmedlingen.

Figur 7 Andel födda i Sverige och utomlands av de som saknar inkomst och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

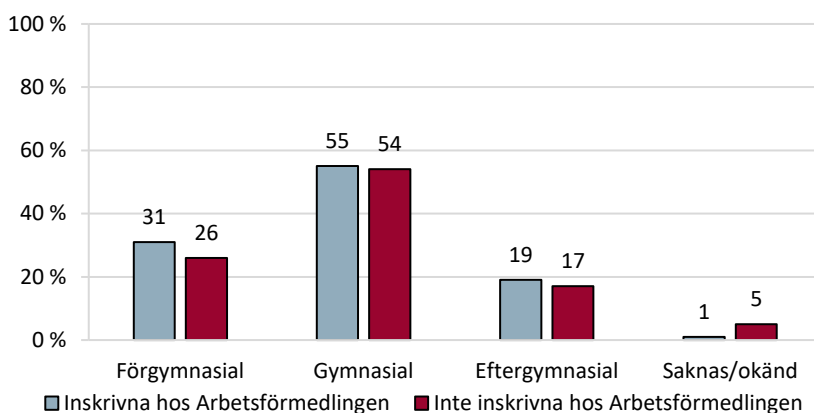

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

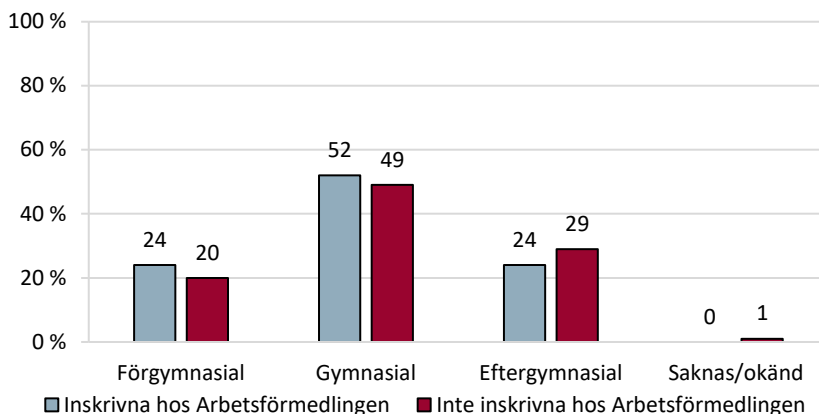
När det gäller utbildningsnivå bedömer vi att det finns två saker som är av störst intresse. Personer med okänd utbildningsnivå, framför allt bland männen, utgör en större andel i gruppen som inte skriver in sig än i gruppen som skriver in sig, 5 procent jämfört med 1 procent (figur 8a). Bland kvinnorna är det en högre andel med eftergymnasial utbildning i gruppen som inte skriver in sig (figur 8b).

Figur 8 Utbildningsnivå bland de som saknar inkomst och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

a) Män

b) Kvinnor

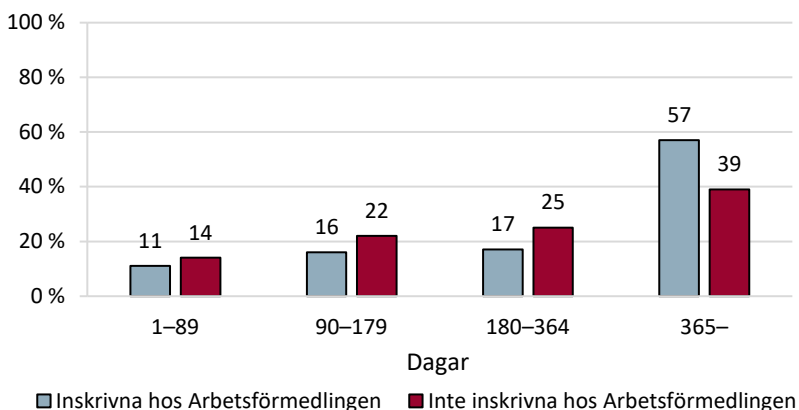

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

När det gäller yrkeskategori är det också två saker som sticker ut. För det första är det bland män en större andel personer med yrken inom byggverksamhet och tillverkning i gruppen som inte skriver in sig (15 procent) än i gruppen som skriver in sig (10 procent). Bland kvinnor är det 1 procent i båda grupperna. För det andra är det bland kvinnorna en större andel personer som har yrken med krav på fördjupad högskolekompetens i gruppen som inte skriver in sig (9 procent) än i gruppen som skriver in sig (6 procent). Bland männen är det 2 procent i båda grupperna. Dessa resultat är inte helt lätta att tolka. Men vi resonerar om dem i kapitel 4 (avsnitt 4.6.1).

Av de personer som har haft sjukpenning under kortare tid än ett år när de får avslag är det en större andel som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen än som gör det (figur 9). Av de som har haft sjukpenning längre tid än ett år är det tvärtom en större andel som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen än som inte gör det. Detta gäller för både kvinnor och män. Det betyder att det är vanligare att personer som har haft sjukpenning en längre tid skriver in sig hos Arbetsförmedlingen än att de inte gör det samtidigt som långa perioder med sjukpenning ökar risken för att sakna inkomst.

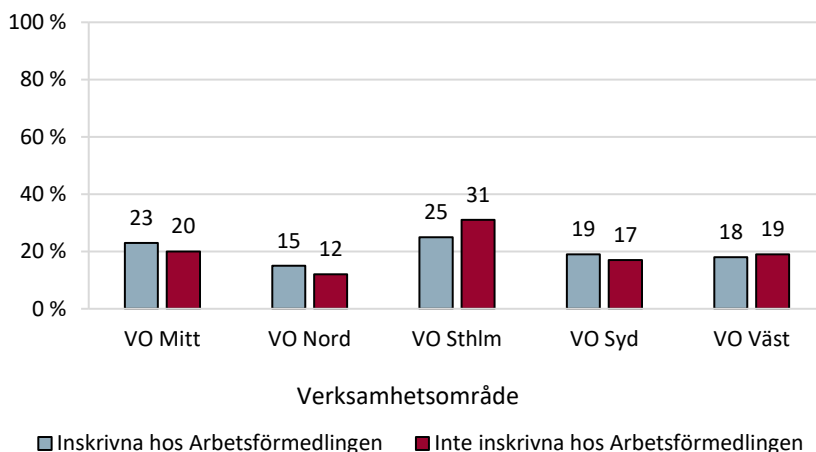
Figur 9 Tid med sjukpenning före avslaget bland de som saknar inkomst och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

Det är en större andel av de som tillhör Försäkringskassans verksamhetsområde Stockholm som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslag än som gör det. Så är det för både kvinnor och män. Det omvända gäller för de som tillhör alla övriga verksamhetsområden (figur 10). Ett undantag från detta är att män i verksamhetsområde Väst också utgör en större andel bland de som inte skriver in sig än bland de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen, se tabell B10 i bilaga 6. Vi återkommer till vad det sistnämnda skulle kunna bero på i kapitel 4 (avsnitt 4.5.1).

Figur 10 Andel som tillhör Försäkringskassans olika verksamhetsområden bland de som saknar inkomst och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

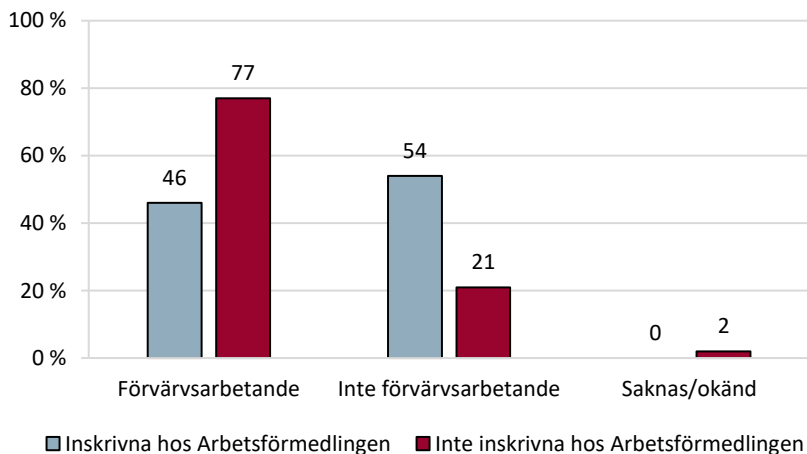

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

Bland personerna som saknar inkomst är det en större andel som är förvärvsarbetande under året innan den aktuella sjukpenningperioden än som inte är det i gruppen som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen (figur 11). Det gäller för både kvinnor och män. De som förvärvsarbetade innan de fick sjukpenning finns alltså i betydligt större utsträckning i gruppen med personer som är utan inkomst och inte inskrivna hos Arbetsförmedlingen än i gruppen med personer som är utan inkomst och inskrivna hos Arbetsförmedlingen.

Figur 11 Sysselsättning före sjukpenningperioden bland de som saknar inkomst och som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

De skillnader vi ser mellan de som är inskrivna eller inte hos Arbetsförmedlingen och samtidigt saknar inkomst tyder på att det finns olika orsaker till att personer saknar inkomst utifrån om de är inskrivna eller inte. Det som utmärker de som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen trots att de saknar inkomst efter avslaget är i flera delar närmast det motsatta mot vad som utmärker hela gruppen som saknar inkomst efter avslaget. Detta väcker frågor om vilka de är som inte skriver in sig och varför de inte gör det. Skulle de ha haft inkomst om de hade skrivit in sig? I kapitel 4 diskuterar vi dessa frågor (avsnitt 4.6.1) och formulerar utifrån diskussionerna hypoteser om orsaker till att hamna utan inkomst efter avslaget (avsnitt 4.7).

2.5 Hur försörjer sig de som saknar inkomst efter avslaget?

Vår definition av att ”sakna inkomst” efter avslag på ansökan om sjukpenning innebär att en person har mycket låg eller ingen inkomst månad 1–3 efter avslaget. Inkomst definieras vi som arbetsinkomst eller ersättning i stället för arbete, till exempel arbetslöshetsersättning. Ekonomiskt bistånd ingår inte, utan vi anser att den som försörjer sig enbart på ekonomiskt bistånd saknar inkomst.

I det här avsnittet redovisar vi vad vi vet om hur de som saknar inkomst efter avslaget försörjer sig.

Sammanfattningsvis kan vi konstatera följande. En fjärdedel av de som saknar inkomst efter avslaget får ekonomiskt bistånd. Det är en större andel av de som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen efter avslaget än av de som inte är det som får ekonomiskt bistånd. Det är oklart hur övriga personer som saknar inkomst efter avslaget försörjer sig.

2.5.1 Vissa försörjningskällor har vi inte data om

Gruppen som vi definierar som utan inkomst saknar eller har mycket låga inkomster de tre första månaderna efter avslaget. Vissa i gruppen kan ha inkomster som vi inte har information om, till exempel inkomst från kapital eller inkomst från svart arbete. Vissa kan vara försörjda av någon annan, till exempel av föräldrar eller en partner.

En del av de som inte har inkomster efter avslaget kan ha valt att inte arbeta, studera eller söka arbete, på grund av att personen har någon alternativ försörjningskälla. Med enbart registerdata kan vi inte avgöra om en person har valt att inte arbeta eller skriva in sig hos Arbetsförmedlingen. Vi kan inte heller se om personen har valt att avstå från att söka arbetslöshetsersättning eller någon annan ersättning. Något som vi däremot kan se är om personen har fått ekonomiskt bistånd från kommunen.

2.5.2 En fjärdedel av de som saknar inkomst får ekonomiskt bistånd

Vi har hämtat in data om i vilken utsträckning de personer som saknar inkomst efter avslaget på ansökan om sjukpenning får ekonomiskt bistånd.

Ekonomiskt bistånd, eller försörjningsstöd, är ett stöd som en person kan få om hen tillfälligt inte kan försörja sig själv. Den som inte kan försörja sig, men som kan arbeta, måste som huvudregel stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till ekonomiskt bistånd. Det innebär att vara anmäld hos Arbetsförmedlingen och att aktivt söka arbete. Men en person kan ha rätt till ekonomiskt bistånd även om hen inte står till arbetsmarknadens förfogande, om det finns godtagbara skäl. Det kan vara att personen är sjuk, behöver andra insatser i form av till exempel utredning av arbetsförmåga, arbetsträning eller annan social eller medicinsk rehabilitering (se bilaga 1 för en mer utförlig beskrivning av bestämmelserna om ekonomiskt bistånd).

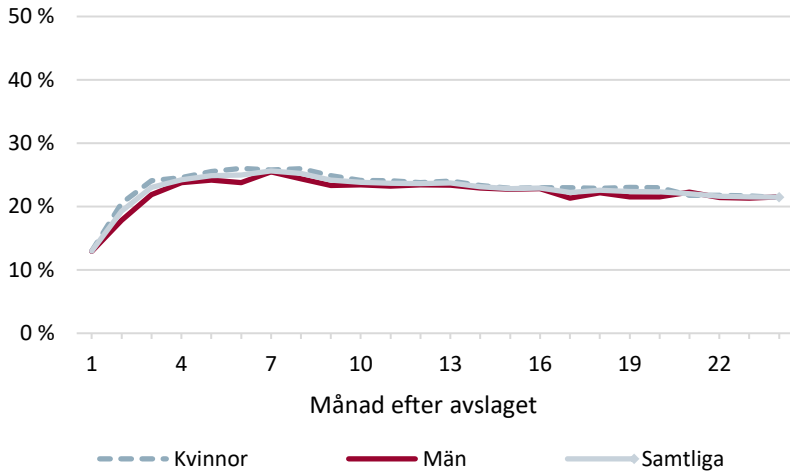
Andelen som har ekonomiskt bistånd bland de som saknar inkomst ökar till 25 procent månaderna efter avslaget för att sedan minska något från månad 9 (figur 12). Den största ökningen sker de första månaderna efter avslaget på ansökan om sjukpenning. Andelen är mycket högre än månaden innan sjukpenningperioden startade, då endast 7 procent hade ekonomiskt bistånd.

Som jämförelse är det 1 procent av befolkningen i åldern 18–65 år som har ekonomiskt bistånd.¹⁸ Det motsvarar andelen med ekonomiskt bistånd i gruppen som har inkomst efter avslaget. Både före och efter avslaget var det cirka 1 procent i den gruppen som hade ekonomiskt bistånd.

---

¹⁸ Socialstyrelsens webbplats: www.socialstyrelsen.se, hämtad den 25 november 2022.

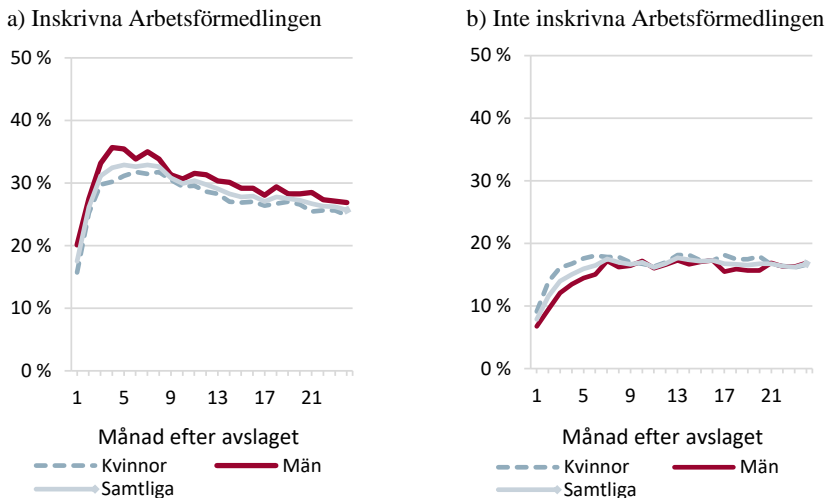
Figur 12 Andel som har ekonomiskt bistånd per månad av de som saknar inkomst

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Socialstyrelsen, ISF:s bearbetningar.

Andelen som har ekonomiskt bistånd skiljer sig åt mellan de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen och de som inte gör det (figur 13).

Figur 13 Andel som har ekonomiskt bistånd per månad av de som saknar inkomst och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Socialstyrelsen, ISF:s bearbetningar.

I gruppen med personer som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen har drygt 30 procent ekonomiskt bistånd månad 4 efter avslaget. Därefter sjunker andelen till cirka 25 procent månad 24. Detta ligger i linje med vad som framgår av nästa avsnitt (avsnitt 2.6) om att en allt större andel av de som saknade inkomst efter avslaget får olika typer av inkomster under de 24 månader som följer på avslaget.

Andelen som har ekonomiskt bistånd är betydligt lägre i gruppen med personer som inte är inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Den är cirka 15 procent månad 4 och sjunker inte över tid. Månad 24 ligger andelen på cirka 17 procent. Detta framstår som naturligt med hänsyn till att det som huvudregel krävs att vara inskriven för att ha rätt till ekonomiskt bistånd. För att undantas från detta krav krävs att det finns godtagbara skäl till att personen inte söker arbete, så som att personen på grund av sjukdom eller andra omständigheter inte kan göra det. Detta är kanske omständigheter som inte förändras så snabbt.

2.6 Hur ser inkomstutvecklingen ut på längre sikt för de som saknar inkomst?

Vår definition av att ”sakna inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning” innebär att ha mycket låg eller ingen inkomst månad 1–3 efter avslaget. Vårt fokus i rapporten ligger därför på förhållandena månad 1–3 efter avslaget.

Men i detta avsnitt följer vi de personer som ingår i vår granskning under 24 månader efter avslaget. Det är de personer som saknar inkomst månad 1–3 efter avslaget som vi främst är intresserade av. Vi vill ge en bild av hur det går för dem sedan, hur stor andel av dem som fortsätter sakna inkomst och hur många som får en inkomst. Vi redogör för hur det ser ut varje månad fram till månad 24, hur andelen med olika typer av inkomster förändras över denna tidsperiod. För att sätta detta i perspektiv gör vi vissa jämförelser med inkomstutvecklingen under samma tidsperiod för de som har inkomst månad 1–3 efter avslaget. Vi redovisar också i vilken mån inkomstutvecklingen skiljer sig åt mellan de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget och de som inte gör det, bland de som saknar inkomst efter avslaget. Hur inkomstutvecklingen ser ut på sikt för de som är inskrivna respektive inte inskrivna hos Arbetsförmedlingen tror vi kan ge ytterligare nycklar till att förstå vilka de här personerna är och varför de hamnade utan inkomst efter avslaget. De grupper som vi jämför är de som framgår av figur 1 i avsnitt 1.2.

Sammanfattningsvis ser det ut så här två år efter avslaget för de som saknade inkomst de första tre månaderna efter avslaget:

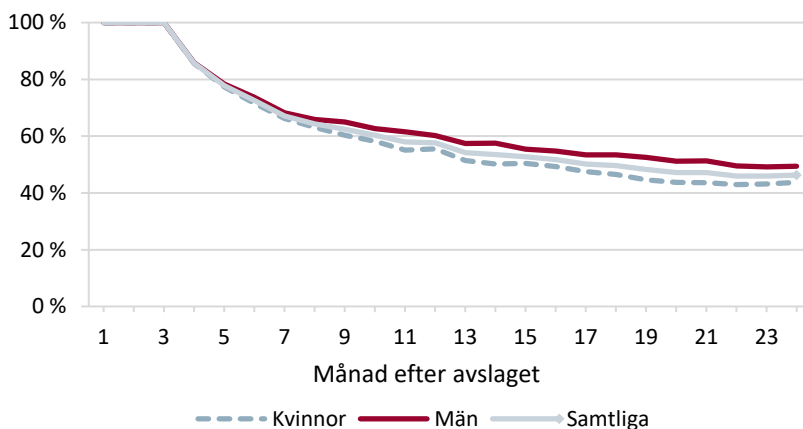
- Nästan hälften saknar fortfarande inkomst, 44 procent av kvinnorna och 49 procent av männen.
- Drygt en fjärdedel har arbetsinkomst, 27 procent av kvinnorna och 26 procent av männen.
- En tiondel har sjukpenning på nytt, 10 procent av kvinnorna och 8 procent av männen.
- En dryg tiondel har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd, 13 procent av kvinnorna och 9 procent av männen.

- Cirka 5 procent har allmän pension. Många av de som kan ta ut allmän pension gör det. I åldersgruppen 61–64 år är det 64 procent av kvinnorna och 71 procent av männen.
- En liten andel har sjuk- eller aktivitetsersättning, 2 procent av kvinnorna och 2 procent av männen.
- Och en liten andel har studiemedel, 4 procent av kvinnorna och 2 procent av männen.

2.6.1 Nästan hälften saknar fortfarande inkomst efter två år

Andelen som saknar inkomst från arbete eller ersättningar i stället för arbete, efter att ha fått sin tid med sjukpenning avslutad genom avslag, minskar månad för månad under de 24 månader som vi har studerat (figur 14). Men över hälften av de som saknar inkomst månad 1–3 efter avslaget saknar fortfarande inkomst månad 12 efter avslaget. Detta gäller 56 procent av kvinnorna och 60 procent av männen. När 24 månader har gått sedan avslaget saknar 44 procent av kvinnorna och 49 procent av männen inkomst.

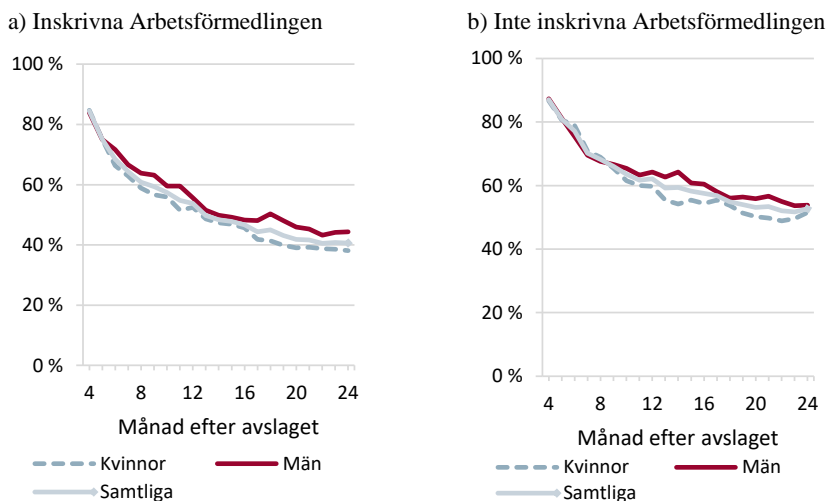
Figur 14 Andel som saknar inkomst månad 4–24 av de som saknar inkomst månad 1–3

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

Det finns också skillnader i inkomstutvecklingen mellan de som skriver in sig eller är inskrivna hos Arbetsförmedlingen någon gång under månad 1–3 efter avslaget och de som inte var det (figur 15).

Figur 15 Andel som saknar inkomst månad 4–24 av de som saknar inkomst månad 1–3 och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

Andelen som saknar inkomst minskar månad för månad för båda grupperna. Däremot saknar fler inkomst i gruppen med personer som inte är inskrivna hos Arbetsförmedlingen. I gruppen med personer som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen saknar 52 procent av kvinnorna och 56 procent av männen inkomst månad 12 efter avslaget. I gruppen med personer som inte är inskrivna saknar i stället 60 procent av kvinnorna och 64 procent av männen inkomst månad 12 efter avslaget. Efter 24 månader saknar 38 procent av kvinnorna och 44 procent av männen som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen inkomst, jämfört med 52 procent av kvinnorna och 54 procent av männen som inte är inskrivna hos Arbetsförmedlingen.

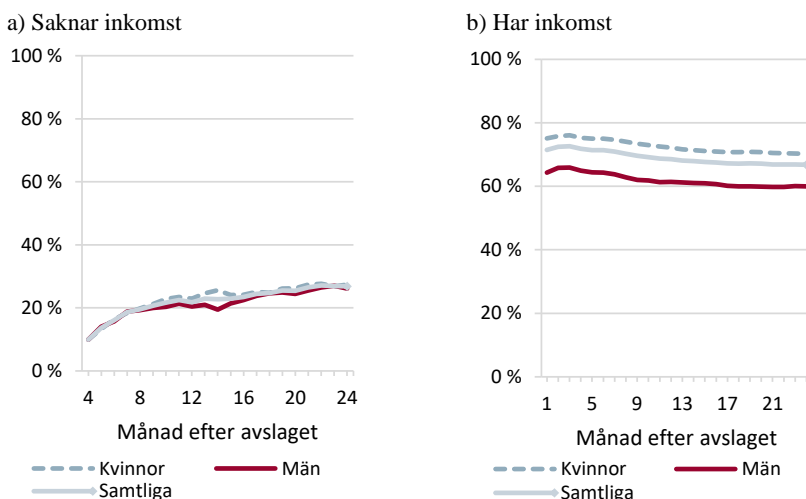

2.6.2 Drygt en fjärdedel har arbetsinkomst efter två år

Andelen av de som saknar inkomst månad 1–3 efter avslaget och som därefter får en arbetsinkomst ökar över tid, från 10 procent månad 4 till 27 procent månad 24 (figur 16a).

I gruppen som har inkomst under månad 1–3 efter avslaget minskar i stället andelen som har en arbetsinkomst svagt under perioden från månad 1 till månad 24 (figur 16b). Men andelen som har en inkomst från arbete är mycket högre bland de som har inkomst efter avslaget. Månad 1 har 71 procent en inkomst från arbete. Denna andel är högre bland kvinnor än män (75 procent av kvinnorna och 64 procent av männen). Månad 24 har 67 procent en arbetsinkomst (70 procent av kvinnorna och 60 procent av männen).

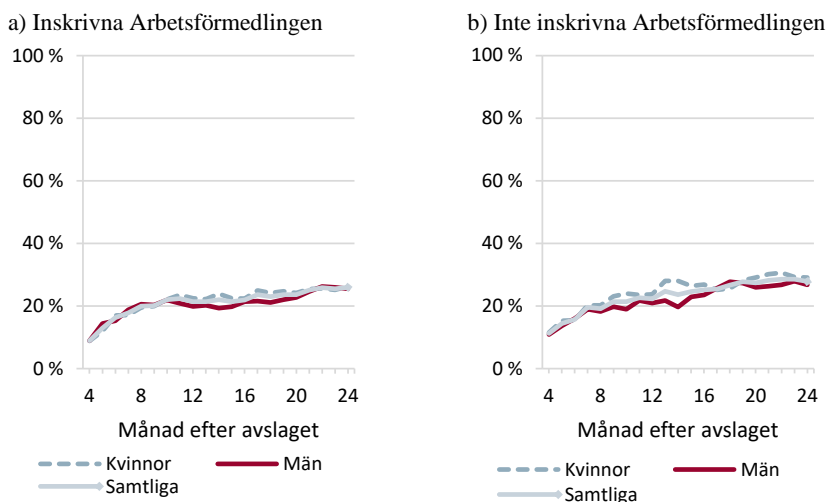
Figur 16 Andel som har arbetsinkomst månad 1–24 av de som saknar respektive har inkomst månad 1–3

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

Vi har även jämfört de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen under månad 1–3 efter avslag med de som inte gör det när det gäller hur många av dem som saknar inkomst månad 1–3 efter avslaget som någon gång under de första två åren efter avslaget får en inkomst av arbete (figur 17).

Figur 17 Andel som har arbetsinkomst månad 4–24 av de som saknar inkomst månad 1–3 och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

Bland de som saknar inkomst månad 1–3 efter avslaget, och som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen, ökar andelen som har arbetsinkomst stabilt fram till månad 10 efter avslaget. Då har 20 procent av både kvinnorna och männen en arbetsinkomst. Efter månad 10 sker små förändringar månad för månad. Månad 24 efter avslaget har 26 procent av både kvinnorna och männen som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget en arbetsinkomst.

Bland de som saknar inkomst månad 1–3 efter avslaget och som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen är det en större andel kvinnor än män som har arbetsinkomst. Månad 10 efter avslaget har 24 procent av kvinnorna och 19 procent av männen en arbetsinkomst. Störst skillnad mellan könen är det månad 14 då 28 procent av kvinnorna och 20 procent av männen har arbetsinkomst. 24 månader efter avslaget har skillnaderna minskat. Det beror framför allt på att fler män nu har arbetsinkomst. 27 procent av männen och 29 procent av kvinnorna har arbetsinkomst månad 24.

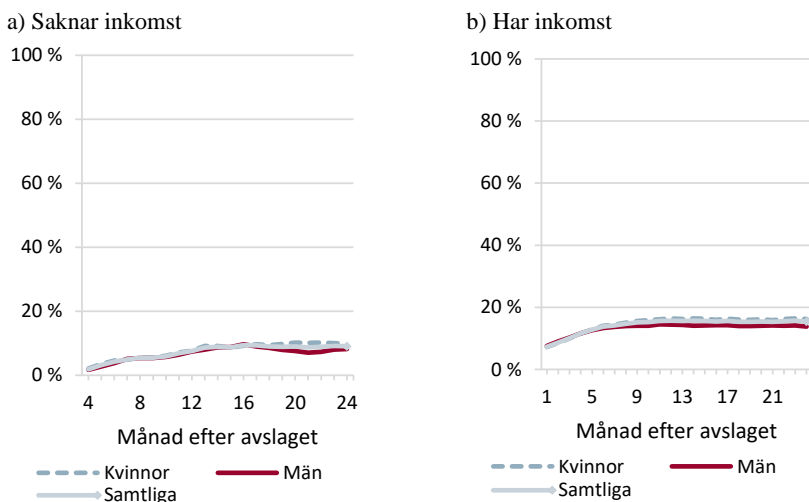
Att kvinnor som inte skriver in sig i högre grad och snabbare än män får arbetsinkomst skulle kunna ha en koppling till vad vi tidigare har redogjort för om vilka som inte skriver in sig (avsnitt 2.4.3). Kvinnor med eftergymnasial utbildning och med yrken med krav på fördjupad högskolekompetens är överrepresenterade bland de som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget. Detta är kanske personer som har relativt lätt att få arbete.

2.6.3 En tiondel har sjukpenning efter två år

Av de som saknar inkomst månad 1–3 efter avslaget är det 2 procent som har sjukpenning månad 4. Månad 24 har 10 procent av dem sjukpenning (figur 18a).

För gruppen som har inkomst månad 1–3 efter avslaget ser vi en ökning av de som på nytt har sjukpenning under det första halvåret (figur 18b). Därefter ligger andelen som får sjukpenning runt 15–16 procent per månad.

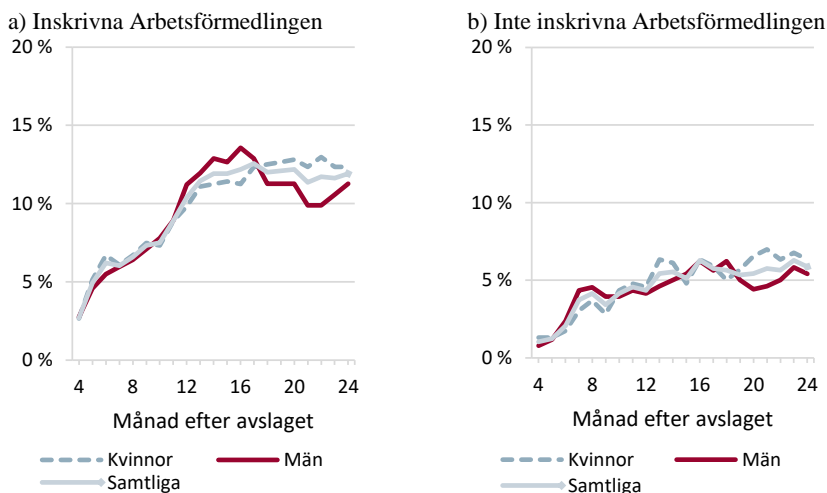
Figur 18 Andel som har sjukpenning månad 1–24 av de som saknar respektive har inkomst månad 1–3

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

Det finns också skillnader när det gäller andelen som på nytt har sjukpenning mellan de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen månad 1–3 efter avslaget och de som inte gör det (figur 19).

Figur 19 Andel som har sjukpenning månad 4–24 av de som saknar inkomst månad 1–3 och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

Bland de som saknar inkomst efter avslaget är det vanligare att de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen månad 1–3 har sjukpenning på nytt under de första två åren efter avslaget än att de som inte skriver in sig har det. 5 procent av de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget har sjukpenning månad 5 jämfört med 1 procent av de som inte skriver in sig. Utvecklingen är relativt stabil över tid i båda grupperna – 12 procent av de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen har sjukpenning månad 14 och 6 procent av de som inte skriver in sig.

En förklaring till skillnaden mellan grupperna är att en person kan skydda sin SGI genom att vara inskriven hos Arbetsförmedlingen och aktivt söka arbete.¹⁹ Att ha en SGI är en förutsättning för att kunna få

¹⁹ 26 kap. 13 § första stycket 2 socialförsäkringsbalken (SFB).

sjukpenning.²⁰ Oavsett om personen har rätt till arbetslöshetsersättning eller någon annan ersättning under tiden som hen söker arbete så kan hen på detta sätt skydda sin SGI. I bilaga 1 finns mer utförlig information om dessa bestämmelser. Det är av denna anledning förväntat att de som saknar inkomst och skriver in sig hos Arbetsförmedlingen har bättre möjligheter att få sjukpenning igen vid ett senare tillfälle än de som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen.

2.6.4 Andelen som har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd ökar successivt till en dryg tiondel efter två år

Det är endast personer som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen som kan få arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning. De två sistnämnda typerna av ersättning kan de få som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program, efter Arbetsförmedlingens anvisning. I bilaga 1 finns en mer utförlig redogörelse för bestämmelserna om arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd och utvecklingsersättning. Fortsättningsvis i avsnittet använder vi aktivitetsstöd som ett samlingsbegrepp för både aktivitetsstöd och utvecklingsersättning.

Andelen som har någon av dessa typer av ersättningar ökar under de första 12 månaderna bland de som saknar inkomst månad 1–3 efter avslaget. Endast 3 procent har någon sådan ersättning månad 4 men sedan ökar andelen till 10 procent månad 12 (figur 20a).

En fråga är då hur stor andel som har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd innan de får sjukpenning. Det är 20 procent som har en sådan ersättning av de som saknar inkomst efter avslaget. Majoriteten av dem har aktivitetsstöd (17 procent). Knappt en femtedel av de som saknar inkomst efter avslaget har alltså aktivitetsstöd innan de börjar ha sjukpenning. Men de har det inte i samma utsträckning efter avslaget.

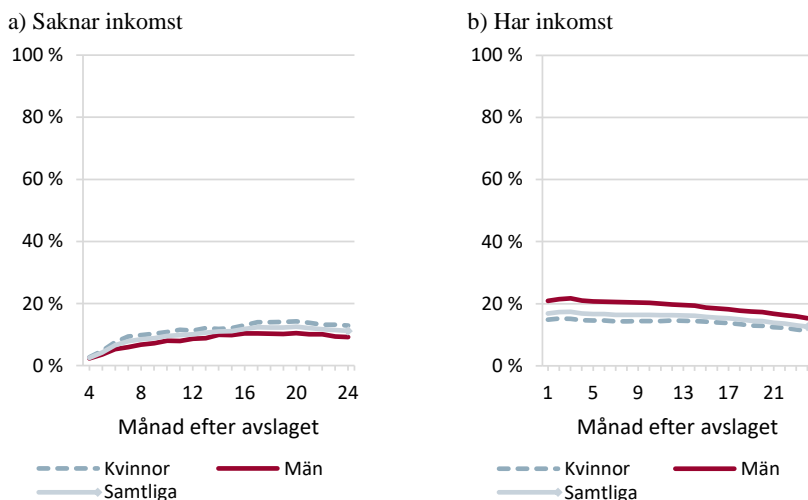
I gruppen som har inkomst efter avslaget är andelen som har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd stabil under det första året – cirka 17 procent. Men under det andra året minskar antalet successivt till 13 procent månad 24 (figur 20b). Månaden före sjukpenningperioden har endast 9 procent en sådan ersättning – 5 procent har aktivitetsstöd och 4 procent har arbetslöshetsersättning. I denna grupp är det alltså

---

²⁰ 24 kap. 2 § första stycket SFB.

en större andel som har en sådan ersättning efter avslaget än innan de börjar ha sjukpenning.

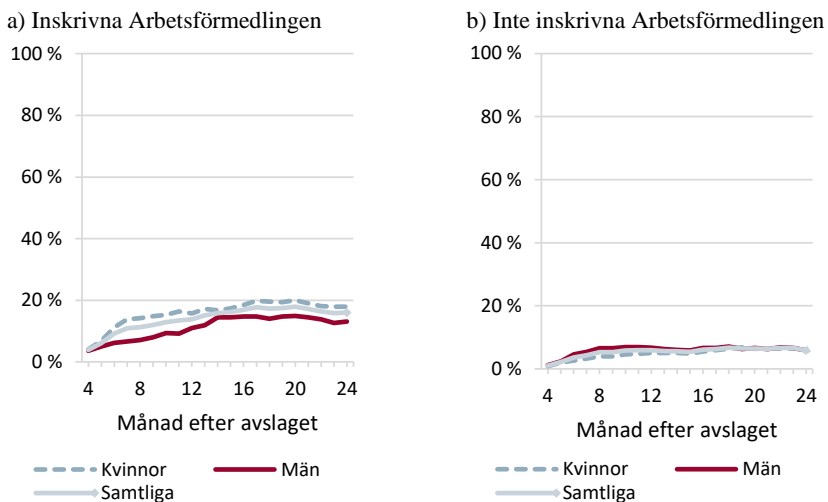
Figur 20 Andel som har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd månad 1–24 av de som saknar respektive har inkomst månad 1–3

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN och SCB, ISF:s bearbetningar.

I gruppen som är utan inkomst månad 1–3 efter avslaget är det betydligt vanligare att börja ha arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd från och med månad 4 och framåt för de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen under de första tre månaderna efter avslaget än för de som inte gör det (figur 21). Detta är förväntat. Men även bland de som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen är det en viss andel som börjar ha denna typ av ersättningar från och med månad 4 och framåt. Dessa personer måste ha skrivit in sig hos Arbetsförmedlingen efter de första tre månaderna eftersom det är ett villkor för att få ersättning att vara inskriven.

Figur 21 Andel som har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd månad 4–24 av de som saknar inkomst månad 1–3 och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

Bland de som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen under de första tre månaderna efter avslaget är det de första månaderna därefter vanligare att män har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd än att kvinnor har det. Månad 8 har 7 procent av männen och 4 procent av kvinnorna någon sådan ersättning. Denna skillnad mellan kvinnor och män avtar över tid.

Bland de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen under de första tre månaderna efter avslaget är det betydligt vanligare att kvinnor har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd än att män har det. Månad 8 har 14 procent av kvinnorna och 7 procent av männen arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd. Månad 18 har 20 procent av kvinnorna och 15 procent av männen någon sådan ersättning.

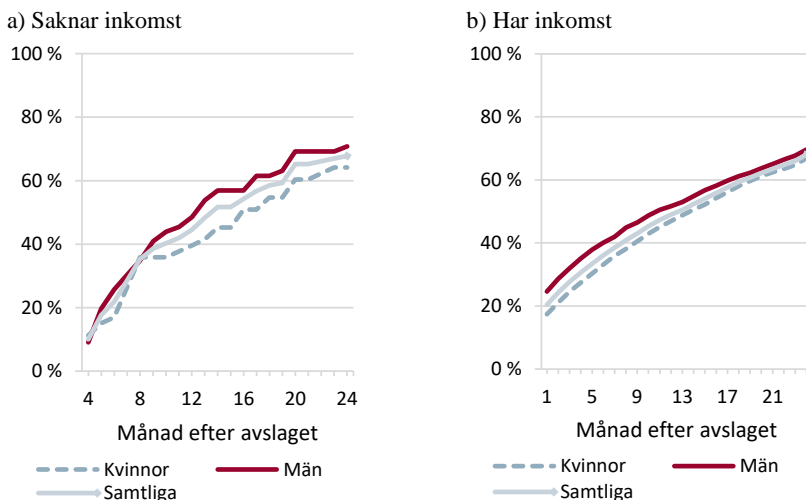
2.6.5 En stor andel i åldern 61–64 år börjar ta ut pension

Andelen som tar ut pension efter avslaget är mycket låg både i gruppen som saknar inkomst och i gruppen som har inkomst månad 1–3 efter avslaget. Detta beror på ålderssammansättningen i gruppen som får avslag på ansökan om sjukpenning. Endast 3 procent av de som saknar inkomst efter avslaget och 6 procent av de som har inkomst efter avslaget tar ut allmän pension månad 12. Motsvarande andelar är 5 respektive 9 procent månad 24.

Men andelen som tar ut pension efter avslaget är stor om vi i stället tittar bara på de som *kan* ta ut inkomstrelaterad pension, det vill säga de som är 61–64 år vid avslaget. Under uppföljningsperioden så kommer vissa av dem också att nå 65 års ålder och därmed ha rätt till garantipension. Andelen i denna åldersgrupp som saknar inkomst månad 1–3 efter avslaget och som därefter tar ut allmän pension ökar från 10 procent månad 4 till 68 procent månad 24 (figur 22). I gruppen som har inkomst efter avslaget tar 20 procent ut pension månad 1 och 68 procent månad 24. Det är alltså vanligt att börja ta ut ålderspension efter avslag på ansökan om sjukpenning i den åldersgrupp som kan göra det. Och detta gäller både de som saknar inkomst och de som har inkomst månad 1–3 efter avslaget. Vi kan notera att månad 24 är det en lika stor andel i båda grupperna som tar ut allmän pension. Detta tyder på att äldre personer som kan ta ut allmän pension efter avslag på ansökan om sjukpenning gör det, oavsett om de enligt vår indelning hamnar i gruppen med eller utan inkomst efter avslaget.

Figur 22 Andel som har allmän pension månad 1–24 av de som saknar respektive har inkomst månad 1–3 och är 61–64 år

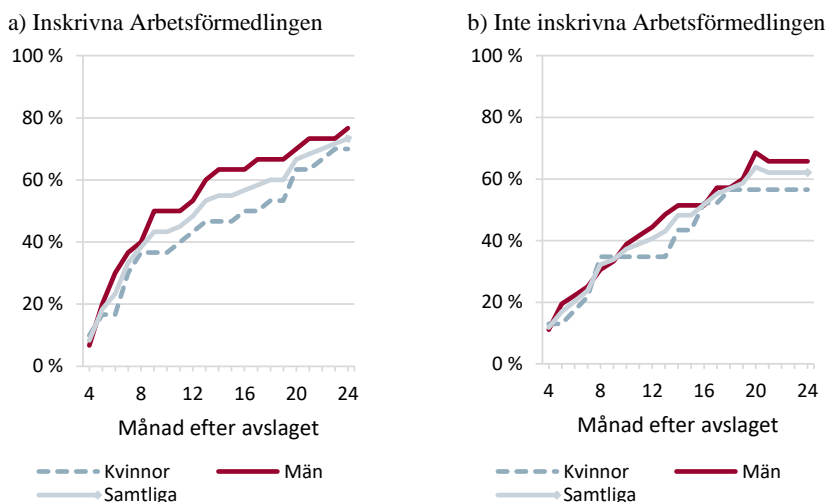

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN och SCB, ISF:s bearbetningar.

Även när det gäller tjänstepension som betalas ut av tjänstepensionsbolag är det en stor andel som tar ut sådan i åldersgruppen 61–64 år, under de två år som följer på avslaget. Andelen är högre bland de som har inkomst månad 1–3 efter avslaget. Det är 38 procent av de som saknar inkomst efter avslaget och 50 procent av de som har inkomst efter avslaget som tar ut tjänstepension under det första året efter avslagsåret. Av de som är i åldern 55–60 år och som saknar inkomst månad 1–3 efter avslaget är det 9 procent som tar ut tjänstepension under det första året efter avslagsåret. Av de som är i samma ålder och har inkomst efter avslaget är det 11 procent.

Det går också att se en viss skillnad mellan de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen under de första tre månaderna efter avslaget och de som inte gör det. Skillnaden gäller hur vanligt det är att ta ut allmän pension inom den grupp som har åldern inne för att göra det (figur 23).

Figur 23 Andel som har allmän pension månad 4–24 av de som saknar inkomst månad 1–3 och är 61–64 år samt är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

Bland de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget har 37 procent av kvinnorna och 50 procent av männen börjat ta ut allmän pension månad 9. Månad 24 har 70 procent av kvinnorna och 77 procent av männen börjat ta ut sådan pension.

Bland de som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen tar färre ut allmän pension under de första två åren efter avslaget. Månad 9 är det 35 procent av kvinnorna och 33 procent av männen som har börjat ta ut allmän pension och månad 24 är det 57 procent av kvinnorna och 66 procent av männen. En möjlig förklaring till detta är att det finns alternativa inkomstkällor som vi inte känner till bland de som väljer att inte skriva in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget.

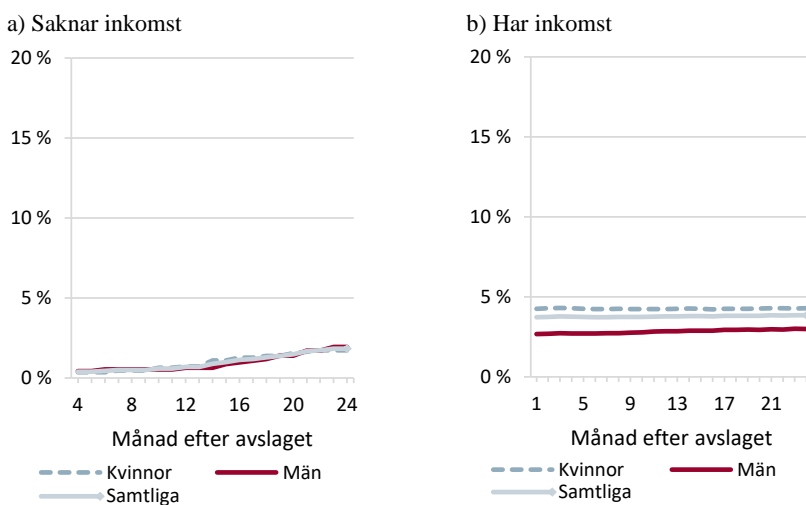
2.6.6 Ett fåtal har sjuk- eller aktivitetsersättning under de första två åren

Sjukersättning eller aktivitetsersättning kan lämnas till en försäkrad vars arbetsförmåga är långvarigt nedsatt.²¹ Det är mycket ovanligt att få sjukersättning någon gång under den 24-månadersperiod som följer på avslaget på ansökan om sjukpenning.

Det är 4 procent i gruppen med inkomst som har sjuk- eller aktivitetsersättning månaden efter avslaget (figur 24). Det gäller 4 procent bland kvinnorna och 3 procent bland männen. Samma andel har det månad 24. Dessa personer har också haft förmånen under perioden med sjukpenning före avslaget.

I gruppen utan inkomst efter avslaget är det ännu ovanligare att ha sjuk- eller aktivitetsersättning. Det rör sig om ett fåtal månad 6 och månad 24 är det 2 procent som har det bland både kvinnor och män.

Figur 24 Andel som har sjuk- eller aktivitetsersättning månad 1–24 av de som saknar respektive har inkomst månad 1–3

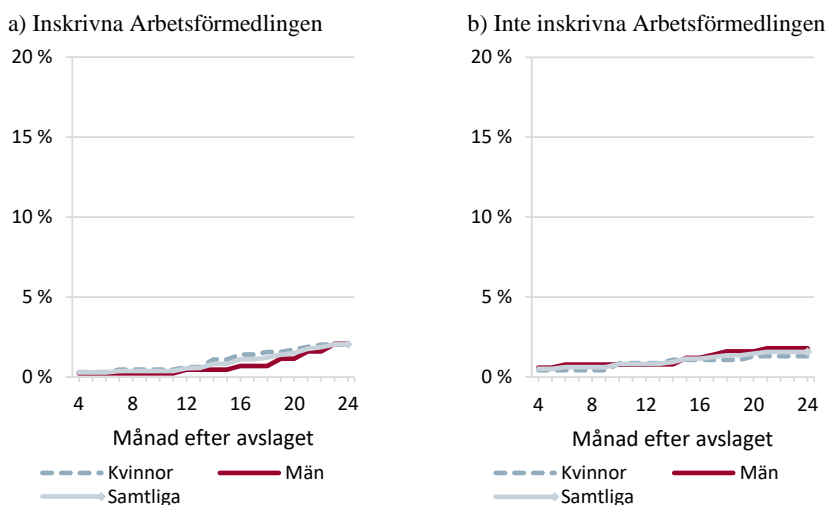

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

²¹ 33 kap. 2 § SFB.

Det ser ut på liknande sätt för de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen under de första tre månaderna efter avslaget och för de som inte gör det (figur 25). Månad 24 har 2 procent av både männen och kvinnorna som skrev in sig hos Arbetsförmedlingen sjuk- eller aktivitetsersättning. Vid samma tid har 1 procent av männen och 2 procent av kvinnorna som inte skrev in sig någon sådan ersättning.

Figur 25 Andel som har sjuk- eller aktivitetsersättning månad 4–24 av de som saknar inkomst månad 1–3 och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

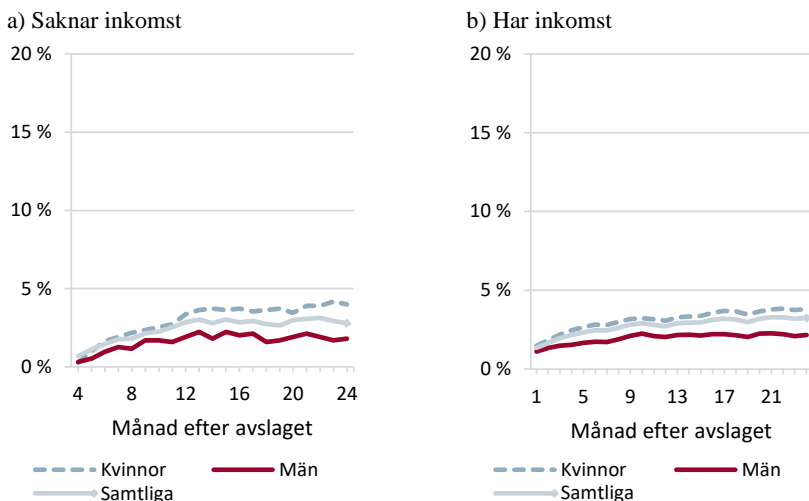

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

2.6.7 En liten andel har studiemedel efter två år

En liten andel av de som får avslag på ansökan om sjukpenning har studiemedel månad 24 efter avslaget, nämligen 3 procent. Andelen är lika stor bland de som saknar inkomst efter avslaget som bland de som har inkomst. Men i gruppen som har inkomst efter avslaget är det en större andel som har studiemedel från början än i gruppen som saknar inkomst efter avslaget (figur 26).

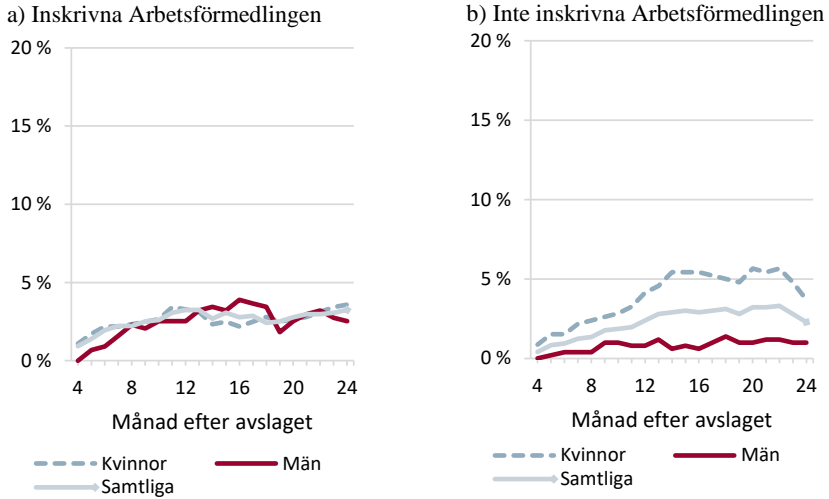
Figur 26 Andel som har studiemedel månad 1–24 av de som saknar respektive har inkomst månad 1–3

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN och SCB, ISF:s bearbetningar.

Bland de som är inskrivna respektive inte inskrivna hos Arbetsförmedlingen under de första tre månaderna efter avslaget ser vi något olika mönster (figur 27). I gruppen som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen är utvecklingen mer lika för kvinnor och män än i gruppen som inte skriver in sig. Bland de som skriver in sig har 4 procent av kvinnorna och 3 procent av männen studiemedel månad 24. Bland de som inte skriver in sig är det en betydligt större andel kvinnor än män som har studiemedel. Månad 24 är det 4 procent av kvinnorna och 1 procent av männen.

Figur 27 Andel som har studiemedel månad 4–24 av de som saknar inkomst månad 1–3 och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

3 Personer som får avslag initialt på ansökan om sjukpenning

I detta kapitel presenterar vi våra resultat när det gäller de som får avslag initialt på sin ansökan om sjukpenning. Vi svarar på frågorna hur många som saknar inkomst efter avslaget (avsnitt 3.1), vad som utmärker gruppen utan inkomst (avsnitt 3.2), vilka faktorer som ökar risken för att sakna inkomst i denna situation (avsnitt 3.3), i vilken utsträckning de vänder sig till Arbetsförmedlingen (avsnitt 3.4), hur de som är utan inkomst försörjer sig (avsnitt 3.5) samt hur det går för dem på längre sikt (avsnitt 3.6).

Våra resultat visar sammanfattningsvis följande.

Det är 9 procent som saknar inkomst av de som får avslag initialt på sin ansökan om sjukpenning.

De faktorer som har störst betydelse för risken att sakna inkomst efter avslaget har att göra med personernas ställning på arbetsmarknaden. Personer som inte förvärvsarbetade och personer som var inskrivna hos Arbetsförmedlingen när de ansökte om sjukpenning har betydligt högre risk att stå utan inkomst efter avslaget än de som gjorde det. Kön är en faktor som också påverkar risken i hög grad, på så sätt att män har betydligt högre risk än kvinnor.

Utöver detta finns det ett antal faktorer som påverkar risken i måttlig grad. De som endast har förgymnasial utbildning har högre risk än de som har gymnasial eller eftergymnasial utbildning. Ålder har viss betydelse på så sätt att yngre har högre risk än äldre. Högre risk har också de som är ensamstående jämfört med de som är gifta/sambo. Personer med förstärknings- och stressrelaterade syndrom har högre risk att stå utan inkomst efter avslaget än personer med andra sjukdomar. Något högre risk att sakna inkomst har slutligen personer som bor i mindre städer och orter än de som bor i storstäder.

Av de som saknar inkomst efter avslaget är det ungefär hälften som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen under de första månaderna efter avslaget. En relativt stor andel av de som saknar inkomst är hos Arbetsförmedlingen placerade i sökandekategorin arbetssökande med förhinder.

Det är ungefär fyrtio procent av de som saknar inkomst efter avslaget som har ekonomiskt bistånd. Hur övriga personer som saknar inkomst efter avslaget försörjer sig vet vi inte. Av de som saknar inkomst de första tre månaderna efter avslaget är det två år efter avslaget ungefär hälften som fortfarande saknar inkomst. Ungefär en fjärdedel har inkomst av arbete, drygt en tiondel har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd, drygt fem procent har sjukpenning och övriga har pension, sjuk- eller aktivitetsersättning eller studiemedel.

3.1 Nio procent saknar inkomst efter avslaget

Vår definition av att sakna inkomst efter avslaget är ju att sakna eller ha mycket låga inkomster under de första tre månaderna efter avslaget (se avsnitt 1.2.1). Det är 1 645 personer som saknar inkomst efter avslaget av de 19 063 personer som under perioden december 2018 till december 2019 får avslag på sin ansökan om sjukpenning, och som inte har sjukpenning sedan tidigare. Med andra ord är det 9 procent som saknar inkomst av de som får avslag initialt på sin ansökan om sjukpenning (tabell 7). Detta är en större andel än de som saknar inkomst efter avslag på ansökan efter en tid med sjukpenning (se avsnitt 2.1).

Tabell 7   Antal och andel personer som saknar inkomst efter avslag

	<i>Antal</i>	<i>Andel (%)</i>
Saknar inkomst	1 645	9
Har inkomst	17 418	91
Alla avslag	19 063	100

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, ISF:s bearbetningar.

De flesta av de personer som får avslag initialt på ansökan om sjukpenning har en inkomst av arbete månaderna efter avslaget. I vår granskning är det 62 procent som arbetar och får lön efter avslaget. Den näst vanligaste inkomstkällan är arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning. 20 procent av personerna i studien har någon av dessa ersättningar. 9 procent har sjukpenning efter avslaget, 3 procent har studiemedel, 2 procent har sjukersättning och cirka 2 procent börjar ta ut allmän pension. 9 procent av alla som får avslag initialt på sin ansökan om sjukpenning saknar alltså inkomst efter avslaget.

I det följande avsnittet redovisar vi hur vanligt det är att sakna inkomst efter ett avslag initialt på ansökan om sjukpenning beroende på olika bakgrundsfaktorer, till exempel kön, ålder och utbildningsnivå.

3.2 Vad utmärker gruppen personer som saknar inkomst efter avslaget?

Vi redovisar i detta avsnitt hur vanligt det är att tillhöra gruppen utan inkomst efter avslag initialt på ansökan om sjukpenning utifrån olika bakgrundsfaktorer.

Sammanfattningsvis ser det ut på följande sätt. Det är vanligare för män än för kvinnor att tillhöra gruppen utan inkomst efter avslaget. Det är också vanligare för både kvinnor och män som tillhör främst följande kategorier att sakna inkomst efter avslaget:

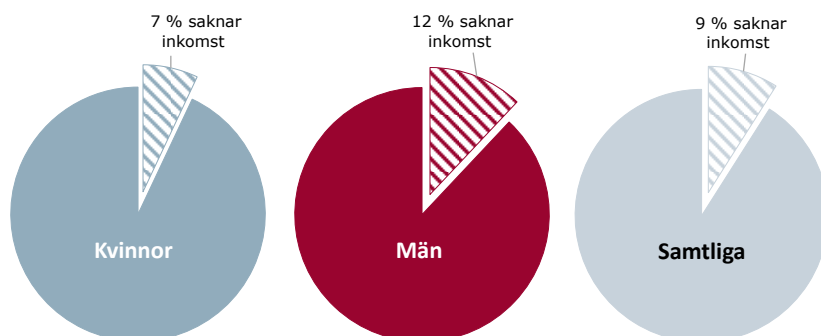
- personer som inte förvärvsarbetade året före avslaget och personer som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen vid ansökan om sjukpenning
- personer som har haft aktivitetsersättning någon gång inom tre år före avslaget
- personer som saknar utbildning utöver grundskola och personer som före avslaget har arbetat i ett yrke inom lantbruk, trädgård, skogsbruk eller fiske
- personer som är änka/änkeman eller skild.

Det är dessutom vanligare för kvinnor att sakna inkomst efter avslaget om de har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd när de ansöker om sjukpenning. Detta gäller inte för män.

3.2.1 Det är vanligare att män saknar inkomst än att kvinnor gör det

En större andel män än kvinnor saknar inkomst efter avslaget. 7 procent av kvinnorna som får avslag initialt saknar inkomst efter avslaget medan motsvarande andel av männen är 12 procent (figur 28).

Figur 28 Andel kvinnor och män som saknar inkomst efter avslag

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, ISF:s bearbetningar.

Detta kan framstå som ett oväntat resultat. Män får mer sällan avslag på sina ansökningar om sjukpenning än kvinnor, men att hamna i gruppen utan inkomst efter ett avslag händer ändå männen i större utsträckning än kvinnorna.

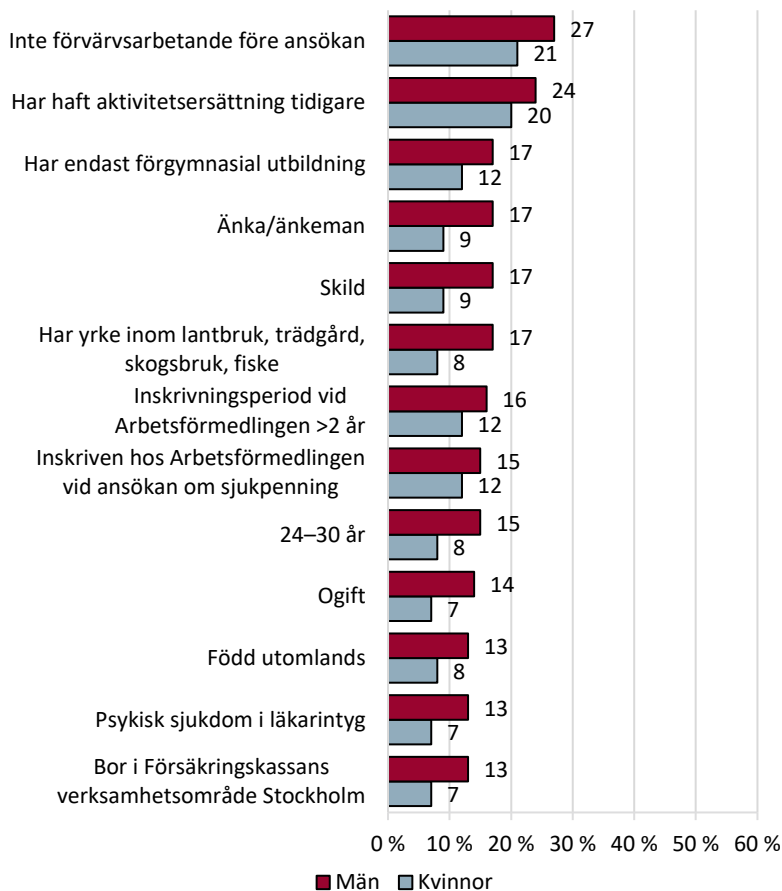
3.2.2 Att sakna inkomst är vanligast för de som var arbetslösa före ansökan, har haft aktivitetsersättning eller har kort utbildning

I detta avsnitt redogör vi för vilka kategorier av personer som saknar inkomst i högre grad än andra efter avslag (figur 29). Vi gör detta uppdelat på kön. I bilaga 4 finns beskrivande statistik om hur vanligt det är att sakna inkomst efter avslaget utifrån alla bakgrundvariabler som vi har undersökt.

Vi utgår från de genomsnittliga nivåerna för män (12 procent) respektive kvinnor (7 procent) när vi bedömer hur vanligt det är att sakna inkomst för en viss kategori personer. Om andelen som saknar

inkomst ligger högre än 12 procent för männen och högre än 7 procent för kvinnorna inom den aktuella kategorin är det vanligare att sakna inkomst för personer som tillhör kategorin än för den genomsnittliga mannen respektive kvinnan.

Figur 29 De kategorier där störst andel saknar inkomst efter avslag bland kvinnor och män

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, ISF:s bearbetningar.

Arbetslösa saknar inkomst i betydligt högre grad än andra

Det är allra vanligast att sakna inkomst för de som inte förvärvsarbetade året före avslaget på ansökan om sjukpenning. För män som inte förvärvsarbetande ligger andelen som efter avslaget saknar inkomst på 27 procent. Motsvarande andel för kvinnor ligger på 21 procent. För både män och kvinnor är detta klart över genomsnittet på 12 respektive 7 procent.

Det är också en större andel än genomsnittet som saknar inkomst både bland män och kvinnor som har haft en lång sammanlagd inskrivningsperiod hos Arbetsförmedlingen före ansökan om sjukpenning. Andelen ligger på 16 procent för männen och 12 procent för kvinnorna, alltså högre genomsnittet på 12 procent för män och 7 procent för kvinnor. Nästan samma andelar gäller för män och kvinnor som var inskrivna hos Arbetsförmedlingen månaden före ansökan om sjukpenning, 15 respektive 12 procent.

Mer än var femte som tidigare har haft aktivitetsersättning saknar inkomst

För män som tidigare har haft aktivitetsersättning är det 24 procent som hamnar i gruppen utan inkomst efter avslaget och för kvinnor är det 20 procent. Även detta ligger klart över genomsnittet för både män och kvinnor.

Men de som tidigare har haft aktivitetsersättning är en liten grupp. De utgör endast 1 procent av alla som får avslag initialt på ansökan om sjukpenning under den period vi har undersökt. Detta är viktigt att ta hänsyn till när vi värderar resultatet. I bilaga 4, tabell B4, finns information om hur stor andel de olika kategorierna utgör av alla som får avslag initialt.

Personer med kort utbildning och personer med vissa yrken är överrepresenterade bland de som saknar inkomst

Bland män med endast förgymnasial utbildning är det 17 procent som hamnar utan inkomst efter avslaget. Bland kvinnorna i denna kategori är det 12 procent. Detta ligger över genomsnittet på 12 procent för män och 7 procent för kvinnor.

Bland män som arbetar i yrken inom lantbruk, trädgård, skogsbruk och fiske är 17 procent utan inkomst efter avslaget. Detta är klart över genomsnittet för män. För kvinnor som arbetar i motsvarande yrken ligger andelen som är utan inkomst efter avslaget precis över genomsnittet, 8 procent. Men det är bara 1 procent i avslagsgruppen som arbetar inom dessa yrken, se bilaga 4 tabell B4.

Änklingar, änkor och skilda saknar oftare inkomst, liksom unga och utrikes födda

För änklingar och män som är skilda ligger andelen utan inkomst efter avslaget på 17 procent. Motsvarande andel bland kvinnor som är änkor eller skilda ligger på 9 procent. Även detta ligger över genomsnittet för både kvinnor och män, men tydligast över genomsnittet för män.

Av männen i åldern 24–30 år är 15 procent utan inkomst efter avslaget. Av kvinnor i samma ålder är 8 procent utan inkomst efter avslaget. Även detta är över genomsnittet för både män och kvinnor.

För både kvinnor och män som är födda utomlands ligger andelen som saknar inkomst efter avslaget en procentenhet över de genomsnittliga andelarna. Det är 8 procent av kvinnorna och 13 procent av männen i denna kategori som hamnar i gruppen utan inkomst.

Det vanligt att sakna inkomst för män inom vissa ytterligare kategorier

Inom vissa kategorier är det enbart männen som ligger över genomsnittet. En sådan kategori gäller vilken sjukdom som angavs i läkarintyget vid personens ansökan om sjukpenning. Män med psykiska sjukdomar saknar inkomst i högre grad än genomsnittet – 13 procent. Kvinnor med psykiska sjukdomar saknar däremot inte inkomst i högre grad än genomsnittet.

På liknande sätt är det när det gäller de som tillhör Försäkringskassans verksamhetsområde Stockholm. 13 procent av männen som tillhör detta verksamhetsområde saknar inkomst efter avslaget. Men kvinnor som tillhör detta verksamhetsområde saknar inte inkomst i högre grad än genomsnittet.

Att det är vanligare för en viss kategori personer att sakna inkomst behöver inte innebära att det är kategorin som påverkar risken

De resultat vi nu har vi redovisat avser våra deskriptiva analyser, för en kategori i taget. Men varje person tillhör givetvis samtidigt flera olika kategorier. Om en faktor har betydelse för att hamna utan inkomst så kommer den slå igenom i alla de kategorier som personen tillhör. Det är därför svårt att identifiera vilka faktorer som egentligen är viktiga för risken att hamna utan inkomst. I nästa avsnitt (avsnitt 3.3) redovisar vi resultatet av våra beräkningar av risken för att tillhöra gruppen utan inkomst. Vi har då samtidigt tagit hänsyn till alla de faktorer som ingår i analysen, och kan på så sätt beräkna hur mycket en viss faktor påverkar.

3.3 Vad påverkar risken att sakna inkomst efter avslaget?

I detta avsnitt redovisar vi resultaten av den modellbaserade sambandsanalys som vi har gjort för att beräkna risken för att sakna inkomst för de personer som får avslag initialt på sin ansökan om sjukpenning. I sammanfattning visar våra beräkningar följande:

- Män har betydligt högre risk än kvinnor att sakna inkomst efter avslaget. Även yngre och ensamstående utan barn har högre risk för det.
- Personer med förstärknings- och stressrelaterade syndrom har högre risk att sakna inkomst.
- Arbetslöshet vid ansökan om sjukpenning ökar risken att sakna inkomst efter avslaget betydligt. Kort utbildning ökar också risken.

Avsnittet följer samma upplägg som avsnitt 2.3 och vi hänvisar därför läsaren till avsnitt 2.3 eller bilaga 5 för information om variabler, oddskvoter och konfidensintervall.

3.3.1 Män, yngre och ensamstående har högre risk att sakna inkomst

Kön, ålder och familjens sammansättning påverkar personers risk att sakna inkomst efter avslag initialt på ansökan om sjukpenning (tabell 8).

Män har 61 procent högre risk än kvinnor att sakna inkomst efter ett avslag initialt.

Vi ser även att personer i de äldre ålderskategorierna har lägre risk att vara utan inkomst efter avslaget än personer i referenskategorierna som är den yngsta ålderskategorin, 24–30 år. Våra beräkningar visar att 31–40-åringar och 41–50-åringar har 18 respektive 17 procent lägre risk att sakna inkomst efter ett avslag initialt än 24–30-åringar. Personer i de två äldsta ålderskategorierna, 51–60-åringar och 61–64-åringar, är de som har lägst risk. De har 26 respektive 53 procent lägre risk än referensgruppen.

Tabell 8 Risken att sakna inkomst, demografiska faktorer (oddskvoter)

Variabel	Oddsquot (95 % konfidensintervall)
<i>Kön (ref: Kvinna)</i>	
Man	1,61 (1,44–1,81)
<i>Ålder (ref: 24–30 år)</i>	
31–40 år	0,82 (0,69–0,98)
41–50 år	0,83 (0,70–0,99)
51–60 år	0,74 (0,62–0,88)
61–64 år	0,47 (0,36–0,62)
<i>Familjetyp (ref: ensamstående utan barn)</i>	
Gift/sambo utan barn	0,62 (0,50–0,76)
Gift/sambo med barn	0,56 (0,49–0,64)
Ensamstående med barn	0,94 (0,81–1,10)
<i>Födelseplats (ref: född i Sverige)</i>	
Född utomlands	1,13 (1,00–1,29)

Anm.: Hela den modellbaserade sambandsanalysen finns i bilaga 5, tabell B8.

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, och ISF:s beräkningar.

Tabellen visar vidare att kategorierna gift/sambo med barn och gift/sambo utan barn har lägre risk att sakna inkomst efter avslaget än ensamstående utan barn. Men att vara ensamstående med barn påverkar inte risken att stå utan inkomst i jämförelse med att vara ensamstående utan barn. Lägst risk har de som är gift/sambo med barn. De har 44 procent lägre risk att sakna inkomst än de som är ensamstående utan barn.

Personer födda utomlands har inte någon statistiskt signifikant högre risk att sakna inkomst efter ett avslag initialt än personer födda i Sverige.

3.3.2 Typ av sjukdom påverkar risken att sakna inkomst

Hälsorelaterade faktorer påverkar risken att vara utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning (tabell 9).

Vi har utgått från sjukdomsklassifikationen ICD-10-SE. I avsnitt 2.3.2 beskriver vi närmare vilka typer av sjukdomar och relaterade hälsoproblem de olika kategorierna innefattar samt hur vi har gjort indelningen.

Vilken sjukdom som anges i läkarintyget vid personens ansökan om sjukpenning är en faktor som påverkar risken att sakna inkomst efter avslag initialt. Personer med förstärknings- och stressrelaterade syndrom har högst risk att sakna inkomst efter avslaget. Dessa utgör referenskategori. Personer med övriga psykiska sjukdomar har 21 procent lägre risk att sakna inkomst och personer med sjukdomar i rörelseorganen har 27 procent lägre risk. Personer med symtomsjukdomar och skador har 35 procent lägre risk att sakna inkomst efter ett avslag initialt än referenskategorin. Personer med sjukdomar enligt de övriga kapitlen har 30 procent lägre risk att sakna inkomst efter ett avslag.

Tabell 9 Risken att sakna inkomst, hälsofaktorer (oddskvoter)

Variabel	Oddsquot (95 % konfidensintervall)
<i>Sjukdomsdiagnos enligt ICD-10-SE (ref: Förstämningssyndrom och stressrelaterade syndrom, avsnitt F32–F43)</i>	
Övriga psykiska sjukdomar, alla avsnitt i kapitel F utom F32–F43	0,79 (0,67–0,93)
Sjukdomar i rörelseorganen, kapitel M	0,73 (0,62–0,86)
Symtomsjukdomar, kapitel R	0,65 (0,48–0,86)
Skador, kapitel S–T	0,65 (0,49–0,87)
Sjukdomar enligt övriga kapitel	0,70 (0,60 – 0,82)
<i>Har haft aktivitetsersättning?* (ref: Nej)</i>	
Ja	1,24 (0,86–1,77)

Anm.: Hela den modellbaserade sambandsanalysen finns i bilaga 5, tabell B8.

* Frågan gäller om personen har haft aktivitetsersättning inom tre år före det aktuella avslaget på ansökan om sjukpenning.

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, och ISF:s beräkningar.

Den sista hälsofaktorn i tabellen gäller om personen tidigare har haft aktivitetsersättning eller inte. Det visar sig att detta inte har någon statistiskt signifikant påverkan på personers risk att sakna inkomst efter ett avslag initialt.

3.3.3 Kort utbildning och arbetslöshet ökar risken att sakna inkomst

Personer med förvärvsarbete, högre utbildningsnivå och som tidigare inte har varit inskrivna hos Arbetsförmedlingen löper lägre risk att sakna inkomst efter ett avslag initialt (tabell 10).

Personer med eftergymnasial utbildning har betydligt lägre risk att sakna inkomst efter avslaget (49 procent) än referenskategori som är personer med endast förgymnasial utbildning. Personer med gymnasial utbildning har 30 procent lägre risk än de med endast förgymnasial utbildning.

Personer som har förvärvsarbete under året innan avslaget löper lägre risk att vara utan inkomst efter avslaget. Dessa personer har 83 procent lägre risk än personer som inte har förvärvsarbete.

Dessutom påverkar arbetslöshetsperiodens längd personers risk att sakna inkomst efter ett avslag. De personer som har varit inskrivna tidigare hos Arbetsförmedlingen har högre risk att sakna inkomst efter ett avslag. Vi ser att de personer som har varit inskrivna 1–12 månader under en fyraårsperiod före avslaget har 73 procent högre risk än de personer som inte har varit inskrivna hos Arbetsförmedlingen. De som har varit inskrivna under 13–24 och 25–36 månader har 64 respektive 72 procent högre risk. De som har varit inskrivna längst tid, 37–47 månader, har 47 procent högre risk att sakna inkomst efter avslaget.

Tabell 10 Risken att sakna inkomst, utbildning och sysselsättning (oddskvoter)

Variabel	Oddsquot (95 % konfidensintervall)
<i>Utbildning (ref: Förgymnasial)</i>	
Gymnasial	0,70 (0,61–0,80)
Eftergymnasial	0,51 (0,43–0,60)
<i>Förvärvsarbetande? (ref: Nej)</i>	
Ja	0,17 (0,15–0,19)
<i>Inskrivna på Aföre sjukfallet? (ref: Nej)</i>	
Ja, 1–12 månader	1,73 (1,48–2,03)
Ja, 13–24 månader	1,64 (1,37–1,97)
Ja, 25–36 månader	1,72 (1,44–2,07)
Ja, 37–47 månader	1,47 (1,23–1,75)

Anm.: Hela den modellbaserade sambandsanalysen finns i bilaga 5, tabell B8.

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, och ISF:s beräkningar.

3.3.4 Boendeort har ingen inverkan på risken att sakna inkomst

Vi har beräknat hur boendeort påverkar risken att sakna inkomst efter ett avslag initialt utifrån två olika faktorer. Den ena faktorn handlar om i vilken del av Sverige personen bor, och utgår från de så kallade verksamhetsområden som Försäkringskassan har. Den andra faktorn utgår från Sveriges kommuner och regioners (SKR)

kommunindelning och fokuserar på städers och orters storlek och karaktär, till exempel storstad jämfört med landsbygd. I båda fallen gäller det var personerna är folkbokförda.

Det visar sig att var i landet personen bor inte har någon statistiskt signifikant påverkan på risken att sakna inkomst efter avslag initialt på ansökan om sjukpenning (tabell 11).

Inte heller stadens eller ortens storlek och karaktär påverkar risken att sakna inkomst efter avslaget på något statistiskt signifikant sätt.

Tabell 11 Risken att sakna inkomst, boendeort (oddskvoter)

<i>Variabel</i>	<i>Oddsquot (95 % konfidensintervall)</i>
<i>Försäkringskassans verksamhetsområde* (ref: Verksamhetsområde Stockholm)</i>	
Verksamhetsområde Mitt	1,00 (0,80–1,25)
Verksamhetsområde Väst	0,96 (0,81–1,15)
Verksamhetsområde Syd	1,02 (0,84–1,25)
Verksamhetsområde Nord	1,13 (0,90–1,41)
<i>SKR:s kommunindelning (ref: Storstäder och storstadsnära kommuner)</i>	
Större städer och kommuner nära större stad	0,90 (0,75–1,07)
Mindre städer, tätorter och landsbygdskommuner	0,84 (0,69–1,01)

Anm.: Hela den modellbaserade sambandsanalysen finns i bilaga 5, tabell B8.

* Verksamhetsområde Mitt: Södermanlands län, Uppsala län, Värmlands län, Västmanlands län, Örebro län och Östergötlands län. Verksamhetsområde Nord: Dalarnas län, Gävleborgs län, Västernorrlands län, Jämtlands län, Västerbottens län och Norrbottens län. Verksamhetsområde Stockholm: Stockholms län och Gotlands län. Verksamhetsområde Syd: Skåne län, Blekinge län, Jönköpings län, Kalmar län och Kronobergs län. Verksamhetsområde Väst: Västra Götalands län och Hallands län.

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, och ISF:s beräkningar.

3.4 Är de som saknar inkomst efter avslaget inskrivna hos Arbetsförmedlingen?

En person som får avslag på sin ansökan om sjukpenning och som inte har ett arbete eller som inte kan återgå till sitt arbete behöver i allmänhet söka arbete för att inte hamna utan inkomst. I många fall behöver personen vara inskriven hos Arbetsförmedlingen och aktivt söka arbete för att ha rätt till olika ersättningar inom bland annat socialförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Detta krävs till exempel för att skydda sin sjukpenninggrundande inkomst (SGI) och därmed fortsätta vara försäkrad för arbetsbaserade förmåner inom socialförsäkringen samt för att ha rätt till arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd. Det krävs oftast även för att ha rätt till ekonomiskt bistånd. Om personen skriver in sig hos Arbetsförmedlingen eller inte kan därför ha betydelse för om hen har inkomst eller inte efter avslaget. Men alla som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen har inte rätt till någon ersättning eftersom det även ställs andra krav. I bilaga 1 finns en översiktlig redogörelse för vad som krävs för att få rätt till ersättningar och andra stöd som aktualiseras när någon får avslag på sin ansökan om sjukpenning.

I detta avsnitt redogör vi för hur många av de som får avslag på ansökan om sjukpenning som är inskrivna eller skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget och vad som utmärker de personer som gör det. Vår definition av att vara inskriven hos Arbetsförmedlingen efter avslaget är att någon gång under de tre första månaderna efter avslaget vara inskriven där.

Situationen är i många fall annorlunda för en person som får avslag initialt på sin ansökan om sjukpenning än för den som har haft sjukpenning under en längre eller kortare tid när hen får avslag.

Om personen är arbetslös och får avslag initialt på ansökan om sjukpenning kommer personen sannolikt i de flesta fall att fortsätta att vara inskriven hos Arbetsförmedlingen.

Vi redovisar mot denna bakgrund andelen personer som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen på ett annat sätt än i avsnitt 2.4. Vi jämför hur det ser ut med inskrivning hos Arbetsförmedlingen under månad 1–3 efter avslaget utifrån om personen är inskriven eller inte månaden före avslaget.

Sammanfattningsvis är de centrala resultaten följande. Män som saknar inkomst efter avslaget är inskrivna hos Arbetsförmedlingen efter avslaget i lägre grad än kvinnor i samma situation. Detta gäller oavsett om de var inskrivna eller inte före avslaget. Män utan inkomst är oftare än kvinnor utan inkomst hos Arbetsförmedlingen placerade i sökandekategorin arbetssökande med förhinder. Det är vanligare att vara placerad i denna kategori bland de som saknar inkomst än bland de som har inkomst.

3.4.1 Majoriteten av de som saknar inkomst är inskrivna och många var det även före avslaget

Av alla som får avslag initialt på sin ansökan om sjukpenning är 42 procent inskrivna hos Arbetsförmedlingen efter avslaget – 40 procent av kvinnorna och 45 procent av männen.

Av de som saknar inkomst efter initialt avslag är 63 procent inskrivna hos Arbetsförmedlingen efter avslaget (tabell 12a). Det är 41 procent som är inskrivna både före och efter avslaget och 22 procent som är inskrivna efter avslaget men inte före, vilket tillsammans blir 63 procent. Andelen är större bland kvinnor än bland män, 72 procent av kvinnorna och 53 procent av männen som saknar inkomst är inskrivna efter avslaget. Generellt sett är det alltså fler män än kvinnor som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen efter avslag initialt, men bland de som saknar inkomst efter avslaget är det fler kvinnor än män.

37 procent av de som saknar inkomst efter avslaget skriver alltså inte in sig hos Arbetsförmedlingen. De som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen före avslaget men inte efter utgör 8 procent. De som varken är inskrivna före eller efter avslaget är 29 procent. I båda fall är andelarna högre bland männen än bland kvinnorna. Män som saknar inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning skriver alltså in sig hos Arbetsförmedlingen i lägre grad än kvinnor i motsvarande situation, oavsett om de är inskrivna före avslaget eller inte. Hur dessa resultat ska tolkas är inte självklart. Det är svårt att veta om de män som inte är inskrivna hade kunnat få en inkomst om de hade skrivit in sig. Det är också svårt att veta varför det är vanligare bland kvinnor att vara inskriven hos Arbetsförmedlingen och ändå sakna inkomst.

Bland de som har inkomst efter avslaget ser vi ett annat mönster (tabell 12b). För det första är det en mindre andel av både män och kvinnor som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen före avslaget. Det ligger i linje med vad vi redovisar tidigare i rapporten, att personer som förvärvsarbetar när de ansöker om sjukpenning i större utsträckning har inkomst efter avslaget än de som inte gör det. För det andra är det en större andel bland männen (45 procent) som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen efter avslaget än bland kvinnorna (37 procent), oavsett om de var inskrivna före avslaget eller inte. Detta kan kopplas till våra resultat i avsnitt 3.6.4 om att det är fler män än kvinnor som har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd, bland de som har inkomst de första tre månaderna efter avslaget.

Tabell 12 Andel som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen före och efter avslaget av kvinnor, män och samtliga (procent)

a) De som saknar inkomst efter avslaget

	<i>Kvinnor</i>	<i>Män</i>	<i>Samtliga</i>
Inskrivna före men inte efter avslaget	8	9	8
Inskrivna före och efter avslaget	46	36	41
Inte inskrivna före men efter avslaget	26	17	22
Inte inskrivna före eller efter avslaget	20	39	29
Total	100	100	100
Antal	903	742	1 645

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB, CSN och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

b) De som har inkomst efter avslaget

	<i>Kvinnor</i>	<i>Män</i>	<i>Samtliga</i>
Inskrivna före men inte efter avslaget	4	4	4
Inskrivna före och efter avslaget	25	31	27
Inte inskrivna före men efter avslaget	12	14	13
Inte inskrivna före eller efter avslaget	58	51	56
Total	100	100	100
Antal	11 944	5 474	17 418

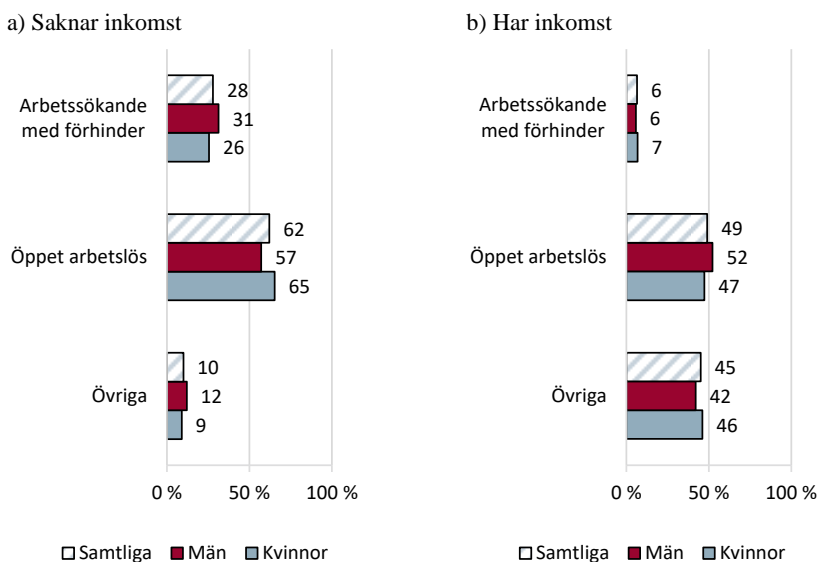
Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB, CSN och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

3.4.2 Det är vanligare att vara inskriven som sökande med förhinder bland de som saknar inkomst än bland de som har inkomst

Arbetsförmedlingen placerar den som är inskriven hos myndigheten i en sökandekategori. Kategoriseringen är tänkt att avspegla den arbetssökandes faktiska situation när det gäller möjlighet att söka och ta ett arbete. Till exempel betyder kategorin *öppet arbetslös* att personen är arbetssökande utan arbete, aktivt söker arbete och kan börja arbeta omgående. *Arbetssökande med förhinder* betyder att personen är arbetssökande och kan för tillfället inte söka arbete eller börja arbeta. Så kan vara fallet om myndigheten anser att personen inte är arbetsför, till exempel på grund av sjukdom. Så kan också vara fallet om personen har ett tillfälligt arbete, vårdar barn eller av annan anledning är förhindrad att söka arbete. Just att placeras i kategorin arbetssökande med förhinder kan påverka personens möjlighet att få rätt till olika ersättningar och stöd, till exempel arbetslöshetsersättning och vissa socialförsäkringsförmåner (se bilaga 1 för en mer utförlig beskrivning av Arbetsförmedlingens sökandekategorier).

Figur 30 Sökandekategori månad 1 för inskrivna hos Arbetsförmedlingen som saknar inkomst och som har inkomst efter avslaget

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

Majoriteten av de som saknar inkomst och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen är direkt efter avslaget inskrivna som öppet arbetslösa, 65 procent av kvinnorna och 57 procent av männen.

I gruppen med personer som har inkomst efter avslaget är det också störst andel som är inskrivna som öppet arbetslösa, 49 procent. Men det är i denna grupp fler män som är inskrivna som öppet arbetslösa, 52 procent av männen och 47 procent av kvinnorna. Bland de som har inkomst efter avslaget är det också fler män än kvinnor som har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd (se avsnitt 3.6.4).

En stor andel av de som saknar inkomst efter avslag initialt är också inskrivna som arbetsökande med förhinder. 26 procent av kvinnorna och 31 procent av männen är placerade i denna sökandekategori. I gruppen som har inkomst är andelen som är inskrivna som sökande med förhinder betydligt mindre, 6 procent av männen och 7 procent av kvinnorna (figur 30). Det är alltså en större andel av kvinnorna än

av männen som saknar inkomst som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Men av männen som saknar inkomst och är inskrivna är det en större andel som är placerade i sökandekategorin arbetssökande med förhinder. En större andel kvinnor än män är samtidigt inskrivna som öppet arbetssökande och saknar ändå inkomst.

Det är inte helt enkelt att tolka de här resultaten. Men skillnaderna mellan grupperna samt mellan kvinnor och män när det gäller inskrivning och sökandekategori hos Arbetsförmedlingen kan vara väsentliga för att identifiera orsaker till att personer är utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning.

3.5 Hur försörjer sig de som saknar inkomst efter avslaget?

Vår definition av att ”sakna inkomst” efter avslag på ansökan om sjukpenning innebär att en person har mycket låg eller ingen inkomst månad 1–3 efter avslaget. Inkomst definieras vi som arbetsinkomst eller ersättningar i stället för arbete, till exempel arbetslöshetsersättning. Ekonomiskt bistånd ingår inte.

I det här avsnittet redovisar vi vad vi vet om hur de som saknar inkomst från arbete eller ersättningar i stället för arbete efter avslaget försörjer sig.

Sammanfattningsvis ser vi följande. Nästan 40 procent av de som saknar inkomst efter avslaget får ekonomiskt bistånd. En större andel av de som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen efter avslaget får ekonomiskt bistånd än av de som inte är det. Det är oklart hur övriga personer som saknar inkomst efter avslaget försörjer sig.

3.5.1 Vissa försörjningskällor har vi inte data om

Gruppen som vi definierar som utan inkomst saknar eller har mycket låga inkomster de tre första månaderna efter avslaget. Vissa i gruppen kan ha inkomster som vi inte har data om, till exempel inkomst från kapital eller inkomst från svart arbete. Vissa kan bli försörjda av någon annan, till exempel av föräldrar eller en partner.

En del av de som inte har inkomster efter avslaget kan ha valt att inte arbeta, studera eller söka arbete, för att de har någon alternativ

försörjningskälla. Med enbart registerdata kan vi inte avgöra om en person har valt att inte arbeta.

3.5.2 Nästan 40 procent av de som saknar inkomst får ekonomiskt bistånd

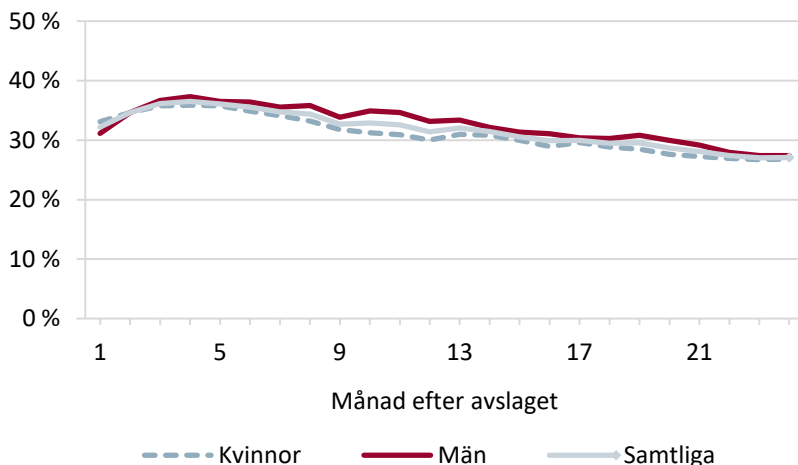
Andelen som har ekonomiskt bistånd bland de som saknar inkomst efter avslag initialt på ansökan om sjukpenning ökar under de första månaderna efter avslaget och är störst månad 4, 37 procent (figur 31). Därefter sjunker andelen som får ekonomiskt bistånd successivt och ligger månad 24 på 27 procent. Men även så lång tid efter avslaget är andelen mycket högre än månaden före den period som personen ansökte om sjukpenning för. Då har 16 procent av personerna ekonomiskt bistånd.

Som jämförelse är det 1 procent av befolkningen i åldern 18–65 som har ekonomiskt bistånd.²² Andelen med ekonomiskt bistånd i gruppen som har inkomst efter det initiala avslaget ligger på 3 procent både månaden före den period som personen ansökte om sjukpenning för och månaden efter avslaget. Andelen med ekonomiskt bistånd ligger alltså högre än för befolkningen i stort för denna grupp personer, även innan de blev sjuka och ansökte om sjukpenning. Detta beror troligen på att de som får avslag initialt på ansökan om sjukpenning i större utsträckning är personer som är arbetslösa och därmed är i en ekonomiskt mer utsatt position än de som är anställda. Personer som är arbetslösa har bara rätt till sjukpenning om de redan från början har nedsatt arbetsförmåga i på arbetsmarknaden normalt förekommande arbeten. För anställda krävs det initialt att deras arbetsförmåga är nedsatt i förhållande till deras vanliga arbete. Arbetslösa får därför avslag initialt på ansökan om sjukpenning oftare än anställda.

---

²² Socialstyrelsens webbplats: www.socialstyrelsen.se, hämtad den 25 november 2022.

Figur 31 Andel som har ekonomiskt bistånd per månad av de som saknar inkomst

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

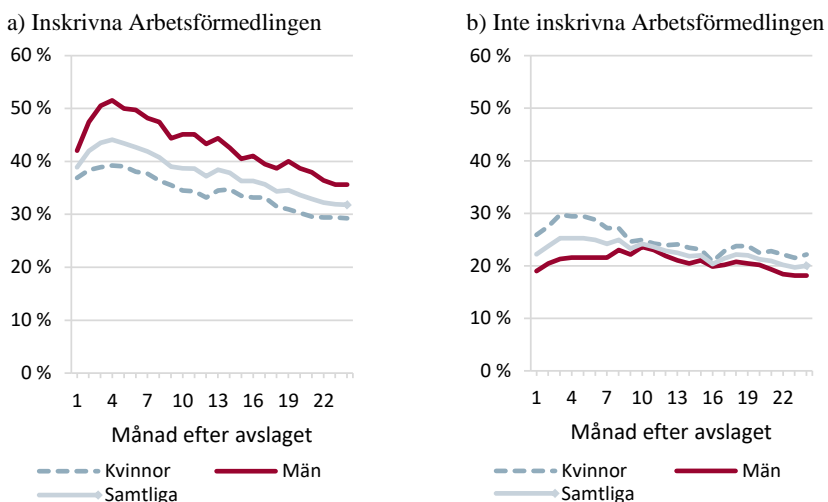
Vi ser att det är skillnad mellan de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen och de som inte gör det inom gruppen som saknar inkomst efter avslaget (figur 32).

I gruppen med personer som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen har drygt 50 procent av männen och knappt 40 procent av kvinnorna ekonomiskt bistånd månad 4 efter avslaget. Sedan sjunker andelen och är bland männen 36 procent månad 24 och bland kvinnorna 29 procent.

Andelen som har ekonomiskt bistånd är betydligt mindre i gruppen med personer som inte är inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Den är för kvinnorna cirka 29 procent månad 4 och för männen cirka 22 procent. Andelen sjunker inte så mycket över tid utan ligger för kvinnorna på cirka 22 procent månad 24 och för männen på cirka 18 procent.

Den som inte kan försörja sig, men som kan arbeta måste som huvudregel vara inskriven hos Arbetsförmedlingen och aktivt söka arbete för att ha rätt till ekonomiskt bistånd. Men i vissa fall kan en person ha rätt till ekonomiskt bistånd även om hen inte är inskriven hos Arbetsförmedlingen.

Figur 32 Andel som har ekonomiskt bistånd per månad av de som saknar inkomst och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Socialstyrelsen, ISF:s bearbetningar.

3.6 Hur ser inkomstutvecklingen ut över tid för de som efter avslaget saknar inkomst?

Vår definition av att ”sakna inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning” innebär att ha mycket låg eller ingen inkomst månad 1–3 efter avslaget. Vi fokuserar därför i rapporten på förhållandena månad 1–3 efter avslaget.

Men i detta avsnitt följer vi de personer som ingår i vår granskning under 24 månader efter avslaget. Det är de personer som saknar inkomst månad 1–3 efter avslaget som vi främst är intresserade av. Vi är intresserade av hur det går för dem sedan, hur stor andel dem som fortsätter sakna inkomst och hur många som får en inkomst. Vi redogör för hur det ser ut varje månad fram till månad 24, hur andelen med olika typer av inkomster förändras över denna tidsperiod. För att sätta detta i perspektiv gör vi vissa jämförelser med inkomstutvecklingen under samma tidsperiod för de som har inkomst

månad 1–3 efter avslaget. Vi redovisar också i vilken mån inkomstutvecklingen skiljer sig åt mellan de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget och de som inte gör det, bland de som saknar inkomst efter avslaget. Hur inkomstutvecklingen ser ut på sikt för de som är inskrivna respektive inte inskrivna hos Arbetsförmedlingen tror vi kan ge ytterligare nycklar till att förstå vilka de här personerna är och varför de hamnade utan inkomst efter avslaget. De grupper vi jämför är de som framgår av figur 1 i avsnitt 1.2.

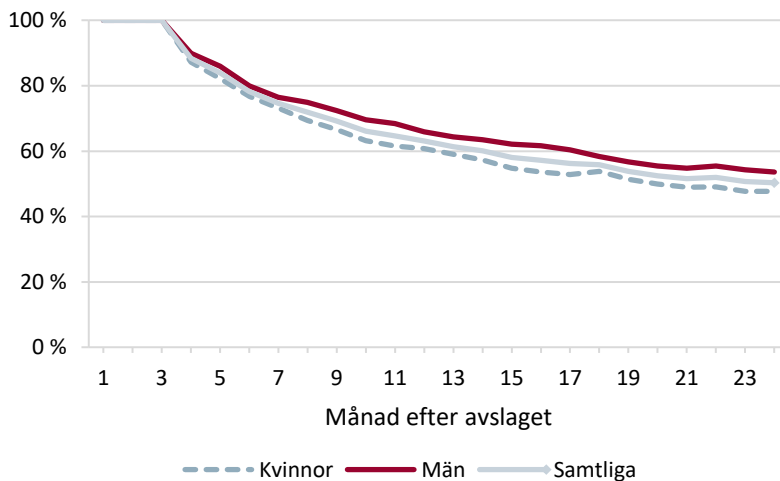
Sammanfattningsvis ser det ut så här två år efter avslaget för de som saknade inkomst de första tre månaderna efter avslaget:

- Drygt hälften saknar fortfarande inkomst, 48 procent av kvinnorna och 54 procent av männen.
- Knappt en fjärdedel har arbetsinkomst, 23 procent av kvinnorna och 25 procent av männen.
- Drygt fem procent har sjukpenning, 9 procent av kvinnorna och 4 procent av männen.
- Drygt en tiondel har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd, 13 procent av kvinnorna och 10 procent av männen.
- Cirka 5 procent har allmän pension. Många av de som kan ta ut allmän pension gör det. I åldersgruppen 61–64 år är det 65 procent av kvinnorna och 59 procent av männen.
- En liten andel har sjuk- eller aktivitetsersättning, 3 procent av kvinnorna och 2 procent av männen.
- En liten andel har studiemedel, 4 procent av kvinnorna och 3 procent av männen.

3.6.1 Drygt 60 procent saknar fortfarande inkomst efter ett år och 50 procent gör det efter två år

Andelen som saknar inkomst från arbete eller ersättningar i stället för arbete efter att ha fått avslag på sin ansökan om sjukpenning minskar månad för månad (figur 33). Men vid månad 12 saknar fortfarande 61 procent av kvinnorna och 66 procent av männen inkomst. Månad 24 efter avslaget saknar 48 procent av kvinnorna och 54 procent av männen inkomst.

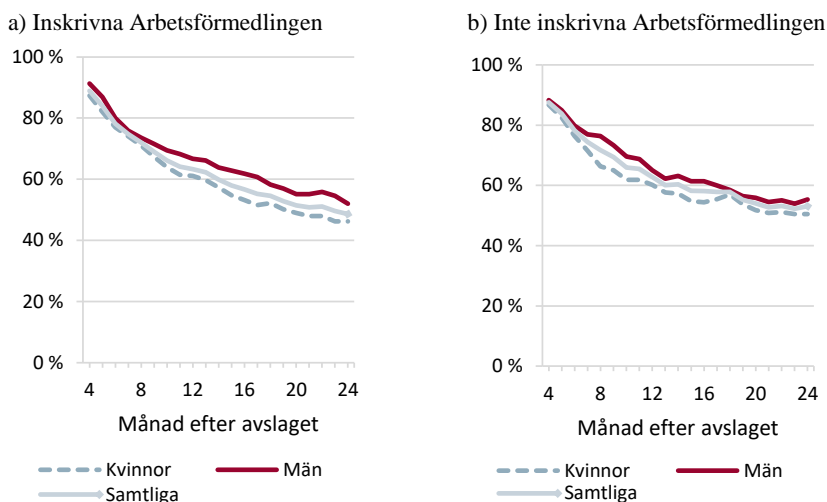
Figur 33 Andel som saknar inkomst månad 4–24 av de som saknar inkomst månad 1–3

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN och SCB, ISF:s bearbetningar.

Det finns skillnader mellan de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen någon gång under månad 1–3 efter avslaget och de som inte gör det när det gäller inkomstutvecklingen (figur 34).

Figur 34 Andel som saknar inkomst månad 4–24 av de som saknar inkomst månad 1–3 och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

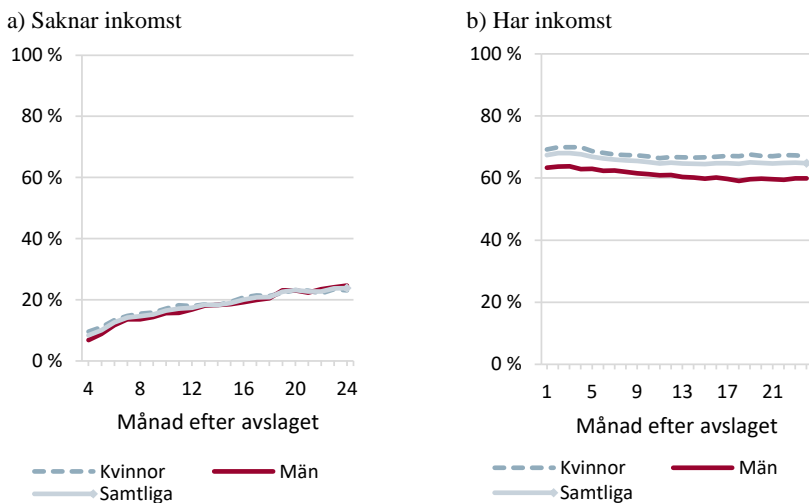
Andelen som saknar inkomst minskar under uppföljningsperioden, både för de som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen och de som inte är det. Månad 24 saknar 46 procent av kvinnorna och 52 procent av männen som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen fortfarande inkomst. I gruppen som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen under de första tre månaderna efter avslaget är motsvarande andelar för kvinnorna 50 procent och för männen 55 procent.

3.6.2 En fjärdedel har arbetsinkomst efter två år

Andelen av de som saknar inkomst månad 1–3 efter avslaget, som därefter har en arbetsinkomst, ökar från 8 procent månad 4 till 24 procent månad 24 (figur 35a). I gruppen som har inkomst efter avslaget är det 67 procent som har arbetsinkomst månad 1 – 69 procent av kvinnorna och 63 procent av männen (figur 35b). Månad 24 är det en något lägre andel, 65 procent, som har arbetsinkomst – bland kvinnorna 67 procent och bland männen 60 procent.

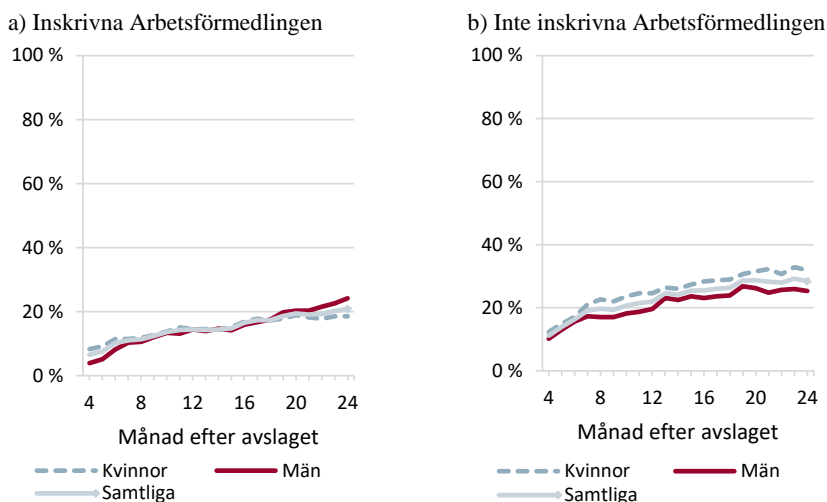
Figur 35 Andel som har arbetsinkomst månad 1–24 av de som saknar respektive har inkomst månad 1–3

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

Vi har också jämfört de utan inkomst som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen under månad 1–3 efter avslaget med de som inte gör det när det gäller deras inkomst under de första 24 månaderna efter avslaget (figur 36).

Figur 36 Andel som har arbetsinkomst månad 4–24 av de som saknar inkomst månad 1–3 och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

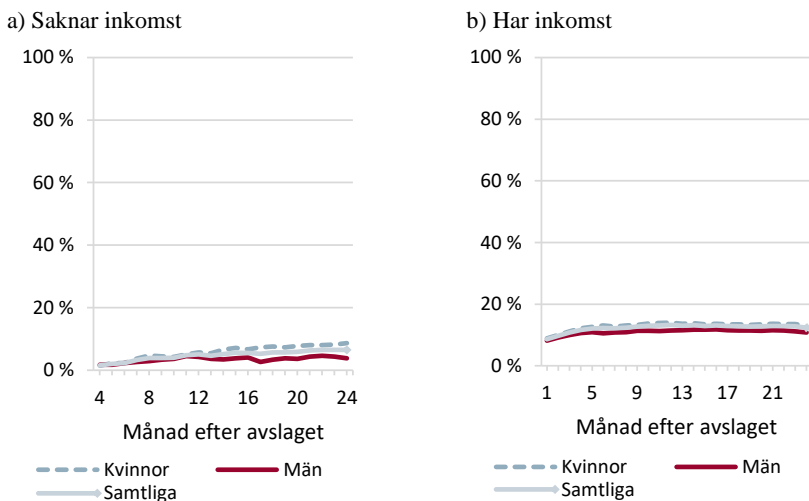
Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN och SCB, ISF:s bearbetningar.

Andelen av de som saknar inkomst direkt efter avslaget som har en arbetsinkomst från månad 4 och framåt är högre i gruppen som inte är inskrivna hos Arbetsförmedlingen. Bland dem ökar andelen med arbetsinkomst från 11 procent till 28 procent månad 24. Bland de som är inskrivna ökar andelen med arbetsinkomst från 7 procent till 21 procent månad 24.

3.6.3 Drygt 5 procent har sjukpenning efter två år

I gruppen som saknar inkomst efter avslaget är det 2 procent som har sjukpenning månad 4 och 6 procent som har det månad 24 (figur 37a). I gruppen med inkomst efter avslaget är det 9 procent som har sjukpenning månad 1 och 12 procent som har det månad 24 (figur 37b).

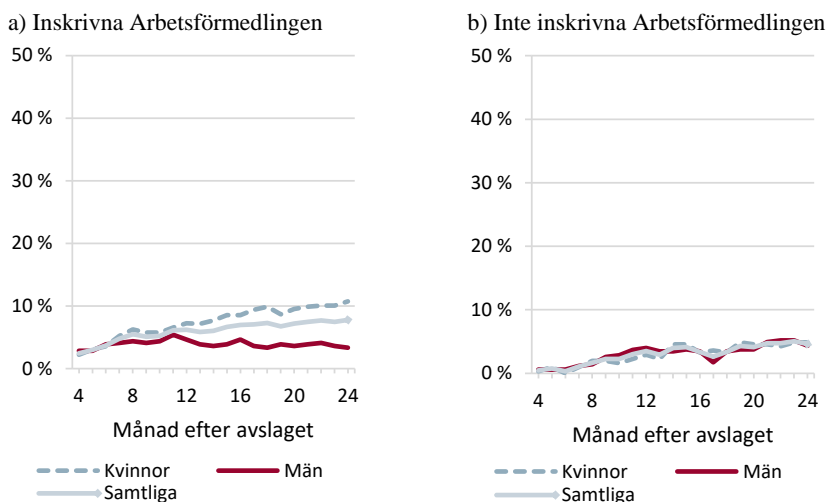
Figur 37 Andel som har sjukpenning månad 1–24 av de som saknar respektive har inkomst månad 1–3

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

Vi har också jämfört de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen med de som inte skriver in sig under de tre första månaderna efter avslaget i gruppen utan inkomst (figur 38).

Figur 38 Andel som har sjukpenning månad 4–24 av de som saknar inkomst månad 1–3 och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN och SCB, ISF:s bearbetningar.

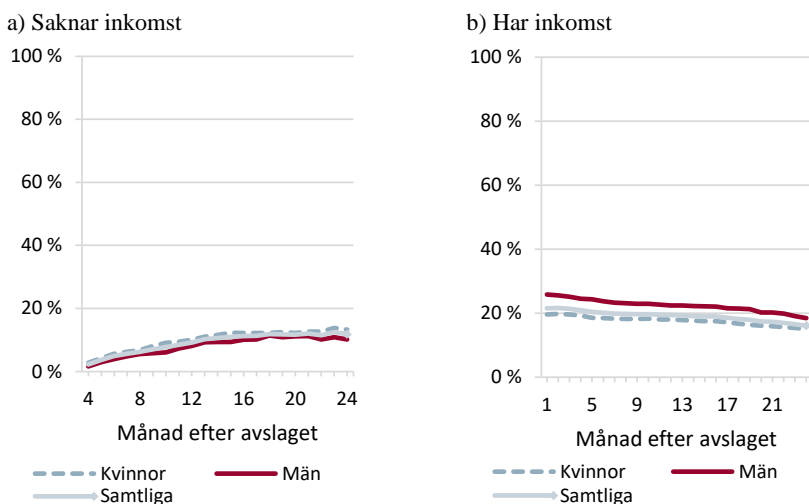
I gruppen som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen får 11 procent av kvinnorna sjukpenning månad 24 medan endast 3 procent av männen får det. I gruppen som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen är utvecklingen mer likartad mellan kvinnor och män. Månad 24 är andelen som får sjukpenning 5 procent bland kvinnorna och 4 procent bland männen.

3.6.4 Drygt var tionde har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd efter två år

Av de som saknar inkomst efter ett avslag initialt på ansökan om sjukpenning är 63 procent inskrivna hos Arbetsförmedlingen månaden efter avslaget. En förutsättning för att kunna få arbetslöshetsersättning är att vara inskriven hos Arbetsförmedlingen. Personer som deltar i Arbetsförmedlingens program kan i stället få aktivitetsstöd eller utvecklingsersättning. Fortsättningsvis i avsnittet använder vi aktivitetsstöd som ett samlingsbegrepp för båda dessa typer av stöd.

Andelen som har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd ökar under uppföljningsperioden bland de som saknar inkomst efter avslaget. Månad 4 har endast 2 procent arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd jämfört med 12 procent månad 24 (figur 39a). Motsvarande andelar bland de som har inkomst efter avslaget är 21 respektive 16 procent (figur 39b).

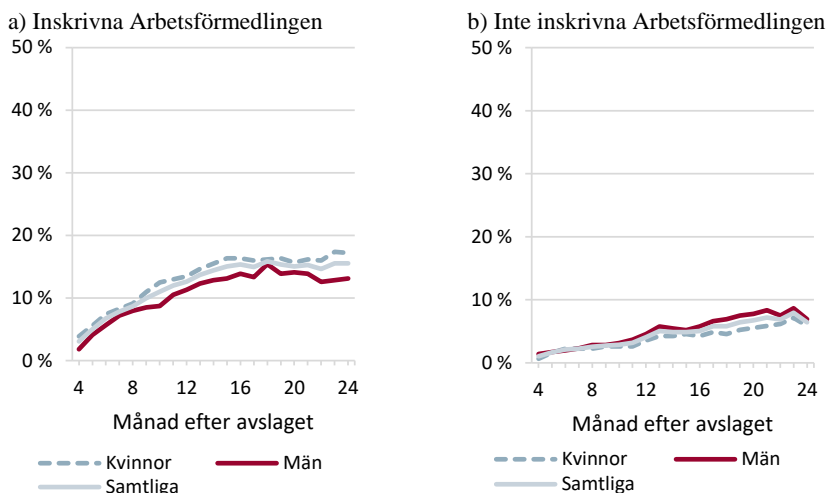
Figur 39 Andel som har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd månad 1–24 av de som saknar respektive har inkomst månad 1–3

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN och SCB, ISF:s bearbetningar.

Vi har, när det gäller gruppen som saknar inkomst efter avslaget, jämfört de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen med de som inte skriver in sig under de tre första månaderna efter avslaget (figur 40).

Figur 40 Andel som har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd månad 4–24 av de som saknar inkomst månad 1–3 och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN och SCB, ISF:s bearbetningar.

Det finns en tydlig skillnad mellan de som skriver in sig under de första tre månaderna efter avslaget och de som inte gör det. Bland de inskrivna ökar andelen med arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd från 3 procent månad 4 till 16 procent månad 24. Andelen för kvinnorna är då 17 procent och för männen 13 procent.

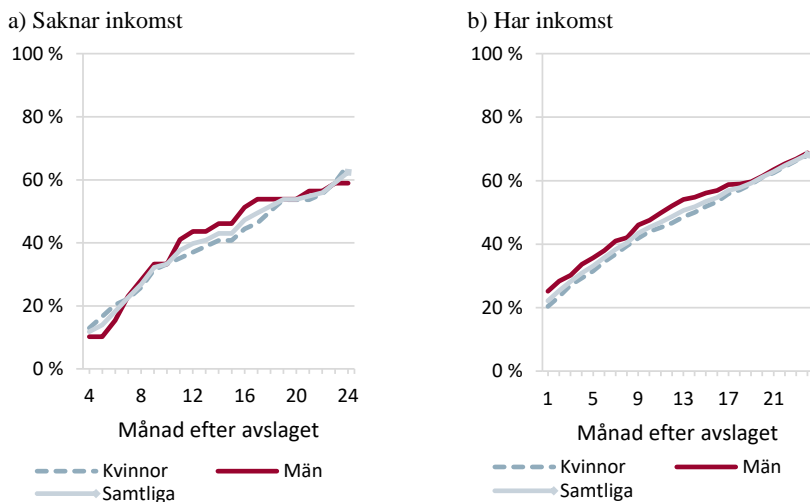
Bland de som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen månaderna efter avslaget är andelen som har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd betydligt lägre. Här ökar den från 1 procent, både för män och kvinnor, till att månad 24 ligga på 6 procent för kvinnorna och 7 procent för männen. De här personerna måste ha skrivit in sig hos Arbetsförmedlingen efter de första tre månaderna, eftersom ett villkor för att få dessa ersättningar är att personen är inskriven hos Arbetsförmedlingen och söker arbete aktivt.

3.6.5 En stor andel i åldern 61–64 år börjar ta ut pension

Av alla som får avslag initialt på ansökan om sjukpenning är andelen som tar ut pension efter avslaget mycket liten. Det beror på ålderssammansättningen i gruppen. Endast 3 procent av de som saknar inkomst efter avslaget tar ut allmän pension månad 12, och andelen ökar till knappt 5 procent månad 24. Bland de som har inkomst efter avslaget är det 2 procent som tar ut allmän pension månad 1, och andelen ökar till 7 procent månad 24.

Om vi i stället endast tittar på de som var 61–64 år vid avslaget och som därmed kan ta ut inkomstrelaterad pension så är det en betydligt större andel som tar ut pension efter avslaget. Under de två år vi följer dem passerar också ett antal av dem 65 års ålder och har därmed rätt att ta ut garantipension. Andelen i denna åldersgrupp som saknar inkomst månad 1–3 efter avslaget och som därefter tar ut pension ökar från 12 procent månad 4 till 62 procent månad 24 (figur 41a). I gruppen med inkomst efter avslaget är motsvarande andelar 31 respektive 68 procent (figur 41b). Vi kan notera att månad 24 är det en något större andel som tar ut allmän pension av de som hade inkomst efter avslaget, men andelen av de som saknade inkomst är nästan lika stor. Detta tyder på att äldre personer som kan ta ut allmän pension efter avslaget gör det, oavsett om de enligt vår indelning hamnar i gruppen med eller utan inkomst månad 1–3 efter avslaget.

Figur 41 Andel som har allmän pension månad 1–24 av de som saknar respektive har inkomst månad 1–3 och är 61–64 år

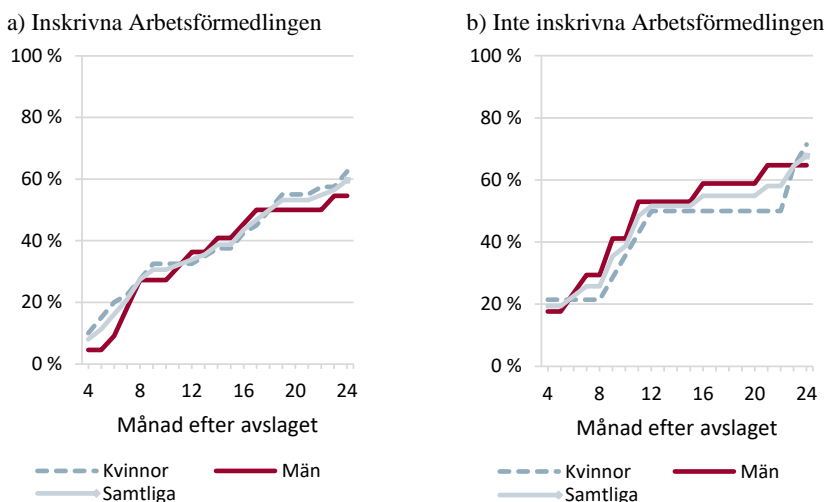

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN och SCB, ISF:s bearbetningar.

När det gäller tjänstepension ser det ut på liknande sätt. Av alla som saknar inkomst efter avslag initialt på ansökan om sjukpenning tar endast 1 procent ut tjänstepension månad 12 efter avslaget. Men i åldersgruppen 61–64 år är det en betydlig större andel som tar ut tjänstepension, 30 procent året efter avslagsåret.

Figur 42 Andel som har allmän pension månad 4–24 av de som saknar inkomst månad 1–3 och är 61–64 år samt är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN och SCB, ISF:s bearbetningar.

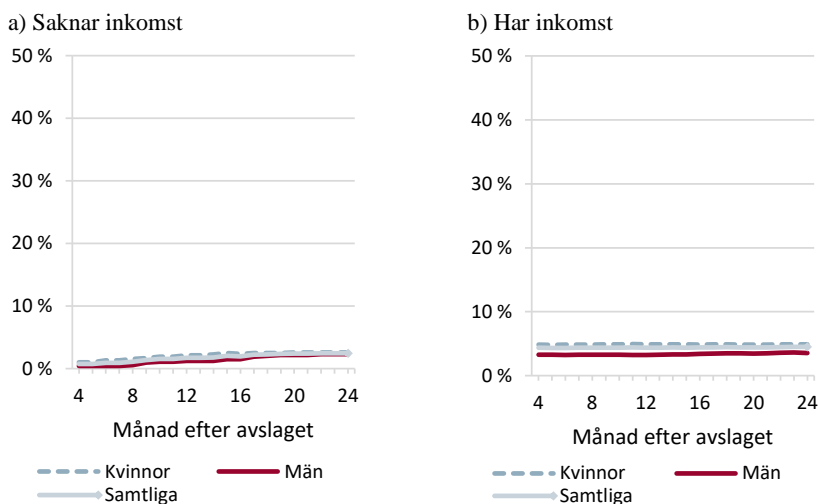
Bland de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen i åldern 61–64 är det 63 procent av kvinnorna och 55 procent av männen som tar ut allmän pension månad 24 (figur 42a). Andelarna är något högre bland de som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen, 71 procent bland kvinnorna och 65 procent bland männen (figur 42b).

3.6.6 Ett fåtal har sjuk- eller aktivitetsersättning under de första två åren

Sjukersättning eller aktivitetsersättning kan lämnas till en försäkrad vars arbetsförmåga är långvarigt nedsatt.²³ Endast ett fåtal av de som saknar inkomst har sjuk- eller aktivitetsersättning efter avslaget. Bara 2 procent har någon av ersättningarna under de första 24 månaderna efter avslaget (figur 43a). Cirka en tredjedel av dessa har ersättningen även innan avslaget. I gruppen med inkomst har 4 procent sjuk- eller aktivitetsersättning månad 1 och 5 procent månad 24 (figur 43b).

²³ 33 kap. 2 § socialförsäkringsbalken (SFB).

Figur 43 Andel som har sjuk- eller aktivitetsersättning månad 1–24 av de som saknar respektive har inkomst månad 1–3

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN, SCB och Arbetsförmedlingen, ISF:s bearbetningar.

I gruppen som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen har 3 procent av kvinnorna och 2 procent av männen sjuk- eller aktivitetsersättning månad 24 efter avslaget på sjukpenning. Motsvarande i gruppen som inte är inskrivna hos Arbetsförmedlingen är 2 procent av både män och kvinnor.

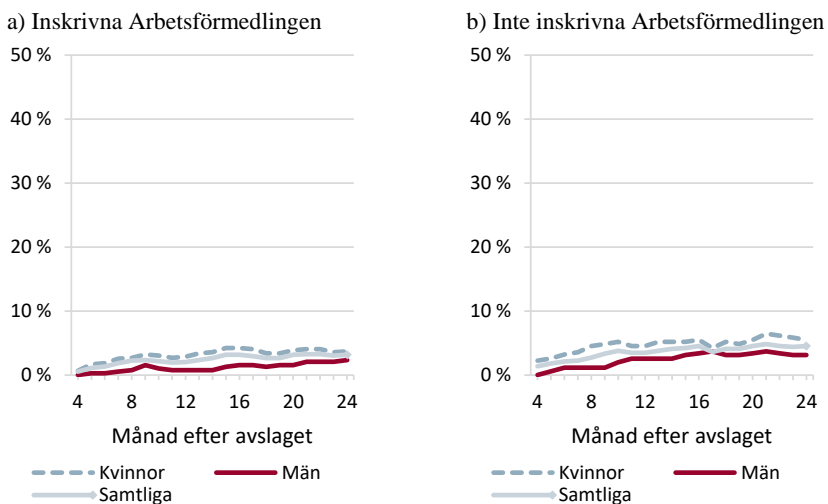
3.6.7 En liten andel har studiemedel efter två år

Både i gruppen som saknar inkomst och i gruppen som har inkomst efter avslaget är det 4 procent som har studiemedel månad 24 efter avslaget. Det som skiljer grupperna åt är att gruppen med inkomst redan månad 1 har 3 procent som har studiemedel. I gruppen utan inkomst dröjer det till månad 9 innan 3 procent har studiemedel.

Men det finns en liten skillnad i gruppen utan inkomst mellan de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget och de som inte skriver in sig. Över tid är det vanligare att ha studiemedel i gruppen med personer som inte är inskrivna hos Arbetsförmedlingen

(figur 44). Månad 24 rör det sig om 5 procent i gruppen som inte skriver in sig jämfört med 3 procent i gruppen som skriver in sig.

Figur 44 Andel som har studiemedel månad 4–24 av de som saknar inkomst månad 1–3 och är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna

Källa: Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten, IAF, CSN och SCB, ISF:s bearbetningar.

4 Slutsatser och diskussion

Vi diskuterar i detta kapitel våra viktigaste resultat och de övergripande slutsatser som vi kan dra. Vi inleder med att slå fast att det är en liten grupp som saknar inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning (avsnitt 4.1). Vi lyfter sedan fram ett antal faktorer som ökar risken för att sakna inkomst efter avslaget (avsnitt 4.2, 4.3, 4.4 och 4.5). Denna redovisning av riskfaktorer bygger på våra sambandsanalyser men om vi inte anger något annat ser vi samma mönster i våra deskriptiva analyser av vad som utmärker de som saknar inkomst. Vi resonerar sedan kring de skillnader som finns mellan olika gruppers inskrivning hos Arbetsförmedlingen (avsnitt 4.6). I samband med att vi diskuterar våra resultat formulerar vi några hypoteser om orsaker som vi bedömer som centrala att granska vidare. Vi avslutar med att sammanställa de hypoteser om orsaker som vi har nämnt (avsnitt 4.7). I nästa rapport kommer vi att svara på frågor om varför vissa av de som får avslag på sin ansökan om sjukpenning är utan inkomst efter avslaget.

I sammanfattning är våra övergripande slutsatser följande.

Av de personer som under den tidsperiod vi studerar får avslag på sin ansökan om sjukpenning är det 7 procent som saknar inkomst efter avslaget. Av de som får avslag efter en tid med sjukpenning är det 6 procent och av de som får avslag initialt är det 9 procent.

När det gäller de som får avslag initialt på sin ansökan är det några få faktorer som i hög grad påverkar risken att sakna inkomst. De som inte förvärvsarbetar och de som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen före avslaget har mycket högre risk att sakna inkomst efter avslaget än andra, och män har mycket högre risk att sakna inkomst efter avslaget än kvinnor.

Bilden är mer sammansatt när det gäller de som får avslag efter en tid med sjukpenning. De två faktorer som ökar risken allra mest är att ha haft sjukpenning i flera år vid avslaget och att tidigare ha haft

aktivitetsersättning. En rad ytterligare faktorer har också stor betydelse för risken. Män har mycket högre risk att sakna inkomst än kvinnor, och de yngsta (24–30 år) har mycket högre risk än de äldsta (61–64 år). De som inte förvärvsarbetade året innan de fick sjukpenning har också betydligt högre risk att sakna inkomst efter avslaget, liksom de som hade varit inskrivna i flera år hos Arbetsförmedlingen.

Arbetsmarknadsanknytning verkar alltså spela stor roll för risken att sakna inkomst efter avslaget. Personer som inte har arbetat på länge riskerar att inte uppfylla det så kallade arbetsvillkoret för rätt till arbetslöshetsersättning. Även av andra skäl kan återgång i arbete, arbetssökande eller arbetsförberedande åtgärder vara svårare för dem. Varför kön och ålder spelar så stor roll för risken är inte lika självklart.

Utöver detta finns det faktorer som påverkar risken i måttlig eller liten grad för de som får avslag initialt eller efter en tid med sjukpenning. Ensamstående har större risk att hamna utan inkomst efter avslaget än personer som är gift eller sambo. Detta spelar större roll för risken för de som får avslag initialt. När det gäller vilka sjukdomar som ökar risken skiljer det sig mellan de som får avslag initialt och de som får avslag efter en tid med sjukpenning. Personer med psykiska sjukdomar och symtomsjukdomar har högre risk än andra att sakna inkomst efter avslag efter en tid med sjukpenning. Bland de som får avslag initialt är det personer med vissa specifika psykiska sjukdomar som har högst risk, nämligen förstärknings- eller stressrelaterade syndrom. Personer med endast förgymnasial utbildning har vidare högre risk att sakna inkomst efter avslaget än andra, särskilt bland de som får avslag efter en tid med sjukpenning. Personer som är födda utomlands har något högre risk än personer födda i Sverige, men endast bland de som får avslag efter en tid med sjukpenning. Boendeort spelar roll, men endast i någon mån.

Män som saknar inkomst skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget i lägre grad än kvinnor i motsvarande situation. Det är en större andel av männen än av kvinnorna som får sökandekategorin arbetssökande med förhinder hos Arbetsförmedlingen, det vill säga bedöms inte kunna söka jobb. Båda dessa omständigheter kan vara en del av förklaringen till att män saknar inkomst oftare än kvinnor.

Följande kategorier är överrepresenterade bland de som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen trots att de saknar inkomst när de har fått

avslag efter en tid med sjukpenning: personer som är födda i Sverige, personer som förvärvsarbetade året innan de fick sjukpenning, personer som har haft sjukpenning under kortare tid än ett år när de får avslag, män med okänd utbildningsnivå och män med yrken inom byggverksamhet och tillverkning, kvinnor med eftergymnasial utbildning och kvinnor med yrken med krav på fördjupad högskolekompetens. Dessa skillnader mellan de som är inskrivna eller inte hos Arbetsförmedlingen och samtidigt saknar inkomst tyder på att det finns olika grupper av personer där orsakerna är olika till att de saknar inkomst.

Det är en större andel som fortsätter att sakna inkomst under de två år som följer på avslaget bland de som saknar inkomst efter avslaget och inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget än bland de som skriver in sig. Detta gäller särskilt för de som får avslag efter en tid med sjukpenning.

4.1 En liten grupp saknar inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning

Under den period som vi studerar, december 2018 till december 2019, är det cirka 51 119 personer som får avslag på sin ansökan om sjukpenning på den grunden att Försäkringskassan bedömer att deras arbetsförmåga inte är nedsatt på grund av sjukdom. De personer som får avslag initialt är cirka 19 063 medan de som får avslag efter en tid med sjukpenning är cirka 32 056. Försäkringskassans avslagsfrekvens varierar över tid och den är relativt hög under den period vi studerar jämfört med andra perioder.

Vår granskning visar att det är en liten grupp som saknar inkomst efter avslaget, definierat som att de saknar eller har mycket låga inkomster under de första tre månaderna efter avslaget. Av alla 51 119 personer som får avslag under den tidsperiod som vi har studerat är det 7 procent (3 690) som saknar inkomst efter avslaget. Av de 32 056 personer som får avslag efter en tid med sjukpenning är det 6 procent (2 045 personer) och av de 19 063 personer som får avslag initialt är det 9 procent (1 645 personer).

Det är alltså en något större andel som saknar inkomst av de som får avslag initialt än av de som får avslag efter att ha haft sjukpenning under en tid. En tänkbar förklaring är att andelen arbetslösa är större

bland de som får avslag initialt. Detta har i sin tur att göra med att arbetslösas arbetsförmåga bedöms i förhållande till hela arbetsmarknaden redan från första dagen, medan anställdas arbetsförmåga i början bedöms endast mot personens vanliga arbete. Läs mer om detta i bilaga 1. Att arbetslösa i större utsträckning än anställda får avslag redan initialt är därför väntat. Och vår analys visar att en svag anknytning till eller låg etablering på arbetsmarknaden ökar risken att sakna inkomst efter ett avslag.

Vi kan notera att det finns tidigare studier som gäller andra tidsperioder som visar resultat som är mycket lika våra när det gäller hur stor andel som har arbetsinkomst, ersättningar vid arbetslöshet eller sjukdom eller studiemedel en viss tid efter ett avslag på ansökan om sjukpenning.²⁴ Det tyder på att resultaten är stabila över tid.

4.2 Kön och ålder har stor betydelse och även familjeförhållanden påverkar

Män har betydligt högre risk att sakna inkomst efter avslag, oavsett om avslaget är initialt eller efter en tid med sjukpenning.

Ensamstående har högre risk än andra att sakna inkomst, särskilt efter initialt avslag. Bland de som saknar inkomst finns det fler ensamstående män än kvinnor.

Yngre har också högre risk än äldre att sakna inkomst, särskilt vid avslag efter tid med sjukpenning. Utrikes födda har något högre risk, men endast vid avslag efter tid med sjukpenning. I vilken mån information från myndigheterna når personerna kan spela roll för risken, liksom arbetsmarknadsanknutna faktorer.

---

²⁴ Försäkringskassan, *Nej till sjukpenning, vad hände sen?* Socialförsäkringsrapport 2008:10, Försäkringskassan, *Kartläggning av försörjningskällor efter avslutad period med sjukpenning*. Socialförsäkringsrapport 2009:7, Försäkringskassan, *Svar på regeringsuppdrag: Ökad kunskap för bättre stöd tillbaka från sjukskrivning*, dnr 020333–2017, 2017, Försäkringskassan, *Vad händer efter avslutad sjukpenning?* Socialförsäkringsrapport 2018:8 och Försäkringskassan, *Svar på regeringsuppdrag: Uppföljning av personer som nekats sjukpenning*, dnr 2020/000190, 2020.

4.2.1 Det är mycket högre risk för män än för kvinnor att sakna inkomst

Kvinnor är överrepresenterade bland de som ansöker om sjukpenning. Vidare får kvinnor avslag på sin ansökan något oftare än män. Det gäller både initiala avslag och avslag efter tid med sjukpenning.

Men vi ser att män i högre utsträckning än kvinnor saknar inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning. Av de som får avslag efter en tid med sjukpenning är det 9 procent av männen och 5 procent av kvinnorna (totalt 6 procent) som är utan inkomst efter avslaget. Av de som får avslag initialt är det 12 procent av männen och 7 procent av kvinnorna (9 procent totalt) som är utan inkomst. För män som får avslag på sin ansökan om sjukpenning är det vanligare att hamna utan inkomst än det är för kvinnor som får avslag.

Vår sambandsanalys visar att det är 64 respektive 61 procent högre risk för män än för kvinnor att sakna inkomst bland de som får avslag efter en tid med sjukpenning respektive avslag initialt på sin ansökan.

Denna tydligt högre risk för män att sakna inkomst efter avslaget kan tyckas vara ett oväntat resultat. Men resultatet stöds av en tidigare rapport från Försäkringskassan.²⁵

Vad den högre risken för män kan bero på är svårt att säga. Men i gruppen utan inkomst är det en större andel bland männen än bland kvinnorna som har kort utbildning och som är ensamstående utan barn. Det skulle kunna vara så att det bland män som får avslag på ansökan om sjukpenning oftare än bland kvinnor förekommer sociala hinder av olika slag, vid sidan av sjukdom. En sådan hypotes får visst stöd av Socialstyrelsens statistik kring ekonomiskt bistånd, där det framgår att det är vanligare bland män än kvinnor att sociala skäl är en del av försörjningshindret.²⁶ Det vanligaste hushållet som får bistånd är ensamstående män utan barn.²⁷

---

²⁵ Försäkringskassan, *Svar på regeringsuppdrag: Uppföljning av personer som nekats sjukpenning*, dnr FK 2020/000190, 2020.

²⁶ Socialstyrelsen, *Försörjningshinder och ändamål med ekonomiskt bistånd år 2021*. Art.nr: 2022-10-8173, 2022-10-26.

²⁷ Socialstyrelsen, *Statistik om ekonomiskt bistånd 2021*. Art.nr: 2022-6-7999, 2022-06-16.

4.2.2 Risken är högre att sakna inkomst ju yngre personen är

Ett annat tydligt resultat av våra sambandsanalyser är att åldern påverkar risken att hamna utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning. För den yngsta åldersgruppen (24–30 år) är risken störst, och risken minskar ju äldre åldersgruppen är. Den äldsta åldersgruppen (61–64 år) har 67 procent lägre risk bland de som får avslag efter en tid med sjukpenning. Bland de som får avslag initialt på ansökan är skillnaderna mellan olika åldersgrupper mindre. Det finns skillnader som följer samma mönster som för de som får avslag efter en tid med sjukpenning, men skillnaderna är inte lika stora.

Att yngre, och framför allt de allra yngsta (24–30 år), i högre grad än andra saknar inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning skulle kunna bero på att fler i den åldern har föräldrar som fortfarande hjälper till att försörja dem. Att det är vanligt att unga tar emot ekonomisk hjälp av föräldrar eller andra närstående framgår av statistik från Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.²⁸ Det kan också ha att göra med att unga inte har hunnit etablera sig på arbetsmarknaden i samma utsträckning som de som är äldre, samt att de inte har hunnit skaffa sig lika mycket utbildning och erfarenhet. Därför har de svårare att få arbete. De som inte har arbetat tillräckligt mycket riskerar att inte uppfylla det så kallade arbetsvillkoret för rätt till arbetslöshetsersättning (läs mer om det i bilaga 1). Vidare kan det vara så att personer i dessa åldersgrupper har svårare att ta tillvara sin rätt när det gäller att få tillgång till olika stöd och ersättningar på grund av att de har mindre erfarenhet av hur arbetslivet och samhället fungerar. De kanske behöver mer och tydligare information från myndigheterna om vad de måste göra för att inte hamna utan inkomst.

4.2.3 Ensamstående har högre risk att sakna inkomst

Våra resultat visar också att familjens sammansättning har betydelse för risken att vara utan inkomst efter avslaget. Kategorierna gift/sambo med barn och gift/sambo utan barn har i våra sambandsanalyser lägre risk för det än ensamstående utan barn. Men att vara ensamstående med barn påverkar inte risken att stå utan inkomst i

---

²⁸ Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, *Ung idag 2022 – Ungas försörjning och ekonomiska levnadsvillkor*, 2022-03-15, sid. 58–59.

jämförelse med att vara ensamstående utan barn. Detta gäller både för de som får avslag initialt och de som får avslag efter en tid med sjukpenning. Skillnaderna i risk mellan ensamstående utan barn och grupperna som har lägre risk är större för de som får avslag initialt på ansökan om sjukpenning. Bland personer som får avslag initialt har de som är gift/sambo med barn 44 procent lägre risk att sakna inkomst än de som är ensamstående utan barn. Motsvarande skillnad bland personer som får avslag efter en tid med sjukpenning är 33 procent.

Det verkar alltså vara så att personer som lever med en partner i mindre utsträckning hamnar utan inkomst när de får avslag på sin ansökan om sjukpenning. Det är svårt att säga vad detta beror på. Det skulle kunna bero på att grupperna i sig skiljer sig åt när det gäller förutsättningar eller förmågor. Till exempel kan det bland de som inte har en partner finnas fler personer med sociala utmaningar av olika slag. Men det skulle också kunna vara så att sammanboende i sig ger bättre förutsättningar, till exempel mer stöd och hjälp under omställningsprocessen. Bland ensamstående med barn kan det också finnas fler som saknar tillräckligt stöd från sin omgivning i föräldraskapet, vilket kan påverka deras möjlighet att arbeta eller söka jobb.

4.2.4 Personer som är födda utomlands har en något högre risk att sakna inkomst

Våra beräkningar av risk genom sambandsanalysen visar att de som är födda utomlands har en något högre risk (33 procent) än de som är födda i Sverige att sakna inkomst efter avslaget. Detta gäller gruppen som får avslag efter att ha haft sjukpenning en tid. När det gäller personer som får avslag initialt på sin ansökan om sjukpenning finns det inga statistiskt signifikanta skillnader i risk mellan personer födda i Sverige och personer födda utomlands.

Att personer som är födda utomlands i högre grad än andra hamnar utan inkomst skulle kunna höra samman med i vilken mån myndigheterna ger tillräcklig information om vad som är viktigt för att inte förlora sin rätt till ersättningar och liknande. Dessa personer kan behöva tolk eller extra tydlig information, och de kan ha svårare att förklara sin sak, om de har liten erfarenhet av hur olika försäkringar och system fungerar i Sverige.

Det kan också vara så att denna grupp har svårare att få jobb på grund av till exempel språksvårigheter eller att arbetsgivare har svårare att värdera deras utbildning eller tidigare erfarenhet om de har studerat eller arbetat i något annat land. Diskriminering av personer med utländsk bakgrund från myndigheters eller arbetsgivares sida skulle också kunna vara en möjlig orsak.

4.3 Sjukpenningperiodens längd är viktig och typ av sjukdom påverkar i någon mån

Personer som har haft sjukpenning i flera år när de får avslag har betydligt högre risk att sakna inkomst efter avslaget än de som har haft sjukpenning kortare tid än ett år. Även de som tidigare har haft aktivitetsersättning har betydligt högre risk. Personer med psykiska sjukdomar har något högre risk än andra. Lång tid borta från arbetsmarknaden kan på olika sätt försvåra återgång i arbete eller arbetsökande. Den som inte har arbetat på länge riskerar att inte kvalificera sig för rätt till arbetslöshetsersättning.

4.3.1 Risken att sakna inkomst är mycket högre om sjukpenningperioden är längre än 1 år

Personer som har haft sjukpenning under en längre period än 1 år när de får avslag har högre risk att sakna inkomst efter avslaget än de som har haft sjukpenning i högst 89 dagar. De som har haft sjukpenning i 90–364 dagar har ingen statistiskt signifikant högre risk. Men för personer som har haft sjukpenning under 1 år eller längre ökar risken ju längre sjukskrivningen pågår. Jämfört med gruppen som har haft sjukpenning i högst 89 dagar är risken 41 procent högre för de som har haft sjukpenning 1–2 år, 124 procent högre för de som har haft sjukpenning 2–5 år och 223 procent högre för de som har haft sjukpenning längre tid än 5 år.

För att ha rätt till arbetslöshetsersättning måste en person uppfylla det så kallade arbetsvillkoret. Det innebär att hen måste ha arbetat i en viss omfattning under de senaste 12 månaderna (ramtiden). När ramtiden ska bestämmas får viss tid räknas bort, så kallad överhoppningsbar tid. Det gäller till exempel om den sökande har varit förhindrad att arbeta på grund av styrkt sjukdom. Den tid som hoppas över får omfatta högst fem år. En person som har haft sjukpenning länge kan

ha svårt att uppfylla arbetsvillkoret, eftersom personen riskerar att förbruka den tid som hen får hoppa över. Detta kan vara en orsak till att personer som har varit sjukskrivna i flera år har högre risk att sakna inkomst efter ett avslag.

Att en person är borta från arbetsmarknaden under en lång tid kan också försvåra för personen att återgå i arbete eller att söka jobb och uppfylla krav för att få olika typer av ersättningar. Att inte ha aktuell arbetslivserfarenhet och kontakter i yrkeslivet kan utgöra hinder för att få ett arbete. Psykologiskt och socialt kan det också vara svårt att börja söka jobb efter lång tid borta från arbetsmarknaden.

4.3.2 Typ av sjukdom spelar roll för risken att sakna inkomst

Vilken typ av sjukdom som anges vid personens ansökan om sjukpenning påverkar också risken att sakna inkomst efter avslag på ansökan, visar vår sambandsanalys. Detta gäller i högre grad för de som får avslag initialt på ansökan om sjukpenning än för de som får avslag efter en tid med sjukpenning. Det ser också olika ut när det gäller vilka sjukdomar som innebär en högre risk att sakna inkomst efter avslaget.

När det gäller personer som får avslag efter en tid med sjukpenning har personer med psykiska sjukdomar och personer med symtomsjukdomar högst risk att sakna inkomst efter avslaget. Det finns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan personer med förstärknings- och stressrelaterade syndrom och personer med övriga psykiska sjukdomar eller symtomsjukdomar. Personer med sjukdomar i rörelseorganen har 22 procent lägre risk än referenskategori. Personer med skador har 21 procent lägre risk och personer med övriga sjukdomar har 17 procent lägre risk än referenskategori.

När det gäller personer som får avslag initialt på sin ansökan om sjukpenning visar analysen i stället att personer med förstärknings- och stressrelaterade syndrom har högst risk att sakna inkomst efter avslaget. Personer med övriga psykiska sjukdomar har 21 procent lägre risk att sakna inkomst och personer med sjukdomar i rörelseorganen har 27 procent lägre risk. Personer med symtomsjukdomar och personer med skador har 35 procent lägre risk att sakna inkomst än de med förstärknings- och stressrelaterade syndrom. Personer med

övriga sjukdomar har 30 procent lägre risk att sakna inkomst efter avslaget.

Det är inte svårt att förstå att vilken sjukdom som personen har haft eller har ansökt om sjukpenning för kan påverka hur lätt det är för en person att söka nytt arbete eller att återgå till sitt tidigare arbete. Att vissa av de psykiska sjukdomarna innebär en högre risk att hamna utan inkomst efter avslaget kan ha flera orsaker.

En möjlig orsak kan vara att det är svårare att bedöma hur sjukdomen påverkar personens arbetsförmåga i de fall det handlar om vissa psykiska sjukdomar. Det kan vara svårare för personen att bevisa att hen uppfyller de krav som ställs för att få ersättning.

Arbetsförmedlingen eller arbetslöshetskassan kan göra en annan bedömning av personens arbetsförmåga än Försäkringskassan, och dessa olika bedömningar kan rymmas inom vad som är rättsligt korrekt enligt de olika regelverk som de tillämpar. Någon av instanserna kan naturligtvis också göra en felaktig bedömning.

Andra orsaker kan vara att det är svårare för Arbetsförmedlingen eller för potentiella arbetsgivare att ge stöd eller göra anpassningar utifrån personernas begränsningar när det gäller psykiska sjukdomar. Det kan vara svårare för personerna själva att avgöra vad de klarar och inte. Vid fysiska sjukdomar är det ofta tydligare för alla vilka personens begränsningar är.

Det kan vara svårare för personer med vissa psykiska sjukdomar att ta till sig information om vad de behöver göra för att inte hamna utan ersättning. Kognitiva nedsättningar, som koncentrationssvårigheter och minnesproblem, är vanliga symptom vid till exempel utmattningssyndrom.²⁹ Det är en av de psykiska sjukdomar som flest personer får sjukpenning för.

För vissa personer kan psykiska sjukdomar samspela med sociala problem som påverkar förmågan att fungera optimalt i förhållande till omvärlden. Då kan social förmåga, isolering, missbruksproblem eller liknande förhållanden påverka risken för att hamna utan inkomst från arbete eller ersättningar som förutsätter att personen uppfyller vissa krav.

---

²⁹ Socialstyrelsens försäkringsmedicinska beslutsstöd: www.roi.socialstyrelsen.se/fmb, hämtat den 6 april 2023.

4.3.3 De som tidigare har haft aktivitetsersättning har högre risk att sakna inkomst

Bland de som får avslag efter en tid med sjukpenning har de som har haft aktivitetsersättning mer än dubbelt så hög risk (126 procent) att hamna utan inkomst efter avslaget än de som inte har haft aktivitetsersättning. Däremot har denna faktor inte någon statistiskt signifikant påverkan på risken att sakna inkomst för de som får avslag initialt. Bland de som får avslag efter en tid med sjukpenning är det en stor andel av de som är 31–40 år som hamnar utan inkomst. Det betyder att problematiken främst berör de personer som har haft sjukpenning efter att de har lämnat aktivitetsersättningen i samband med att de har fyllt 30 år och ersättningen har upphört. När de sedan har haft sjukpenning under en period kommer avslaget, och därefter är det en stor andel som saknar inkomst. Flera personer med aktivitetsersättning har aldrig varit etablerade på arbetsmarknaden.

Lång tid borta från arbetsmarknaden kan som sagt göra det svårt att uppfylla arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen. Det kan även göra det svårare att söka och komma tillbaka i arbete. Men det finns ytterligare en aspekt som kan förklara det vi ser, och som bör undersökas vidare. I en tidigare rapport från ISF om variationen i avslag på aktivitetsersättning diskuterar ISF riskerna med svaga medicinska underlag för individer i den här gruppen i samband med ansökningar om fortsatt ersättning.³⁰ Liknande problem kan finnas när personer som tidigare har haft aktivitetsersättning har eller ansöker om sjukpenning. Det skulle kunna vara så att alla medicinska nedsättningar inte framgår av det aktuella läkarintyget och att Försäkringskassan därmed inte väger in alla medicinska nedsättningar vid bedömningen av arbetsförmågan i sjukpenningärendet.

4.4 Arbetsmarknadsanknytning har stor betydelse och även utbildning spelar roll

Arbetslöshet vid ansökan om sjukpenning innebär betydligt högre risk att sakna inkomst efter ett avslag. Den som har varit inskriven länge hos Arbetsförmedlingen har högre risk än den som har varit

---

³⁰ ISF, *Variationen inom aktivitetsersättningen*. Rapport 2020:9, sid. 89.

inskriven kortare tid. Svag arbetsmarknadsanknytning är en tydlig riskfaktor. Kort utbildning ökar också risken.

4.4.1 Personer som endast har förgymnasial utbildning har högre risk att sakna inkomst än andra

Personer med gymnasial utbildning har lägre risk att vara utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning och personer med eftergymnasial utbildning har betydligt lägre risk än de som endast har förgymnasial utbildning. Detta gäller både de som får avslag initialt och de som får avslag efter en tid med sjukpenning, men särskilt de som har haft en tid med sjukpenning.

En möjlig förklaring är att många arbeten kräver utbildning på minst gymnasienivå och att det därför är svårt att få jobb för de som saknar denna utbildning. Gruppen som endast har förgymnasial utbildning kan också ha en överrepresentation av personer med olika typer av svårigheter, sociala och andra.

4.4.2 Personer med svag arbetsmarknadsanknytning har mycket högre risk att sakna inkomst

Vår sambandsanalys visar även att personer som har förvärvsarbete året innan de ansöker om sjukpenning löper lägre risk att stå utan inkomst efter avslaget. Bland de som får avslag initialt på sin ansökan om sjukpenning har dessa personer 83 procent lägre risk att hamna utan inkomst än personer som inte har förvärvsarbete. Bland de som får avslag efter en tid med sjukpenning har de som har förvärvsarbete året innan 67 procent lägre risk än de som inte har det. De som i sjukpenningärendet hos Försäkringskassan registreras som arbetslösa har 45 procent högre risk att sakna inkomst efter avslaget än de som registreras som anställda. De som registreras som egenföretagare har 25 procent lägre risk att sakna inkomst efter avslaget.

Dessutom visar analysen att arbetslöshetsperiodens längd påverkar personers risk att sakna inkomst efter ett avslag. De personer som har varit inskrivna tidigare hos Arbetsförmedlingen har högre risk att sakna inkomst efter ett avslag än andra. Ju längre tid en person har varit inskriven hos Arbetsförmedlingen desto högre är risken att sakna inkomst efter avslaget. Detta gäller för personer som får avslag efter en tid med sjukpenning. För personer som får avslag initialt är

det en högre risk oavsett inskrivningstid. De personer som har varit inskrivna kortast tid, 1–12 månader under en fyraårsperiod före avslaget, har 29 respektive 73 procent högre risk (avslag efter en tid med sjukpenning respektive initiala avslag) än de som inte har varit inskrivna hos Arbetsförmedlingen. De som har varit inskrivna 25–36 månader har 65 respektive 72 procent högre risk att sakna inkomst efter avslaget.

Det mest slående resultatet när det gäller vilka yrken som personerna har är att det inte finns någon uppgift om yrke för en mycket större andel av de som saknar inkomst än av de som har inkomst efter avslaget. Detta gäller både för de som får avslag initialt och för de som får avslag efter en tid med sjukpenning, men i något högre grad för de som får avslag initialt. Detta förstärker bilden av att personer som inte arbetar eller har en svag anknytning till arbetsmarknaden löper större risk att stå utan inkomst efter avslaget.

Att inte ha förvärvsarbetat på länge gör att personen riskerar att inte uppfylla arbetsvillkoret och därmed att inte kunna få arbetslöshetsersättning. Det spelar också stor roll för möjligheten att kunna få och behålla ett arbete i vilken mån en person har arbetslivserfarenhet sedan tidigare. Gruppen personer som har varit inskrivna länge hos Arbetsförmedlingen kan ha en överrepresentation av personer med olika typer av svårigheter, sociala eller andra.³¹

4.5 Boendeort spelar roll i någon mån

Personer som bor i Stockholm och Mellansverige har något högre risk att sakna inkomst än andra vid avslag efter tid med sjukpenning. Detta kan bero på skillnader mellan olika delar av landet i till exempel myndigheternas handläggning och hur arbetsmarknaden ser ut.

4.5.1 Boende i Stockholm och Mellansverige har högre risk att sakna inkomst än andra

Vår sambandsanalys visar att var personer bor i landet (utifrån Försäkringskassans verksamhetsområden) påverkar deras risk att stå utan inkomst efter avslaget, men att detta gäller endast de som får avslag

---

³¹ Arbetsförmedlingen, *Långtidsarbetslöshetens utveckling i spåren av pandemin*. Analys 2021:6, 2021.

efter en tid med sjukpenning. De personer som tillhör Försäkringskassans verksamhetsområde Nord löper 23 procent lägre risk att sakna inkomst jämfört med de som tillhör verksamhetsområde Stockholm. Verksamhetsområdena Väst och Syd uppvisar också lägre risk, 20 respektive 19 procent. För de personer som tillhör verksamhetsområde Mitt finns det ingen statistiskt signifikant skillnad i risk jämfört med de som tillhör Stockholm.

Däremot visar våra beräkningar att geografisk boendeort inte har någon statistiskt signifikant påverkan på risken att sakna inkomst när det gäller de som får avslag initialt.

Det skulle kunna vara så att det skiljer sig åt mellan olika delar av landet när det gäller handläggningen hos Försäkringskassan och hos Arbetsförmedlingen, liksom hur väl myndigheternas samverkan fungerar. Det är också troligt att arbetsmarknaden skiljer sig åt mellan olika orter och delar av landet. Dessa faktorer kan påverka om personer hamnar utan inkomst eller inte efter att ha fått avslag på sin ansökan om sjukpenning.

I vår beskrivande statistik ser vi dessutom att gruppen utan inkomst i Försäkringskassans verksamhetsområde Väst har en större andel män bland de som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen än bland de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen (bilaga 6, tabell B10). Försäkringskassans handläggning av sjukpenningärenden med utländska läkarintyg är koncentrerad till just verksamhetsområde Väst.³² Det skulle kunna vara så att det bland männen i gruppen som saknar inkomst finns tillräckligt många personer som bor utomlands och har arbetat tillfälligt i Sverige. Många av dem återgår kanske till eller söker nytt jobb i det land där de bor efter att ha fått avslag på ansökan om sjukpenning. Vidare ser vi i vår beskrivande statistik att män med yrken inom byggverksamhet och tillverkning i högre grad än andra tillhör gruppen som saknar inkomst och som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen. Det skulle kunna vara så att det förekommer många personer som är bosatta utomlands och arbetar tillfälligt i Sverige inom dessa yrken.

---

³² Försäkringskassan, *Rutin för handläggning av utländska medicinska underlag från EU/EES och Schweiz, blanketterna E115-119, E213 och samtliga SED som tillhör Avdelningen för sjukförsäkring (SF)*, 2020-06-04. Och Försäkringskassans svar på fråga från ISF i e-post den 3 mars 2023.

Överrepresentationen av män med yrken inom byggverksamhet och tillverkning i gruppen som saknar inkomst och som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen kan samtidigt ha andra förklaringar. Det skulle också kunna vara så att det inom byggverksamhet är vanligare än inom andra verksamheter med svartarbete, vilket bland annat rapporter från Skatteverket gör troligt.³³

4.6 Det finns både väntade och oväntade skillnader gällande inskrivning hos Arbetsförmedlingen

Bland de som saknar inkomst skriver män in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget i lägre grad än kvinnor. Av de som saknar inkomst och skriver in sig är det en större andel män än kvinnor som får sökandekategorin arbetssökande med förhinder, det vill säga myndigheten bedömer att de inte kan söka jobb. Båda dessa omständigheter kan vara en del av förklaringen till att män saknar inkomst oftare än kvinnor.

Vad som utmärker de som inte skriver in sig, bland de som saknar inkomst efter avslag efter en tid med sjukpenning, avviker delvis från vad som utmärker hela gruppen som saknar inkomst efter ett sådant avslag. Detta tyder på att det finns olika grupper där orsakerna är olika till att de saknar inkomst.

Bland de som saknar inkomst och inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget är det en större andel som fortsätter att sakna inkomst under de två år som följer på avslaget än bland de som skriver in sig. Detta gäller särskilt bland de som får avslag efter en tid med sjukpenning.

4.6.1 Olika kategorier personer skriver in sig i olika hög utsträckning

Av de som saknar inkomst efter avslaget är drygt hälften inskrivna hos Arbetsförmedlingen någon gång under de första tre månaderna efter avslaget, 53 procent av de som får avslag efter en tid med

---

³³ Skatteverket, *Svarta arbetsinkomster: beräkningar baserade på Skatteverkets revisioner*. Rapport 2020-02-06.

sjukpenning och 63 procent av de som får avslag initialt. De som får avslag initialt och är inskrivna efter avslaget är oftast också inskrivna före avslaget.

Bland de som får avslag efter en tid med sjukpenning och saknar inkomst efter avslaget är det 46 procent av männen och 58 procent av kvinnorna som är inskrivna efter avslaget. Bland de som får avslag initialt och saknar inkomst är det 53 procent av männen och 72 procent av kvinnorna som är inskrivna efter avslaget.

Männen i gruppen utan inkomst skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget i lägre grad än kvinnorna. Detta är inte en generell skillnad mellan män och kvinnor utan gäller just de som saknar inkomst efter avslaget. Av alla som får avslag skriver män in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget i något högre grad än kvinnor.

Bland de som får avslag efter en tid med sjukpenning och saknar inkomst efter avslaget ser vi ett antal ytterligare skillnader när det gäller vilka kategorier personer som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen efter avslaget och inte. Det är vanligare att inte vara inskriven hos Arbetsförmedlingen efter avslaget för bland andra följande kategorier:

- personer som är födda i Sverige
- män med okänd utbildningsnivå
- kvinnor med eftergymnasial utbildning
- män med yrken inom byggverksamhet och tillverkning
- kvinnor med yrken med krav på fördjupad högskolekompetens
- personer som har haft sjukpenning under kortare tid än ett år när de får avslag
- personer vars sjukpenningärende handläggs inom Försäkringskassans verksamhetsområde Stockholm
- män vars sjukpenningärende handläggs inom Försäkringskassans verksamhetsområde Väst
- personer som året före starten av den aktuella perioden med sjukpenning är förvärvsarbetande.

Det är slående att det som utmärker de som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen trots att de saknar inkomst efter avslaget i flera delar närmast är det motsatta mot vad som utmärker hela gruppen som saknar inkomst efter avslaget. Detta väcker frågor om vilka de är som inte skriver in sig, varför de inte gör det och om de skulle ha haft inkomst om de hade skrivit in sig.

Dessa skillnader mellan de som är inskrivna eller inte hos Arbetsförmedlingen och samtidigt saknar inkomst tyder på att det finns olika orsaker till att personer saknar inkomst utifrån om de är inskrivna eller inte.

När det gäller vissa av dessa resultat diskuterar vi möjliga orsaker i avsnitt 4.5.1. Även övriga resultat kan ge nycklar till att förstå varför en grupp personer hamnar utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning. Det är svårt att säga vad det kan bero på att till exempel personer som är födda i Sverige, har förvärvsarbetat nyligen och kvinnor med eftergymnasial utbildning och som har yrken med krav på fördjupad högskolekompetens i högre grad än andra väljer att inte skriva in sig hos Arbetsförmedlingen trots att de saknar inkomst. De kan ha andra försörjningskällor, så som inkomster från kapital eller svart arbete eller att de blir försörjda av en partner. Eller så kanske de väljer att söka jobb på andra sätt än genom Arbetsförmedlingen. Vi ser att kvinnor som saknar inkomst efter avslaget och inte skriver in sig, under de första åren därefter får arbetsinkomst snabbare än män i motsvarande situation. Men en fråga som uppkommer är om de är medvetna om att de riskerar att förlora sina möjligheter att i framtiden kunna få ersättning från socialförsäkringen eller arbetslöshetsförsäkringen.

Möjligen kan det för vissa personer vara stigmatiserat att skriva in sig hos Arbetsförmedlingen och att få arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd. Det kan i vissa fall vara fråga om brist på information. En del personer kan ha svårt att acceptera Försäkringskassans avslagsbeslut och utifrån det vara mindre benägna att lyssna på och följa myndighetens råd om att vända sig till Arbetsförmedlingen. Att ha ett förvärvsarbete och få avslag efter att ha haft sjukpenning under en tid kan vara en svår situation att hamna i. Det kan vara svårt att ta till sig vad som gäller och fatta välövervägda beslut när det gäller att säga upp sig eller begära tjänstledighet och att börja söka andra jobb. Intressanta frågor att undersöka vidare är i vilken mån myndigheterna

ger den information och det stöd som behövs till personer i denna situation.

Att män skriver in sig hos Arbetsförmedlingen i lägre grad än kvinnor efter avslaget skulle kunna bidra till förståelsen för varför fler män än kvinnor saknar inkomst efter avslaget. Samtidigt är det inte säkert att fler av männen skulle ha kunnat få inkomst om de hade skrivit in sig hos Arbetsförmedlingen. Men vi kan konstatera att män i högre grad än kvinnor saknar inkomst efter avslaget och att män som saknar inkomst i lägre grad än kvinnor är inskrivna hos Arbetsförmedlingen efter avslaget.

4.6.2 Det är vanligare att vara inskriven som sökande med förhinder för de som saknar inkomst

Av de som saknar inkomst efter ett avslag initialt är 26 procent av kvinnorna och 31 procent av männen inskrivna som arbetssökande med förhinder hos Arbetsförmedlingen. Motsvarande siffror för de som saknar inkomst sedan de har fått avslag efter en tid med sjukpenning är 18 procent av männen och 14 procent av kvinnorna. Det är alltså en betydligt mindre andel än bland de som saknar inkomst efter avslag initialt.

I gruppen som har inkomst efter avslaget är andelen som är inskrivna som arbetssökande med förhinder betydligt mindre, runt 5–7 procent i båda avslagsgrupperna. Det är i denna grupp fler män än kvinnor som är inskrivna som öppet arbetslösa. Våra resultat visar också att det bland de som har inkomst efter avslaget är fler män än kvinnor som har arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd.

Skillnaden mellan kvinnors och mäns risk att stå utan inkomst efter avslaget kan delvis vara kopplad till den skillnad vi ser mellan könen när det gäller vilken sökandekategori de har hos Arbetsförmedlingen. Av männen som saknar inkomst är det en större andel som är placerade i sökandekategorin arbetssökande med förhinder.

Att placeras i kategorin arbetssökande med förhinder kan påverka personens möjlighet att få rätt till olika ersättningar och stöd såsom till exempel arbetslöshetsersättning och vissa socialförsäkringsförmåner, men även ekonomiskt bistånd. Hur Arbetsförmedlingen bedömer vilken kategori en person ska placeras i och vilken information

som personen får i samband med att hen placeras i en viss kategori är intressanta frågor att utreda närmare.

En större andel kvinnor än män är samtidigt inskrivna som öppet arbetsökande och saknar ändå inkomst. Det kan till exempel bero på att de inte uppfyller det så kallade arbetsvillkoret för rätt till arbetslöshetsersättning. Vilka orsaker som finns till att denna grupp saknar inkomst är också en intressant fråga att utreda vidare.

4.6.3 En större andel av de som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen fortsätter sakna inkomst

Det finns skillnader i inkomstutvecklingen på längre sikt för de som saknar inkomst efter avslaget, mellan de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget och de som inte gör det. Skillnaderna är mindre för de som får avslag initialt än för de som får avslag efter en period med sjukpenning.

Bland de som saknar inkomst efter avslag efter en tid med sjukpenning och som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget saknar 52 procent av kvinnorna och 56 procent av männen fortfarande inkomst ett år efter avslaget. Bland de som inte skriver in sig saknar 60 procent av kvinnorna och 64 procent av männen inkomst ett år efter avslaget. Efter två år saknar 38 procent av kvinnorna och 44 procent av männen som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen fortfarande inkomst, jämfört med 52 procent av kvinnorna och 54 procent av männen som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen.

Bland de som får avslag initialt och som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget saknar 46 procent av kvinnorna och 52 procent av männen fortfarande inkomst efter två år. Bland de som inte skriver in sig hos Arbetsförmedlingen är motsvarande andelar för kvinnorna 50 procent och för männen 55 procent.

Det är inte självklart hur dessa resultat ska tolkas. Vi vet som sagt inte om fler av de som inte skriver sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget hade kunnat få en inkomst om de hade skrivit in sig. Men vi kan konstatera att i gruppen som saknar inkomst och inte skriver in sig är det en större andel som fortsätter att sakna inkomst under de två år som följer på avslaget.

4.7 I nästa rapport kommer vi att undersöka orsakerna närmare

Vi har i detta kapitel diskuterat de resultat som vi presenterar i rapporten. Vi har lyft fram ett antal möjliga orsaker till att personer hamnar utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning.

De möjliga orsakerna är följande:

- Den som inte har arbetat tillräckligt mycket eller på länge riskerar att inte uppfylla villkor för arbetslöshetsersättning.
- Lång tid borta från arbetsmarknaden kan innebära sämre förutsättningar att söka och få arbete.
- Arbetsförmedlingen eller arbetslöshetskassan kan göra en annan bedömning av personens arbetsförmåga än Försäkringskassan, vilket kan innebära att personen inte uppfyller villkoren för vissa ersättningar.
- De psykiska sjukdomarna kan innebära särskilda svårigheter, både för personen att bevisa att hen uppfyller villkor för ersättning och för myndigheten att bedöma detta.
- Personen kan ha andra svårigheter än sjukdom som påverkar arbetsförmågan, som social problematik.
- Informationen och stödet till personen från myndigheterna kan vara otillräckligt.
- Det kan finnas andra medvetna eller omedvetna luckor eller hinder i regelverken eller tillämpningen av dem som utesluter eller försvårar för enskilda att få ersättning eller stöd till omställning.
- Det kan vara ett aktivt val att inte arbeta eller söka ersättningar, utifrån att personen kan ha andra möjligheter till försörjning som vi inte känner till.

Detta är möjliga orsaker som vi vill undersöka närmare. Vi planerar att göra det och presentera resultatet i nästa rapport.

5 Referenser

Arbetsförmedlingen, *Sökandekategorier*. Arbetsförmedlingens handläggargröd, version 11, beslutat 2021-02-01.

Arbetsförmedlingen, *Ersättning till deltagare i program*. Handläggargröd, version 2.0, beslutat 2021-08-05.

Arbetsförmedlingen, *Långtidsarbetslöshetens utveckling i spåren av pandemin*. Analys 2021:6, 2021.

Folkhälsomyndigheten, *Hur har folkhälsan påverkats av covid-19-pandemin? Samlad bedömning utifrån svensk empiri och internationell forskning under 2020*. 2021.

Försäkringskassan, *Nej till sjukpenning, vad hände sen?* Socialförsäkringsrapport 2008:10.

Försäkringskassan, *Kartläggning av försörjningskällor efter avslutad period med sjukpenning*. Socialförsäkringsrapport 2009:7.

Försäkringskassan, *Svar på regeringsuppdrag: Ökad kunskap för bättre stöd tillbaka från sjukskrivning*, dnr 020333–2017, 2017.

Försäkringskassan, *Vad händer efter avslutad sjukpenning?* Socialförsäkringsrapport 2018:8.

Försäkringskassan, *Svar på regeringsuppdrag: Uppföljning av personer som nekats sjukpenning*, dnr FK 2020/000190, 2020.

Försäkringskassan, *Att bli arbetsökande efter att ha nekats sjukpenning*. Socialförsäkringsrapport 2020:6.

Försäkringskassan, *Rutin för handläggning av utländska medicinska underlag från EU/EES och Schweiz, blanketterna E115-119, E213 och samtliga SED som tillhör Avdelningen för sjukförsäkring (SF)*, 2020-06-04.

Referenser

Försäkringskassan, *Svar på regeringsuppdrag – Uppdrag att stärka sjukförsäkringshandläggningen för att åstadkomma en välfungerande sjukskrivningsprocess*, dnr 2021/000353, 2021.

Försäkringskassan, *Utvecklade kontakt- och omställningsmöten*. Informationsmeddelande 2021:194.

Försäkringskassan, *Sjukpenning, rehabiliteringspenning och rehabiliteringsersättning*. Vägledning 2015:1, version 14, beslutad 2021-03-05.

Försäkringskassan, *Skilnader i avslag för sjukpenning mellan olika grupper*. Socialförsäkringsrapport 2022:1.

Försäkringskassan, *Sjukpenning, rehabiliteringspenning och rehabiliteringsersättning*. Vägledning 2015:1, version 16, beslutad 2022-08-24.

Försäkringskassans webbplats: www.forsakringskassan.se, hämtad den 4 november 2022.

ISF – Inspektionen för socialförsäkringen, *Rutiner för övergång från Försäkringskassan till Arbetsförmedlingen*. Rapport 2011:06.

ISF – Inspektionen för socialförsäkringen, *Nekad sjukpenning för inrikes och utrikes födda*. Rapport 2016:5.

ISF – Inspektionen för socialförsäkringen, *Ökning av antalet personer som får beslut om indragen sjukpenning*. Rapport 2018:12.

ISF – Inspektionen för socialförsäkringen, *Utvecklingen av kollektivavtalade försäkringar sedan 2000-talets början*, Rapport 2018:14.

ISF – Inspektionen för socialförsäkringen, *Variationen inom aktivitetsersättningen*. Rapport 2020:9, sid. 89.

Lundgren L. och Sunesson P-A., *Nya sociallagarna – Med kommentarer i lydelsen den 1 januari 2023*. Norstedts Juridik AB, 36:e upplagan, 2023, JUNO.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, *Ung idag 2022 – Ungas försörjning och ekonomiska levnadsvillkor*, 2022-03-15.

Pensionsmyndighetens webbplats: www.pensionsmyndigheten.se, hämtad den 18 januari 2023.

Prop. 1996/97:124, *Ändring i socialtjänstlagen*.

Prop. 2000/01:80, *Ny socialtjänstlag m.m.*

Prop. 2007/08:136, *En reformerad sjukskrivningsprocess för ökad återgång i arbete.*

Prop. 2015/16:136, *Arbetslöshet och ekonomiskt bistånd.*

Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Arbetsförmedlingen, A2017/02426/A, A2017/02216/SV.

Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Arbetsförmedlingen, A2018/01970/A, A2018/01960/SV.

Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Arbetsförmedlingen, A2022/01638, A2022/01606 (delvis), A2022/00764 med flera.

Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Försäkringskassan, S2017/05371/SF, S2017/05948/SF, S20706684/SF m.fl.

Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Försäkringskassan, S2019/00547/SF.

Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Försäkringskassan, S2022/04810, S2022/04811 (delvis), S2022/04812 (delvis).

Riksrevisionen, *Är sjukskrivning bra för hälsan?* RiR 2016:31.

Riksrevisionen, *Vägen till arbete efter nekad sjukpenning*, Rapport 2020:12.

Skatteverket, *Svarta arbetsinkomster: beräkningar baserade på Skatteverkets revisioner*. Rapport 2020-02-06.

Socialdepartementet, *Åtgärdsprogram 3.0 – Regeringens initiativ för en trygg sjukförsäkring med människan i centrum*, promemoria 2018-01-23.

Socialstyrelsen, *Försörjningshinder och ändamål med ekonomiskt bistånd 2019*. Art.nr: 2020-10-6965, 2020-10-29.

Socialstyrelsen, *Statistik om ekonomiskt bistånd 2021*. Art.nr: 2022-6-7999, 2022-06-16.

Socialstyrelsen, *Försörjningshinder och ändamål med ekonomiskt bistånd år 2021*. Art.nr: 2022-10-8173, 2022-10-26.

Socialstyrelsens försäkringsmedicinska beslutsstöd:
www.roi.socialstyrelsen.se/fmb, hämtat den 6 april 2023.

Referenser

Socialstyrelsens söktjänst för klassifikationer:

www.klassifikationer.socialstyrelsen.se, hämtad den 8 mars 2023.

Socialstyrelsens webbplats: www.socialstyrelsen.se, hämtad den 25 november 2022.

Sveriges a-kassors webbplats: www.sverigesakassor.se, hämtad den 13 februari 2023.

Sveriges kommuner och regioner (SKR), *Särskild AGS-KL-förmån upphör fr o m 1 oktober 2022*, Cirkulär nr: 22:32, 2022-09-20.

Bilaga 1: Rätt till stöd vid omställning från sjukförsäkringen till arbetsmarknaden

Den som inte har ett arbete eller som av hälsoskäl inte kan gå tillbaka till sitt arbete efter avslaget på ansökan om sjukpenning behöver få inkomst på annat sätt. I denna bilaga redogör vi översiktligt för varför en person får avslag på sin ansökan om sjukpenning, och vilka möjligheter till ersättning eller annat stöd som aktualiseras då. Sammanfattningsvis gäller följande.

Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ska samverka för att säkerställa att personer som får avslag på ansökan om sjukpenning får goda förutsättningar att ställa om till arbete.

För att ha rätt till arbetslöshetsersättning ska personen vara anmäld hos Arbetsförmedlingen, kunna arbeta och aktivt söka arbete. Personen måste också ha arbetat tidigare. Huvudregeln är att personen ska vara arbetslös, men den som är tjänstledig av hälsoskäl kan ha rätt till arbetslöshetsersättning. Arbetslöshetskassan beslutar om rätt till ersättning, men Arbetsförmedlingen ska skicka underrättelse till arbetslöshetskassan om det kan antas att personen inte uppfyller kraven för rätt till ersättning.

Arbetsförmedlingen kan anvisa en person att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program, för att stärka hens möjligheter att få eller behålla ett arbete. Personen har då rätt till aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning. Försäkringskassan beslutar om rätt till ersättning.

Under den period som vi har studerat finns det vissa kollektivavtalade ersättningar som de personer som omfattas av avtalen kan få under en tid efter avslag på ansökan om sjukpenning. De som har avtal om tjänstepension med arbetsgivare och har åldern inne kan få tjänstepension utbetald.

Ekonomiskt bistånd, eller försörjningsstöd, kan den få som tillfälligt inte kan försörja sig på något annat sätt. Det är socialnämnden i personens hemkommun som beslutar om det. Den som kan arbeta måste som huvudregel söka arbete men undantag från detta krav kan göras om det finns godtagbara skäl.

Den som inte har nedsatt arbetsförmåga har inte rätt till sjukpenning

Sjukpenning är ett exempel på en arbetsbaserad förmån. Den som arbetar i en verksamhet som bedrivs i Sverige är försäkrad för arbetsbaserade förmåner.³⁴ Sådana förmåner ska ersätta den inkomst en person förlorar när hen inte kan arbeta. När arbetet upphör fortsätter personen som huvudregel att vara försäkrad i tre månader.³⁵ Personen fortsätter också att vara försäkrad så länge som hen får en arbetsbaserad förmån eller under den tid då hen uppfyller vissa kriterier enligt bestämmelser om skydd av sjukpenninggrundande inkomst (SGI).³⁶ SGI-skydd gäller till exempel under tid då personen deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och får aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning, eller står till arbetsmarknadens förfogande och aktivt söker arbete.³⁷

En försäkrad person har rätt till sjukpenning om personens arbetsförmåga är nedsatt med minst en fjärdedel på grund av sjukdom.³⁸ Den som ansöker om sjukpenning ska styrka nedsättningen av arbetsförmågan på grund av sjukdom genom att lämna in ett läkarintyg till Försäkringskassan.³⁹ Om personen är sjuk men sjukdomen inte medför nedsatt arbetsförmåga har personen alltså inte rätt till sjukpenning och detsamma gäller om personen har nedsatt arbetsförmåga av någon annan anledning än sjukdom. Den som har rätt till sjukpenning får hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels sjukpenning, beroende på hur mycket personens arbetsförmåga är nedsatt.⁴⁰

---

³⁴ 4 kap. 2 §, 6 kap. 2 och 6 §§ socialförsäkringsbalken (SFB).

³⁵ 6 kap. 8 § SFB.

³⁶ 6 kap. 9 och 10 §§ SFB.

³⁷ 26 kap. 13 § SFB och 3 § förordningen (2000:1418) om tillämpningen av vissa skyddsbestämmelser för sjukpenninggrundande inkomst.

³⁸ 27 kap. 2 § första stycket SFB.

³⁹ 27 kap. 25 § första stycket SFB.

⁴⁰ 27 kap. 4 och 45 §§ SFB.

Sjukpenning är en dagersättning, vilket bland annat innebär att Försäkringskassan ska bedöma personens arbetsförmåga löpande. Rätten till ersättning kräver att arbetsförmågan anses nedsatt varje enskild dag. Hur Försäkringskassan ska bedöma detta förändras vid vissa fasta tidpunkter under personens tid med sjukpenning, i enlighet med den så kallade rehabiliteringskedjan. Under de första 90 dagarna ska Försäkringskassan bedöma arbetsförmågans nedsättning i förhållande till personens vanliga arbete eller något annat tillfälligt arbete hos arbetsgivaren. När personen har haft sjukpenning i 90 dagar ska Försäkringskassan även ta hänsyn till om personen kan klara ett arbete efter omplacering hos arbetsgivaren.⁴¹ Efter 180 dagar med sjukpenning ska Försäkringskassan dessutom beakta om personen har förmåga att försörja sig själv genom förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden eller något annat lämpligt och tillgängligt arbete. Under den period som vi har granskat i denna rapport gällde att Försäkringskassan skulle göra det om det inte fanns särskilda skäl mot det eller det i annat fall kunde anses vara oskäligt.⁴²

Regelverket har sedan dess förändrats. Numera gäller att Försäkringskassan från dag 181 till dag 365 inte heller behöver bedöma arbetsförmågan i förhållande till förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden om övervägande skäl talar för att personen kan återgå till arbete hos sin arbetsgivare inom en viss tid. Dessutom har formuleringen ”förvärvsarbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden” ändrats. Den nya lydelsen är ”förvärvsarbete i en sådan angiven yrkesgrupp som innehåller arbeten som är normalt förekommande på arbetsmarknaden”.⁴³

Rehabiliteringskedjan tillämpas fullt ut endast för personer som har en arbetsgivare. För egna företagare ska Försäkringskassan bedöma arbetsförmågan mot det vanliga arbetet under de 180 första dagarna, och därefter även mot hela arbetsmarknaden. För arbetslösa ska bedömningen göras mot hela arbetsmarknaden redan från första dagen.⁴⁴ Föräldraledigas arbetsförmåga ska Försäkringskassan bedöma i förhållande till deras förmåga att vårda barn.⁴⁵

---

⁴¹ 27 kap. 46–47 §§ SFB.

⁴² 27 kap. 48 § SFB, i dess lydelse mellan den 1 juli 2012 och den 14 mars 2021.

⁴³ 27 kap. 48 och 49 §§ SFB.

⁴⁴ Prop. 2007/08:136, *En reformerad sjukskrivningsprocess för ökad återgång i arbete*, s. 59.

⁴⁵ 27 kap. 52 § SFB.

Ett syfte bakom lagens bestämmelser om rehabiliteringskedjan är, enligt förarbetena, att personer ställer om till nytt arbete när det är nödvändigt på grund av sjukdom. Samtidigt betonar förarbetena arbetsgivarens ansvar att inom sin verksamhet ta till vara personens arbetsförmåga.⁴⁶

Försäkringskassans bedömning av om en sjukdom medför nedsatt arbetsförmåga kan alltså ändras under tiden med sjukpenning beroende på vilket eller vilka arbeten som myndigheten bedömer arbetsförmågan gentemot. En byggnadsarbetare som har skadat ryggen kan till exempel bedömas ha helt nedsatt arbetsförmåga i förhållande till sitt arbete under de första 180 dagarna men därefter bedömas ha full arbetsförmåga på grund av att hen anses kunna klara ett annat arbete, till exempel ett kontorsarbete. Detta innebär att en person först kan få sjukpenning och sedan avslag utan att personens sjukdomstillstånd har ändrats. Det innebär också att en person som får avslag på sin ansökan om sjukpenning kan vara i en situation där det av hälsoskäl är omöjligt för personen att gå tillbaka till det tidigare arbetet. Personen kan då behöva ställa om till att söka nytt arbete för att inte hamna utan inkomst, eventuellt inom andra yrken och branscher.

Den som får avslag på sin ansökan om sjukpenning och som är arbetslös eller inte kan återgå till sitt arbete, behöver skriva in sig hos Arbetsförmedlingen och aktivt söka arbete för att kunna få rätt till vissa ersättningar och stöd. Detta krävs som vi har nämnt för att ha kvar sin SGI och därmed sitt försäkringsskydd för arbetsbaserade förmåner. Det krävs också för att ha rätt till bland annat arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd och ekonomiskt bistånd, vilket vi redogör för nedan.

Myndigheterna ska samverka kring personer som ställer om

Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen har samarbetat länge, för att säkerställa att personer som får avslag på ansökan om sjukpenning får goda förutsättningar att ställa om till arbete.⁴⁷ Införandet av rehabiliteringskedjan och fasta tidpunkter för prövning av arbetsförmågan

---

⁴⁶ Prop. 2007/08:136, s. 56–59.

⁴⁷ För en mer utförlig beskrivning av detta, se till exempel ISF, *Rutiner för övergång från Försäkringskassan till Arbetsförmedlingen*. Rapport 2011:06.

stälde högre krav på samarbetet.⁴⁸ Uppdrag för att på olika sätt utveckla samarbetet har återkommande funnits med i myndigheternas regleringsbrev.⁴⁹ I regleringsbreven för 2017 fick myndigheterna gemensamt i uppdrag att skapa goda förutsättningar för övergången till Arbetsförmedlingen för de personer som har nedsatt hälsa, men som Försäkringskassan bedömer har arbetsförmåga och därmed inte längre har rätt till ersättning från sjukförsäkringen.⁵⁰ År 2018 gav regeringen ett nolltoleransuppdrag till Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen, vilket innebar att se till att övergången mellan myndigheterna fungerar och att ingen ska falla mellan myndigheterna på grund av bristande samarbete.⁵¹

Det finns två typer av möten som myndigheterna kan erbjuda personer som behöver omställning: kontaktmöten och omställningsmöten. Mötena erbjuds endast till de som har ett pågående sjukpenningärende, inte till de som får avslag direkt. Vid dessa möten får personen träffa representanter från båda myndigheterna. De två typerna av möten genomförs på samma sätt, men vid olika tidpunkter under sjukskrivningsprocessen:

Försäkringskassan ska erbjuda ett kontaktmöte mellan dag 91 och 180 i rehabiliteringskedjan om myndigheten bedömer att personen riskerar att inte kunna återgå i arbete hos sin arbetsgivare före dag 181, men att personen troligen inte har nedsatt arbetsförmåga i ett arbete som normalt förekommer på arbetsmarknaden. Tanken med mötet är att ge personen möjlighet att söka annat arbete under tiden med sjukpenning fram till dag 180. Att personen har kontakt med Arbetsförmedlingen för att söka annat arbete förändrar inte arbets-

---

⁴⁸ Prop. 2007/08:136, s. 74 och 75.

⁴⁹ Se bland annat Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Försäkringskassan, S2019/00547/SF, s. 5, Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Arbetsförmedlingen, A2018/01970/A, A2018/01960/SV, s. 5, Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Försäkringskassan, S2022/04810, S2022/04811 (delvis), S2022/04812 (delvis), s. 7 och Regleringsbrev för budgetåret 2023 avseende Arbetsförmedlingen, A2022/01638, A2022/01606 (delvis), A2022/00764 med flera, s. 6.

⁵⁰ Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Försäkringskassan, S2017/05371/SF, S2017/05948/SF, S20706684/SF m.fl., s. 4 och Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende Arbetsförmedlingen, A2017/02426/A, A2017/02216/SV, s. 4.

⁵¹ Socialdepartementet, *Åtgärdsprogram 3.0 – Regeringens initiativ för en trygg sjukförsäkring med människan i centrum*, promemoria 2018-01-23, s. 6.

givarens ansvar för personens rehabilitering eller för att ta till vara personens arbetsförmåga inom sin verksamhet.⁵²

Försäkringskassan ska erbjuda ett omställningsmöte när myndigheten bedömer att en person inte längre har rätt till sjukpenning, på grund av att hen har arbetsförmåga i arbeten som normalt förekommer på arbetsmarknaden.⁵³ Omställningsmötet är till för att personer som får reda på från Försäkringskassan (kommuniceras) att de inte längre har rätt till sjukpenning ska få den information som de behöver för att de ska kunna ställa om till arbetslivet så smidigt som möjligt. Mötet ska också bidra till att de inte förlorar sin SGI i övergången. Mötet ska genomföras innan Försäkringskassan fattar beslutet om avslag på ansökan om sjukpenning.⁵⁴

Mötena syftar i båda fallen till att ge personen stöd i övergången från sjukförsäkringen till arbetsmarknaden och att informera om vad Arbetsförmedlingen kan erbjuda. Det är Försäkringskassan som ansvarar för att erbjuda personen mötet och för att bjuda in Arbetsförmedlingen – om personen tackar ja till det. Sedan den 15 november 2021 ska de som vill även få hjälp med att skriva in sig hos Arbetsförmedlingen i samband med mötet och få ett första planeringssamtal med en arbetsförmedlare.⁵⁵

För rätt till arbetslöshetsersättning krävs bland annat att kunna och vilja arbeta

När en person har fått avslag på sin ansökan om sjukpenning på grund av att Försäkringskassan har bedömt att hen har en arbetsförmåga som kan tas till vara på arbetsmarknaden, och personen inte har en arbetsgivare som kan erbjuda något lämpligt arbete, är tanken att hen ska få stöd av Arbetsförmedlingen för att hitta ett annat arbete. Under tiden som arbetssökande ska personen kunna försörja sig via

---

⁵² Försäkringskassan, *Utvecklade kontakt- och omställningsmöten*. Informationsmeddelande 2021:194, s. 2 och Försäkringskassan, *Sjukpenning, rehabiliteringspenning och rehabiliteringsersättning*. Vägledning 2015:1, version 16. s. 357.

⁵³ Försäkringskassan, *Svar på regeringsuppdrag – Uppdrag att stärka sjukförsäkringshandläggningen för att åstadkomma en välfungerande sjukskrivningsprocess*. FK 2021/000353, s. 25.

⁵⁴ Försäkringskassan, Vägledning 2015:1, version 16. s. 358.

⁵⁵ Försäkringskassan, Informationsmeddelande 2021:194, s. 1, Försäkringskassan, Vägledning 2015:1, version 16, beslutad 2022-08-24, s. 357 samt Försäkringskassan, Vägledning 2015:1, version 14, beslutad 2021-03-05, s. 296–297 och 318–319.

arbetslöshetsförsäkringen om hen uppfyller kraven för rätt till arbetslöshetsersättning.⁵⁶

Ett grundläggande villkor för att en person ska ha rätt till arbetslöshetsersättning är att hen är arbetsför och oförhindrad att arbeta minst 3 timmar varje arbetsdag och i genomsnitt minst 17 timmar i veckan. Personen måste också vara anmäld som arbetssökande hos Arbetsförmedlingen och även i övrigt stå till arbetsmarknadens förfogande.⁵⁷ Enklare uttryckt betyder detta att personen ska kunna och vilja arbeta.

Ersättning lämnas som huvudregel inte till personer som är tjänstlediga utan lön.⁵⁸ Men det finns några undantag. Ersättning får till exempel under vissa förutsättningar lämnas till en person som är tjänstledig för att hen av hälsoskäl inte kan återgå arbete hos sin arbetsgivare, men av Försäkringskassan har bedömts ha arbetsförmåga i förhållande till arbetsmarknaden i övrigt.⁵⁹

Personen behöver också uppfylla det så kallade arbetsvillkoret. Det gör personen om hen under de senaste 12 månaderna (ramtiden) har arbetat i en viss minsta omfattning.⁶⁰ När ramtiden ska bestämmas får viss tid räknas bort, så kallad överhoppningsbar tid. Det gäller till exempel tid som den sökande inte har kunnat arbeta på grund av styrkt sjukdom.⁶¹ Den tid som hoppas över får omfatta högst fem år.⁶²

För att ha rätt till inkomstbaserad ersättning behöver personen ha varit medlem i en arbetslöshetskassa i minst tolv sammanhängande månader och inom denna tid ha uppfyllt arbetsvillkoret.⁶³ Den som inte uppfyller de villkor som gäller för rätt till inkomstbaserad ersättning kan i stället få ersättning enligt grundförsäkringen.⁶⁴

Arbetslöshetsförsäkringen i Sverige administreras av arbetslöshetskassor, för närvarande 24 stycken.⁶⁵ Det är de som beslutar om och betalar ut arbetslöshetsersättning. Den som ansöker om ersättning ska

---

⁵⁶ Prop. 2007/08:136, s 75.

⁵⁷ 9 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring (ALF).

⁵⁸ 10 § första stycket 3 ALF.

⁵⁹ 19 a § förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring.

⁶⁰ 12 § första stycket ALF.

⁶¹ 16–17 §§ ALF.

⁶² 18 § ALF.

⁶³ 7 § första stycket ALF.

⁶⁴ 6 § ALF.

⁶⁵ Sveriges a-kassors webbplats: www.sverigesakassor.se, hämtad den 13 februari 2023.

lämna de uppgifter som arbetslöshetskassan behöver för att kunna bedöma om personen har rätt till ersättning eller inte.⁶⁶

Men Arbetsförmedlingen spelar också en viktig roll inom arbetslöshetsförsäkringen. Personens arbetssökande ska ske i dialog med Arbetsförmedlingen för att hen ska ha rätt till ersättning. Till exempel måste personen medverka till att upprätta en handlingsplan samt följa handlingsplanen och komma på de möten som Arbetsförmedlingen kallar till. Arbetsförmedlingen har också i uppdrag att verka för att arbetslöshetsförsäkringen ska fungera som en omställningsförsäkring.⁶⁷ Myndigheten ska bland annat kontrollera att de sökande uppfyller villkoren för rätt till ersättning och underrätta arbetslöshetskassan om det kan antas att en arbetssökande inte gör det.⁶⁸

Som inskriven hos Arbetsförmedlingen placeras den arbetssökande i en sökandekategori. Kategoriseringen är tänkt att avspegla den arbetssökandes faktiska situation när det gäller möjligheten att söka och ta ett arbete. Till exempel betyder kategorin *öppet arbetslös* att personen är arbetssökande utan arbete som aktivt söker jobb och omgående kan börja jobba. *Arbetssökande med förhinder* betyder att personen är arbetssökande som för tillfället inte kan söka jobb eller börja jobba. Så kan vara fallet om Arbetsförmedlingen bedömer att personen inte är arbetsför på grund av till exempel sjukdom. För arbetssökande som har eller ansöker om arbetslöshetsersättning innebär en placering i sökandekategorin arbetssökande med förhinder att ett meddelande automatiskt skickas från Arbetsförmedlingen till arbetslöshetskassan om att hen inte uppfyller de allmänna villkoren.⁶⁹

Den som efter Arbetsförmedlingens anvisning deltar i program kan få aktivitetsstöd

Arbetsförmedlingen ansvarar för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.⁷⁰ I denna verksamhet ingår arbetsmarknadspolitiska program, vilka är insatser som syftar till att stärka personens möjligheter

---

⁶⁶ 47 § ALF.

⁶⁷ 6 § förordningen (2022:811) med instruktion till Arbetsförmedlingen.

⁶⁸ 16 § förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

⁶⁹ Arbetsförmedlingen, *Sökandekategorier*. Arbetsförmedlingens handläggarstöd, version 11, beslutat 2021-02-01.

⁷⁰ 1 § förordningen (2022:811) med instruktion till Arbetsförmedlingen.

att få eller behålla ett arbete.⁷¹ Arbetsförmedlingen beslutar om anvisning till program, det vill säga att erbjuda personen att ta del av programmet.⁷²

De som deltar i arbetsmarknadspolitiska program har rätt till ersättning i form av aktivitetsstöd.⁷³ I vissa fall har de i stället rätt till utvecklingsersättning eller etableringsersättning.⁷⁴ Försäkringskassan beslutar om rätt till ersättning, beräknar och betalar ut ersättningen.⁷⁵ Arbetslöshetskassorna får automatiskt information från Arbetsförmedlingen när myndigheten har anvisat en arbets sökande till ett arbetsmarknadspolitiskt program och de stoppar då eventuella utbetalningar av arbetslöshetsersättning när programmet startar.⁷⁶ Huvudregeln är att en person som har rätt till arbetslöshetsersättning får aktivitetsstöd med samma belopp som hen annars skulle ha fått i arbetslöshetsersättning.⁷⁷ Utvecklingsersättning och etableringsersättning beräknas på annat sätt.⁷⁸ Arbetslöshetskassorna ska informera Försäkringskassan bland annat om deltagaren uppfyller villkoren för arbetslöshetsersättning eller inte samt om vilket belopp som ska ligga till grund för ersättningen.⁷⁹

För att Arbetsförmedlingen ska få anvisa en person till ett arbetsmarknadspolitiskt program ska det vara arbetsmarknadspolitiskt motiverat. Det betyder att en anvisning endast får göras om den framstår som lämplig både för den enskilde och ur ett övergripande arbetsmarknadspolitiskt perspektiv.⁸⁰ Detta grundläggande krav gäller för alla program, men det finns även andra villkor för anvisning som skiljer sig åt mellan programmen.

---

⁷¹ 9 § förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

⁷² 5 § förordningen (2000:634) om arbetsmarknadspolitiska program.

⁷³ 2 kap. 1 § förordningen (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser (FEA).

⁷⁴ 2 kap. 10 och 12 §§ FEA.

⁷⁵ 10 kap. 3 § och 9 § första stycket FEA.

⁷⁶ Arbetsförmedlingen, *Ersättning till deltagare i program*. Handläggarsråd, version 2.0, beslutat 2021-08-05, s. 6

⁷⁷ 2 kap. 3 § första stycket FEA.

⁷⁸ 2 kap. 11 och 13 §§ FEA.

⁷⁹ 24 § förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring.

⁸⁰ 9 § tredje stycket förordningen (2000:628) om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten.

Det finns andra ersättningar som kan komma i fråga efter avslag på ansökan om sjukpenning

Nio av tio arbetstagare i Sverige arbetar på en arbetsplats där arbetsgivaren har tecknat kollektivavtal som ger rätt till ersättningar som kompletterar den allmänna socialförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Det innebär att den som får ersättning från den allmänna försäkringen också har rätt till kollektivavtalade ersättningar.⁸¹

Det vanligaste är att de kollektivavtalade försäkringarna kompletterar socialförsäkringen och kompenserar för förlorad inkomst exempelvis under tiden som personen får sjukpenning.⁸² Under den period som vi har studerat fanns det också kollektivavtalade ersättningar som förlängde ersättningsperioden, till exempel efter avslag på ansökan om sjukpenning vid dag 181 i rehabiliteringskedjan. Den största av dessa kollektivavtalade förmåner, särskild AGS-KL förmån, gällde för alla anställda inom kommun och region och upphörde att gälla från den 1 oktober 2022. Innan dess kunde personer med rätt till särskild AGS-KL förmån få kollektivavtalad ersättning under högst 180 kalenderdagar om Försäkringskassan bedömde att personen hade arbetsförmåga i ett arbete som normalt förekommer på arbetsmarknaden.⁸³

Tjänstepensionen är den del av pensionen som betalas av arbetsgivaren. Det är inte alla som har avtal om tjänstepension med sin arbetsgivare, men ungefär nio av tio anställda har det. Det vanligaste är att det går att ta ut tjänstepension tidigast från 55 års ålder, men det finns undantag. Till exempel kan de som arbetar inom staten tidigast ta ut tjänstepension från 61 års ålder. Oftast går det inte att stoppa påbörjade utbetalningar eller ändra något när tjänstepensionen väl har börjat betalas ut.⁸⁴

Den som får tjänstepension utbetald kan ha rätt till sjukpenning under förutsättning att personen fortsätter att arbeta efter att tjänstepensionen har börjat betalas ut och uppfyller villkoren för SGI. Den som får tjänstepension kan kvalificera sig för SGI genom att ha ett förvärvs-

---

⁸¹ ISF, *Utvecklingen av kollektivavtalade försäkringar sedan 2000-talets början*, Rapport 2018:14, s. 5.

⁸² ISF, Rapport 2018:14, s. 10.

⁸³ 3a och 30 §§ försäkringsvillkor för AGS-KL från 2022-01-01. Sveriges kommuner och regioner (SKR), *Särskild AGS-KL-förmån upphör fr o m 1 oktober 2022*, Cirkulär nr: 22:32, 2022-09-20.

⁸⁴ Pensionsmyndighetens webbplats: www.pensionsmyndigheten.se, hämtad den 18 januari 2023.

arbete som beräknas pågå under minst sex månader i följd. Däremot kan personen inte kvalificera sig genom att ha ett årligen återkommande arbete. Att personen har tjänstepension påverkar inte storleken på SGI.⁸⁵

Ekonomiskt bistånd kan försörja den som varken har inkomst eller rätt till ersättning

Ekonomiskt bistånd, eller försörjningsstöd, är välfärdsystemets yttersta skyddsnät. Syftet med ekonomiskt bistånd är att ge en skälig levnadsnivå till den som tillfälligt inte kan försörja sig på något annat sätt.⁸⁶ Det är socialnämnden i personens hemkommun som efter hens ansökan kan bevilja ekonomiskt bistånd.⁸⁷

Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta måste som huvudregel stå till arbetsmarknadens förfogande för att ha rätt till försörjningsstöd. Det innebär att vara anmäld hos Arbetsförmedlingen och vara aktiv i att söka arbete. Om det finns godtagbara skäl har en person rätt till försörjningsstöd även om hen inte står till arbetsmarknadens förfogande.⁸⁸ Vad som är godtagbara skäl ska bedömas från fall till fall. Det kan vara att personen är sjuk eller att personen behöver insatser i form av till exempel utredning av arbetsförmåga, arbetsträning eller annan social eller medicinsk rehabilitering. Den som kan tillgodose sitt behov av försörjning genom egna åtgärder måste också som huvudregel ha vidtagit alla sådana åtgärder för att ha rätt till ekonomiskt bistånd.⁸⁹

Ungefär hälften av alla vuxna personer som är beviljade ekonomiskt bistånd är arbetslösa. Dessa personer kan vara öppet arbetssökande eller delta i något program som Arbetsförmedlingen har anvisat.⁹⁰

---

⁸⁵ 26 kap. 25 § SFB.

⁸⁶ Prop. 1996/97:124, *Ändring i socialtjänstlagen*, s. 80 och 81 och prop. 2000/01:80, *Ny socialtjänstlag m.m.*, s. 93 och 94.

⁸⁷ 2 kap. 1 § första stycket och 4 kap. 1 § första stycket socialtjänstlagen [2001:453] (SoL).

⁸⁸ 4 kap. 1 § andra stycket SoL.

⁸⁹ Prop. 2015/16:136, *Arbetslöshet och ekonomiskt bistånd*, s. 21–23. Lundgren I. och Sunesson P.-A., *Nya sociallagarna – Med kommentarer i lydelsen den 1 januari 2023*. Norstedts Juridik AB, 36:e upplagan, 2023, JUNO. Kommentaren till 4 kap 1 § SoL.

⁹⁰ Socialstyrelsen, *Försörjningshinder och ändamål med ekonomiskt bistånd 2019*. Art.nr: 2020-10-6965, 2020-10-29.

Bilaga 2: Tidigare studier

Det finns tidigare studier av olika karaktär om personer som får avslag på ansökan om sjukpenning och om deras övergång till att söka stöd hos Arbetsförmedlingen och ersättning via arbetslöshetsförsäkringen. Vi tar i denna bilaga upp några tidigare studier och redogör kortfattat för dess innehåll.

Studier om personer som får avslag på ansökan om sjukpenning

Försäkringskassan publicerade 2022 en rapport om skillnader mellan olika grupper i fråga om hur stor andel som får avslag (avslagsfrekvens) på ansökan om sjukpenning under perioden januari 2018 till juni 2021. I rapporten skiljer Försäkringskassan på initiala avslag och avslag efter 181–365 dagar med sjukpenning.⁹¹

Försäkringskassan konstaterar att avslagsfrekvensen är högre för personer med vissa psykiatriska diagnoser som stressrelaterad psykisk ohälsa, rörelseorganens- och nervsystemets sjukdomar samt så kallade symtomdiagnoser än för personer med andra diagnoser. Detta gäller både initiala avslag och avslag efter 181–365 dagar med sjukpenning. Försäkringskassan lyfter fram att de diagnoser som är förknippade med hög avslagsfrekvens har det gemensamt att det kan vara svårare för läkaren att bedöma hur sjukdomen påverkar patientens arbetsförmåga. Vidare redovisar Försäkringskassan att avslagsfrekvensen är högre för personer som har en svag position på arbetsmarknaden, har kort utbildning eller inte är förvärvsarbetande. Utrikes födda får också avslag i högre utsträckning än de som är födda i

---

⁹¹ Försäkringskassan, *Skillnader i avslag för sjukpenning mellan olika grupper*. Socialförsäkringsrapport 2022:1.

Sverige. När det gäller initiala avslag är avslagsfrekvensen marginellt högre för kvinnor än för män, medan den är något lägre för kvinnor än för män när det gäller avslag efter 181–365 dagar med sjukpenning. I fråga om avslag efter 181–365 dagar med sjukpenning är också avslagsfrekvensen högre för personer som är verksamma i traditionella arbetaryrken samt i yrken där det inte krävs utbildning högre än gymnasium inom service-, omsorg- och försäljning, naturbruk, byggverksamhet och tillverkning samt transport.⁹²

Resultaten i Försäkringskassans rapport överensstämmer till stor del med resultat i tidigare rapporter från ISF, men skiljer sig i vissa delar.⁹³ En skillnad är hur vanligt det är att personer är sjukskrivna för psykiatriska diagnoser vid avslag efter dag 180 i rehabiliteringskedjan. I ISF:s rapport från 2018, som granskar sjukpenningärenden som startade under 2016, är avslagsfrekvensen lägre för personer med psykiatriska diagnoser än för personer med fysiska diagnoser. I Försäkringskassans rapport från 2022 är det tvärtom en större andel av dem med psykiatriska diagnoser som får avslag. Försäkringskassan lyfter fram att denna skillnad i resultat bör ses mot bakgrund av att avslag i ärenden med psykiatriska diagnoser ökade avsevärt efter 2016.

Studier om personers sysselsättning och försörjning efter avslaget

Det finns ett antal rapporter från Försäkringskassan som beskriver hur sysselsättning och försörjning ser ut för personer som har fått avslag på ansökan om sjukpenning. Några av dessa bygger på enkätundersökningar⁹⁴, andra är baserade på registerdata⁹⁵. Resultaten är mycket likartade trots att de beskriver utfall från skilda år och över en lång tidsperiod, från 2008 till 2020.

---

⁹² Försäkringskassan, Socialförsäkringsrapport 2022:1, s. 6–8, 25–48.

⁹³ ISF, *Nekad sjukpenning för inrikes och utrikes födda*. Rapport 2016:5. ISF, *Ökning av antalet personer som får beslut om indragen sjukpenning*. Rapport 2018:12.

⁹⁴ Se exempelvis Försäkringskassan, *Nej till sjukpenning, vad hände sen?*

Socialförsäkringsrapport 2008:10, Försäkringskassan, *Kartläggning av försörjningskällor efter avslutad period med sjukpenning*. Socialförsäkringsrapport 2009:7, Försäkringskassan, *Svar på regeringsuppdrag: Ökad kunskap för bättre stöd tillbaka från sjukskrivning*, dnr 020333–2017, 2017.

⁹⁵ Se exempelvis Försäkringskassan, *Vad händer efter avslutad sjukpenning?* Socialförsäkringsrapport 2018:8 och Försäkringskassan, *Svar på regeringsuppdrag: Uppföljning av personer som nekats sjukpenning*, dnr FK 2020/000190, 2020.

Den senast publicerade av dessa rapporter studerar personer som har fått avslag efter 180 till 365 dagar med sjukpenning, och där avslaget meddelades under perioden december 2018 till mars 2019. Dessa personer har följts upp under ett år efter avslaget med avseende på sysselsättning och försörjning. Det vanligaste är att personerna i hög grad försörjer sig genom att arbeta och få lön. Detta gäller ungefär 63 procent av personerna. Ungefär 20 procent av personerna får arbetslöshetsersättning och en lika stor andel får sjukpenning. Några få studerar med studiemedel (cirka 3 procent). Andelen som tar ut allmän pension ökar under uppföljningsåret från 1 till 4 procent.

Det finns också en grupp som under året efter avslaget inte arbetar, inte befinner sig i omställning, inte tar ut tidig pension och som inte får sjukpenning eller någon annan arbetsbaserad ersättning från Försäkringskassan. Denna grupp är utan inkomst och utgör cirka 5 procent av alla de studerade personerna. De som är utan inkomst jämförs med de som arbetar i någon grad. Jämförelsen visar att de som är utan inkomst i högre grad är män och i något högre grad tillhör den yngsta åldersgruppen 24–30 år. Vidare saknar de oftare utbildning utöver grundskola. När det gäller sjukskrivningsdiagnos är det en större andel med psykiatriska sjukdomar i gruppen utan inkomst än i gruppen som arbetar i någon grad.

Studier om effekter av att få avslag på ansökan om sjukpenning

Riksrevisionen granskade i en rapport från 2016 effekterna av att nekas sjukpenning gällande personers hälsa, sysselsättning och framtida användning av sjukförsäkringen.⁹⁶

I rapporten konstaterar Riksrevisionen att avslag efter en period med sjukpenning minskar sannolikheten att personerna inom tre år lämnar arbetsmarknaden för att motta sjuk- eller aktivitetsersättning. Vidare skriver Riksrevisionen att avslag på ansökan om sjukpenning leder till högre arbetsinkomst ett år efter beslutet jämfört med beviljande av ansökan. Slutligen konstaterar myndigheten att det i deras analys inte finns något stöd för att nekad sjukpenning påverkar personers hälsa i genomsnitt.

⁹⁶ Riksrevisionen, *Är sjukskrivning bra för hälsan?* RiR 2016:31.

Studier om övergången från Försäkringskassan till Arbetsförmedlingen

Försäkringskassan publicerade 2020 en rapport som syftade till att beskriva gruppen som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter att ha fått avslag på ansökan om sjukpenning.⁹⁷ Det är en registerbaserad studie som omfattar perioden 2010–2018. I rapporten konstaterar Försäkringskassan att fler personer skrev in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslag i takt med att avslagsfrekvensen ökade. Ökningen gick från cirka 3 000 personer per år före 2015 till strax över 11 000 personer under 2017. Under de senare åren ökade andelen kvinnor, äldre personer och personer med psykiatriska diagnoser i gruppen som skrev in sig.

Riksrevisionen publicerade 2020 en rapport om processen för återgång i arbete vid nekad sjukpenning.⁹⁸ Riksrevisionen konstaterar i rapporten att Försäkringskassan informerar personerna om att det krävs att de skriver in sig som aktivt arbetssökande hos Arbetsförmedlingen för att säkra den ekonomiska tryggheten, om de inte kan återgå i sitt ordinarie arbete. Försäkringskassan kommunicerar också alltid dem om att myndigheten bedömer det som tveksamt att de ska beviljas sjukpenning. Däremot erbjuder Försäkringskassan inte ett så kallat omställningsmöte till alla de personer som enligt myndighetens rutiner ska erbjudas ett sådant möte inför ett troligt avslagsbeslut.

Riksrevisionen redovisar i rapporten att endast 29 procent av de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter att ha nekats sjukpenning har haft ett omställningsmöte. Samtidigt skriver Riksrevisionen att granskningen visar att det är oklart vilket värde som omställningsmötet, så som det är utformat, har för de personer som får avslag. Vidare uppmärksammar Riksrevisionen att vissa av de inskrivna hos Arbetsförmedlingen får sökandekoden ”arbetssökande med förhinder”, vilket kan försämra deras möjligheter att få hjälp till omställning och att skydda sin SGI. Granskningen visar att Arbetsförmedlingen inte informerar alla personer som är inskrivna med sökandekoden om dessa konsekvenser.

---

⁹⁷ Försäkringskassan, *Att bli arbetssökande efter att ha nekats sjukpenning*. Socialförsäkringsrapport 2020:6.

⁹⁸ Riksrevisionen, *Vägen till arbete efter nekad sjukpenning*, RiR 2020:12.

Bilaga 3: Avgränsningar och data

Studiepopulationen i denna rapport omfattar samtliga personer i åldrarna 24–64 år som har ansökt om sjukpenning och fått avslag på ansökan någon gång mellan den 1 januari 2016 och den 31 december 2019. Vi har för populationen hämtat in uppgifter som är kopplade till det senaste sjukpenningärendet hos Försäkringskassan som avslutats med avslag under denna tidsperiod. Vi har även hämtat in uppgifter om andra ersättningar från Försäkringskassan, uppgifter om inskrivningar hos Arbetsförmedlingen före och efter avslaget samt bakgrundsuppgifter. Vi har också hämtat in uppgifter om inkomster som personerna har haft under 3 år före sjukpenningperioden eller den period som de ansökte om sjukpenning för och under en uppföljningsperiod på 2 år efter avslaget. I avsnitt 1.2.4 finns en uppräknning av de myndigheter som vi har hämtat in uppgifter från och vilka uppgifter vi har inhämtat.

Anpassningar av data

Rapporten presenterar alltså resultat som utgår från avslag som har skett under perioden från december 2018 till december 2019. Från och med januari 2019 finns månadsuppgifter från Skatteverket (arbetsgivardeklaration på individnivå, AGI) över löneinkomster, försäkringsutbetalningar samt en liten del av inkomster från tjänstepension. Det gör att vi kan följa inkomster månad för månad för personer som fick avslag från och med december 2018. Vi har mot bakgrund av möjligheten att identifiera en grupp som saknar inkomst i nära anslutning till avslaget, det vill säga de tre månaderna närmast efter, begränsat studiepopulationen till personer som har fått avslag från december 2018 till december 2019.

Den slutgiltiga studiepopulationen i rapporten består av 51 119 personer. Detta datamaterial bygger på följande antaganden och ändringar:

- Inkomst av näringsverksamhet finns det endast uppgifter om till och med 2020. För 2021 har vi därför antagit samma värde som 2020 för alla personer.
- Inkomstsuppgifter (årsuppgifter) från SCB finns endast till och med 2020 så värdet i variabeln kontant bruttolön för 2021 är en summering av kontant ersättning från AGI.
- Vissa ersättningar som till exempel arbetslöshetsersättning redovisas per vecka. Vid summering till månadsvariabler har vi använt veckoindelning från Inspektionen för Arbetslöshetsförsäkringen (IAF) om vilka veckor som tillhör vilken månad.

Vi har från studiepopulationen tagit bort personer

- som har bytt personnummer under den tidsperiod våra uppgifter om dem sträcker sig
- vars sjukpenningärende där det aktuella avslaget förekom saknade start- eller slutdatum i Försäkringskassans register
- som har avlidit, flyttat utomlands eller på annat sätt avregistrerats under det första året efter avslaget.

När vi talar om sjukpenning i denna rapport ingår även förebyggande sjukpenning och rehabiliteringspenning.

Kombination av månadsuppgifter och årsuppgifter

Vissa uppgifter finns inte som månadsuppgifter utan endast som årsuppgifter. Det gäller till exempel inkomster från näringsverksamhet, från kapital och den största delen av inkomster från tjänstepensioner. Mot bakgrund av detta har vi valt att kombinera månads- och årsuppgifter i vår analys av data.

Vi har följt personernas inkomster månad för månad. Månad 1 efter avslaget är kalendermånaden efter den månad under vilken det ärende avslutades där avslaget på ansökan om sjukpenning beslutades. Om ärendet avslutades någon gång i december 2018 är månad 1 efter avslaget alltså januari 2019. Året efter avslaget är månad 1 till 12 efter avslaget.

När det gäller de årsuppgifter som vi har använt i vår analys av data är vår definition en annan av året efter. Året efter avslaget är då i stället kalenderåret efter det år då ärendet avslutades.

Definition av att sakna inkomst

För att tillhöra gruppen som är utan inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning ska en person ha mycket låg eller ingen inkomst de första månaderna efter avslaget. Detta innebär att personen under månad 1–3 efter avslaget

- inte får arbetslöshetsersättning, aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller sjukpenning
- inte under någon av månaderna har en arbetsinkomst på 3 000 kronor eller mer
- inte har fått någon utbetalning av tjänstepension på 3 000 kronor eller mer per månad eller på 36 000 eller mer per år (gäller sådan tjänstepension som enbart finns som årsuppgift i registren)
- inte har en inkomst från näringsverksamhet på 36 000 kronor eller mer per år (finns enbart som årsuppgift i registren)
- inte har fått någon utbetalning från försäkringsbolag som AFA (post 112 i arbetsgivarinkomsten i månadsinkomsterna som inrapporteras till Skatteverket)
- inte har en sammanlagd total månadsinkomst på 3 000 kronor eller mer någon av månaderna när olika inkomstkällor summeras.

Bilaga 4: Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning

Tabell B1 Beskrivning av gruppen som saknar inkomst och gruppen som har inkomst månad 1–3 efter avslag på ansökan efter en tid med sjukpenning (procent)

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
<i>Kön</i>			
Kvinna	54	69	66
Man	46	31	34
<i>Född i Sverige eller utomlands</i>			
Född i Sverige	70	77	77
Född utomlands	30	23	23
<i>Ålder</i>			
24–30 år	14	10	11
31–40 år	24	21	21
41–50 år	25	27	26
51–60 år	30	31	31
61–64 år	6	11	11
<i>Civilstånd</i>			
Gift	31	42	41
Ej gift	69	58	59
<i>Familjetyp</i>			
Gift/sambo utan barn	10	16	16

Bilaga 4: Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
Gifta/sambo med barn	27	36	35
Ensamstående med barn	18	14	14
Ensamstående utan barn	45	34	34
<i>Typ av sjukdom, ICD-10-SE</i>			
Förstärknings- och stressrelaterade syndrom, avsnitt F32–F43	25	18	18
Övriga psykiska sjukdomar, alla avsnitt i kapitel F utom F32–F43	22	26	26
Sjukdomar i rörelseorganen, kapitel M	24	27	27
Symtomsjukdomar, kapitel R	4	4	4
Skador, kapitel S–T	8	8	8
Sjukdomar enligt övriga kapitel	17	17	17
<i>Tid med sjukpenning</i>			
1–89 dagar med sjukpenning	13	14	14
90–179 dagar med sjukpenning	19	26	25
180–364 dagar med sjukpenning	20	32	31
1–2 år med sjukpenning	15	14	14
2–5 år med sjukpenning	27	12	13
5 år eller längre med sjukpenning	7	2	2
<i>Har haft aktivitetsersättning tidigare?*</i>			
Ja	3	0,4	0,6
Nej	97	99,6	99,4
<i>Utbildning</i>			
Förgymnasial	25	13	13
Gymnasial	53	53	53
Eftergymnasial	22	34	33
Utbildningsnivå saknas/okänd	2	0	0
<i>Yrkeskategori</i>			
Chefsyrken	2	3	3
Service-, omsorgs- och försäljningsyrken	23	28	28

Bilaga 4: Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
Byggverksamhet och tillverkning	6	7	7
Lantbruk, trädgård, skogsbruk och fiske	1	1	1
Maskinell tillverkning och transport m.m.	4	6	6
Yrken med krav på fördjupad högskolekomp.	5	18	17
Yrken med krav på högskolekomp./motsv.	4	8	8
Yrken m krav på kortare utbildn./introduktion	8	7	7
Yrkesuppgift saknas/okänd	42	15	16
<i>Sysselsättning</i>			
Förvärvsarbetande	60	89	87
Inte förvärvsarbetande	39	11	13
Uppgift om förvärvsarbetande saknas/okänd	1	0	0
<i>Sektor</i>			
Kommunal sektor	12	28	27
Privat sektor	47	51	51
Region/landsting	1	6	5
Statlig sektor	2	6	6
Uppgift om sektor saknas/okänd	38	9	11
<i>Bransch</i>			
Byggverksamhet	8	6	6
Energiförsörjning, miljöverksamhet	0	1	1
Fastighetsverksamhet	1	1	1
Finans- och försäkringsverksamhet	0	1	1
Företagstjänster	10	11	10
Handel	8	9	9
Hotell- och restaurangverksamhet	5	3	3
Information och kommunikation	1	2	2
Jordbruk, skogsbruk och fiske	1	1	1

Bilaga 4: Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
Kulturella och personliga tjänster m.m.	4	4	4
Offentlig förvaltning och försvar	2	5	5
Tillverkning och utvinning	5	8	8
Transport och magasinering	5	5	5
Utbildning	6	13	13
Vård och omsorg, sociala tjänster	16	25	24
Uppgift om bransch saknas/okänd	28	6	7
<i>Försäkringskassans verksamhetsområde**</i>			
Verksamhetsområde Mitt	22	21	21
Verksamhetsområde Nord	13	18	17
Verksamhetsområde Stockholm	28	22	22
Verksamhetsområde Syd	18	20	19
Verksamhetsområde Väst	18	20	20
<i>SKR:s kommungruppsindelning***</i>			
Storstäder och storstadsnära kommuner	39	33	33
Större städer och kommuner nära större stad	38	40	39
Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	23	27	27
<i>Försäkradtyp</i>			
Anställd med sjuklön	58	83	81
Anställd utan sjuklön	5	3	4
Arbetslös	28	9	10
Egenföretagare	5	4	4
Övriga typer av försäkrade****	3	1	1
<i>Inskrivna hos Arbetsförmedlingen</i>			
Var inskriven hos Arbetsförmedlingen vid sjukpenningperiodens start	43	19	21
Antal personer i respektive grupp	2 045	30 011	32 056

Anm.: * Frågan gäller om personen har haft aktivitetsersättning inom tre år före den aktuella perioden med sjukpenning.

** Verksamhetsområde Mitt: Södermanlands län, Uppsala län, Värmlands län, Västmanlands län, Örebro län och Östergötlands län. Verksamhetsområde Nord: Dalarnas län, Gävleborgs län, Västernorrlands län, Jämtlands län, Västerbottens län och Norrbottens län. Verksamhetsområde Stockholm: Stockholms län och Gotlands län. Verksamhetsområde Syd: Skåne län, Blekinge län, Jönköpings län, Kalmar län och Kronobergs län. Verksamhetsområde Väst: Västra Götalands län och Hallands län.

*** Sveriges Kommuner och Regioner, kommunerna har grupperats utifrån vissa kriterier som tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster.

**** Övriga typer av försäkrade är studerande, föräldralediga och kombinatorer (personer som samtidigt är anställda och egenföretagare).

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, ISF:s bearbetningar.

Tabell B2 Beskrivning av kvinnorna i gruppen som saknar inkomst och i gruppen som har inkomst månad 1–3 efter avslag på ansökan efter en tid med sjukpenning (procent)

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
<i>Född i Sverige eller utomlands</i>			
Född i Sverige	71	80	79
Född utomlands	29	20	21
<i>Ålder</i>			
24–30 år	14	10	11
31–40 år	25	22	22
41–50 år	28	28	28
51–60 år	28	30	30
61–64 år	5	10	91
<i>Civilstånd</i>			
Gift	33	42	42
Ej gift	67	58	58
<i>Familjetyp</i>			
Gift/sambo utan barn	11	16	16
Gifta/sambo med barn	30	36	36
Ensamstående med barn	24	18	18
Ensamstående utan barn	43	30	30

Bilaga 4: Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
<i>Typ av sjukdom, ICD-10-SE</i>			
Förstärknings- och stressrelaterade syndrom, avsnitt F32–F43	27	19	19
Övriga psykiska sjukdomar, alla avsnitt i kapitel F utom F32–F43	26	31	31
Sjukdomar i rörelseorganen, kapitel M	23	24	24
Symtomsjukdomar, kapitel R	4	4	4
Skador, kapitel S–T	4	6	6
Sjukdomar enligt övriga kapitel	17	17	17
<i>Tid med sjukpenning</i>			
1–89 dagar med sjukpenning	11	13	13
90–179 dagar med sjukpenning	13	13	13
180–364 dagar med sjukpenning	21	41	40
1–2 år med sjukpenning	16	16	16
2–5 år med sjukpenning	30	14	15
5 år eller längre med sjukpenning	10	2	2
<i>Har haft aktivitetsersättning tidigare?*</i>			
Ja	97	100	99
Nej	3	0	1
<i>Utbildning</i>			
Förgymnasial	23	10	11
Gymnasial	51	50	50
Eftergymnasial	26	40	39
Utbildningsnivå saknas/okänd	0	0	100
<i>Yrkeskategori</i>			
Chefsyrken	1	2	2
Service-, omsorgs- och försäljningsyrken	28	37	36
Byggsverksamhet och tillverkning	1	1	1
Lantbruk, trädgård, skogsbruk och fiske	1	1	1
Maskinell tillverkning och transport m.m.	1	3	2

Bilaga 4: Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
Yrken med krav på fördjupad högskolekomp.	7	23	23
Yrken med krav på högskolekomp./motsv.	3	8	8
Yrken m krav på kortare utbildn./introduktion	13	15	15
Yrkesuppgift saknas/okänd	45	10	12
<i>Sysselsättning</i>			
Förvärvsarbetande	42	2	4
Inte förvärvsarbetande	58	3	6
Uppgift om förvärvsarbetande saknas/okänd	0	0	0
<i>Sektor</i>			
Kommunal sektor	5	33	31
Privat sektor	17	35	34
Region/landsting	1	7	7
Statlig sektor	1	6	6
Uppgift om sektor saknas/okänd	76	19	22
<i>Bransch</i>			
Byggverksamhet	1	1	1
Energiförsörjning, miljöverksamhet	0	0	0
Fastighetsverksamhet	0	1	1
Finans- och försäkringsverksamhet	0	1	1
Företagstjänster	6	9	9
Handel	5	8	8
Hotell- och restaurangverksamhet	3	3	3
Information och kommunikation	1	1	1
Jordbruk, skogsbruk och fiske	1	1	1
Kulturella och personliga tjänster m.m.	4	5	5
Offentlig förvaltning och försvar	1	6	6
Tillverkning och utvinning	2	4	4

Bilaga 4: Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
Transport och magasinering	1	2	2
Utbildning	6	17	17
Vård och omsorg, sociala tjänster	15	31	30
Uppgift om bransch saknas/okänd	54	9	12
<i>Försäkringskassans verksamhetsområde**</i>			
Verksamhetsområde Mitt	26	22	22
Verksamhetsområde Nord	25	21	21
Verksamhetsområde Stockholm	18	19	19
Verksamhetsområde Syd	17	19	19
Verksamhetsområde Väst	15	19	81
<i>SKR:s kommungruppsindelning***</i>			
Storstäder och storstadsnära kommuner	37	32	33
Större städer och kommuner nära större stad	38	40	40
Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	25	28	28
<i>Försäkradtyp</i>			
Anställd med sjuklön	54	84	82
Anställd utan sjuklön	6	4	4
Arbetslös	31	8	9
Egenföretagare	4	3	3
Övriga typer av försäkrade****	5	2	2
<i>Inskrivna hos Arbetsförmedlingen</i>			
Ja	36	65	64
Nej	64	35	36
Antal personer i respektive grupp	1102	19 913	21 015

Anm.: * Frågan gäller om personen har haft aktivitetsersättning inom tre år före den aktuella perioden med sjukpenning.

** Verksamhetsområde Mitt: Södermanlands län, Uppsala län, Värmlands län, Västmanlands län, Örebro län och Östergötlands län. Verksamhetsområde Nord: Dalarnas län, Gävleborgs län, Västernorrlands län, Jämtlands län, Västerbottens län och Norrbottens län. Verksamhetsområde Stockholm: Stockholms län och Gotlands län. Verksamhetsområde Syd: Skåne län, Blekinge

län, Jönköpings län, Kalmar län och Kronobergs län. Verksamhetsområde Väst: Västra Götalands län och Hallands län.

*** Sveriges Kommuner och Regioner, kommunerna har grupperats utifrån vissa kriterier som tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster.

**** Övriga typer av försäkrade är studerande, föräldralediga och kombinatorer (personer som samtidigt är anställda och egenföretagare).

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, ISF:s bearbetningar.

Tabell B3 Beskrivning av männen i gruppen som saknar inkomst och i gruppen som har inkomst månad 1–3 efter avslag på ansökan efter en tid med sjukpenning (procent)

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
<i>Född i Sverige eller utomlands</i>			
Född i Sverige	68	73	72
Född utomlands	32	27	28
<i>Ålder</i>			
24–30 år	15	10	11
31–40 år	24	19	19
41–50 år	21	23	23
51–60 år	33	33	33
61–64 år	7	14	13
<i>Civilstånd</i>			
Gift	28	41	40
Ej gift	72	59	60
<i>Familjetyp</i>			
Gift/sambo utan barn	9	16	15
Gifta/sambo med barn	24	35	34
Ensamstående med barn	10	8	8
Ensamstående utan barn	57	41	43
<i>Typ av sjukdom, ICD-10-SE</i>			
Förstärknings- och stressrelaterade syndrom, avsnitt F32–F43	22	16	16
Övriga psykiska sjukdomar, alla avsnitt i kapitel F utom F32–F43	18	16	16

Bilaga 4: Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
Sjukdomar i rörelseorganen, kapitel M	26	34	33
Symtomsjukdomar, kapitel R	3	4	4
Skador, kapitel S–T	12	12	12
Sjukdomar enligt övriga kapitel	18	18	18
<i>Tid med sjukpenning</i>			
1–89 dagar med sjukpenning	13	15	15
90–179 dagar med sjukpenning	11	14	14
180–364 dagar med sjukpenning	32	45	44
1–2 år med sjukpenning	16	14	14
2–5 år med sjukpenning	22	10	11
5 år eller längre med sjukpenning	6	2	3
<i>Har haft aktivitetsersättning tidigare?*</i>			
Ja	97	100	99
Nej	3	0	1
<i>Utbildning</i>			
Förgymnasial	29	20	21
Gymnasial	54	57	57
Eftergymnasial	16	23	22
Utbildningsnivå saknas/okänd	1	0	0
<i>Yrkeskategori</i>			
Chefsyrken	2	3	3
Service-, omsorgs- och försäljningsyrken	11	14	14
Byggsamhet och tillverkning	12	19	18
Lantbruk, trädgård, skogsbruk och fiske	3	2	2
Maskinell tillverkning och transport m.m.	7	14	13
Yrken med krav på fördjupad högskolekomp.	3	9	9
Yrken med krav på högskolekomp./motsv.	4	9	9
Yrken m krav på kortare utbildn./introduktion	9	13	13
Yrkesuppgift saknas/okänd	49	16	19

Bilaga 4: Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
<i>Sysselsättning</i>			
Förvärvsarbetande	36	12	15
Inte förvärvsarbetande	64	87	85
Uppgift om förvärvsarbetande saknas/okänd	1	0	0
<i>Sektor</i>			
Kommunal sektor	1	8	8
Privat sektor	22	58	55
Region/landsting	0	2	1
Statlig sektor	1	5	5
Uppgift om sektor saknas/okänd	75	27	31
<i>Bransch</i>			
Byggverksamhet	9	14	14
Energiförsörjning, miljöverksamhet	1	1	1
Fastighetsverksamhet	1	2	2
Finans- och försäkringsverksamhet	0	1	1
Företagstjänster	6	12	11
Handel	5	11	10
Hotell- och restaurangverksamhet	2	3	3
Information och kommunikation	1	2	2
Jordbruk, skogsbruk och fiske	2	2	2
Kulturella och personliga tjänster m.m.	3	3	3
Offentlig förvaltning och försvar	1	3	3
Tillverkning och utvinning	5	13	12
Transport och magasinering	4	9	9
Utbildning	1	4	4
Vård och omsorg, sociala tjänster	3	7	7
Uppgift om bransch saknas/okänd	53	12	16
<i>Försäkringskassans verksamhetsområde**</i>			
Verksamhetsområde Mitt	30	22	23

Bilaga 4: Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
Verksamhetsområde Nord	19	20	20
Verksamhetsområde Stockholm	18	21	21
Verksamhetsområde Syd	20	21	21
Verksamhetsområde Väst	13	16	16
<i>SKR:s kommungruppsindelning***</i>			
Storstäder och storstadsnära kommuner	40	34	34
Större städer och kommuner nära större stad	38	39	39
Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	22	27	26
<i>Försäkradtyp</i>			
Anställd med sjuklön	62	81	79
Anställd utan sjuklön	4	3	3
Arbetslös	25	10	11
Egenföretagare	5	5	5
Övriga typer av försäkrade****	3	2	2
<i>Inskrivna hos Arbetsförmedlingen</i>			
Ja	41	59	57
Nej	59	41	43
Antal personer i respektive grupp	943	10 098	11 041

Anm.: * Frågan gäller om personen har haft aktivitetsersättning inom tre år före den aktuella perioden med sjukpenning.

** Verksamhetsområde Mitt: Södermanlands län, Uppsala län, Värmlands län, Västmanlands län, Örebro län och Östergötlands län. Verksamhetsområde Nord: Dalarnas län, Gävleborgs län, Västernorrlands län, Jämtlands län, Västerbottens län och Norrbottens län. Verksamhetsområde Stockholm: Stockholms län och Gotlands län. Verksamhetsområde Syd: Skåne län, Blekinge län, Jönköpings län, Kalmar län och Kronobergs län. Verksamhetsområde Väst: Västra Götalands län och Hallands län.

*** Sveriges Kommuner och Regioner, kommunerna har grupperats utifrån vissa kriterier som tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster.

**** Övriga typer av försäkrade är studerande, föräldralediga och kombinatorer (personer som samtidigt är anställda och egenföretagare).

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, ISF:s bearbetningar.

Tabell B4 Beskrivning av gruppen som saknar inkomst och gruppen som har inkomst månad 1–3 efter avslag initialt på ansökan om sjukpenning (procent)

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
<i>Kön</i>			
Kvinna	55	69	67
Man	45	31	33
<i>Född i Sverige eller utomlands</i>			
Född i Sverige	68	73	72
Född utomlands	32	27	28
<i>Ålder</i>			
24–30 år	19	16	17
31–40 år	22	24	24
41–50 år	25	25	25
51–60 år	28	27	27
61–64 år	6	8	8
<i>Civilstånd</i>			
Gift	27	38	37
Ej gift	73	62	63
<i>Familjetyp</i>			
Gift/sambo utan barn	8	13	12
Gifta/sambo med barn	25	36	35
Ensamstående med barn	19	16	16
Ensamstående utan barn	48	35	36
<i>Typ av sjukdom, ICD-10-SE</i>			
Förstämmnings- och stressrelaterade syndrom, avsnitt F32–F43	23	17	18
Övriga psykiska sjukdomar, alla avsnitt i kapitel F utom F32–F43	20	25	25
Sjukdomar i rörelseorganen, kapitel M	22	20	21
Symtomsjukdomar, kapitel R	4	5	5

Bilaga 4: Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
Skador, kapitel S–T	4	4	4
Sjukdomar enligt övriga kapitel	25	28	28
<i>Antal månader med sjukpenning de tre senaste åren före aktuell ansökan</i>			
Har ej haft sjukpenning	32	30	30
1–12 månader	31	43	42
13–24 månader	15	16	16
25 månader eller längre	22	11	12
<i>Har haft aktivitetsersättning tidigare?*</i>			
Ja	3	1	1
Nej	97	99	99
<i>Utbildning</i>			
Förgymnasial	25	14	15
Gymnasial	52	50	51
Eftergymnasial	21	34	33
Utbildningsnivå saknas/okänd	2	1	1
<i>Yrkeskategori</i>			
Chefsyrken	1	2	2
Service-, omsorgs- och försäljningsyrken	21	29	28
Byggverksamhet och tillverkning	5	5	5
Lantbruk, trädgård, skogsbruk och fiske	1	1	1
Maskinell tillverkning och transport m.m.	3	5	5
Yrken med krav på fördjupad högskolekomp.	5	17	16
Yrken med krav på högskolekomp./motsv.	3	7	7
Yrken m krav på kortare utbildn./introduktion	8	9	9
Yrkesuppgift saknas/okänd	48	18	21
<i>Sysselsättning</i>			
Förvärvsarbetande	39	81	77
Inte förvärvsarbetande	60	19	22

Bilaga 4: Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
Uppgift om förvärvsarbetande saknas/okänd	1	0	0
<i>Sektor</i>			
Kommunal sektor	10	28	27
Privat sektor	32	51	51
Region/landsting	1	6	5
Statlig sektor	2	6	6
Uppgift om sektor saknas/okänd	55	9	11
<i>Bransch</i>			
Byggverksamhet	5	4	4
Energiförsörjning, miljöverksamhet	1	1	1
Fastighetsverksamhet	1	1	1
Finans- och försäkringsverksamhet	1	1	1
Företagstjänster	9	12	12
Handel	7	10	8
Hotell- och restaurangverksamhet	4	5	4
Information och kommunikation	1	2	2
Jordbruk, skogsbruk och fiske	1	1	1
Kulturella och personliga tjänster m.m.	3	5	4
Offentlig förvaltning och försvar	2	4	4
Tillverkning och utvinning	3	6	6
Transport och magasinering	3	4	4
Utbildning	6	14	13
Vård och omsorg, sociala tjänster	13	23	22
Uppgift om bransch saknas/okänd	44	11	13
<i>Försäkringskassans verksamhetsområde**</i>			
Verksamhetsområde Mitt	19	20	20
Verksamhetsområde Nord	16	17	17
Verksamhetsområde Stockholm	27	26	26
Verksamhetsområde Syd	18	17	17

Bilaga 4: Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
Verksamhetsområde Väst	18	20	20
<i>SKR:s kommungruppsindelning***</i>			
Storstäder och storstadsnära kommuner	38	36	36
Större städer och kommuner nära större stad	38	39	39
Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	23	25	25
<i>Försäkradtyp</i>			
Anställd med sjuklön	58	83	81
Anställd utan sjuklön	5	3	4
Arbetslös	28	9	10
Egenföretagare	5	4	4
Övriga typer av försäkrade****	3	1	1
<i>Inskrivnen hos Arbetsförmedlingen vid ansökan om sjukpenning?</i>			
Ja	58	37	39
Nej	42	63	61
<i>Inskrivningshistorik hos Arbetsförmedlingen</i>			
Ingen period	23	46	44
1–2 månader	24	20	20
13–24 månader	16	11	12
25–36 månader	17	10	10
37–47 månader	20	13	14
Antal personer i respektive grupp	1 645	17 418	19 063

Anm.: * Frågan gäller om personen har haft aktivitetsersättning inom tre år före det aktuella avslaget på ansökan om sjukpenning.

** Verksamhetsområde Mitt: Södermanlands län, Uppsala län, Värmlands län, Västmanlands län, Örebro län och Östergötlands län. Verksamhetsområde Nord: Dalarnas län, Gävleborgs län, Västernorrlands län, Jämtlands län, Västerbottens län och Norrbottens län. Verksamhetsområde Stockholm: Stockholms län och Gotlands län. Verksamhetsområde Syd: Skåne län, Blekinge län, Jönköpings län, Kalmar län och Kronobergs län. Verksamhetsområde Väst: Västra Götalands län och Hallands län.

*** Sveriges Kommuner och Regioner, kommunerna har grupperats utifrån vissa kriterier som tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster.

**** Övriga typer av försäkrade är studerande, föräldralediga och kombinatorer (personer som samtidigt är anställda och egenföretagare).

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, ISF:s bearbetningar.

Tabell B5 Beskrivning av kvinnorna i gruppen som saknar inkomst och i gruppen som har inkomst månad 1–3 efter avslag initialt på ansökan om sjukpenning (procent)

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
<i>Född i Sverige eller utomlands</i>			
Född i Sverige	70	75	75
Född utomlands	30	25	25
<i>Ålder</i>			
24–30 år	18	17	17
31–40 år	22	25	24
41–50 år	26	25	25
51–60 år	28	26	27
61–64 år	6	7	7
<i>Civilstånd</i>			
Gift	31	38	38
Ej gift	69	62	62
<i>Familjetyp</i>			
Gift/sambo utan barn	10	13	13
Gift/sambo med barn	28	37	36
Ensamstående med barn	25	19	20
Ensamstående utan barn	38	32	32
<i>Typ av sjukdom, ICD-10-SE</i>			
Förstärknings- och stressrelaterade syndrom, avsnitt F32–F43	24	18	18
Övriga psykiska sjukdomar, alla avsnitt i kapitel F utom F32–F43	24	28	28
Sjukdomar i rörelseorganen, kapitel M	22	19	19
Symtomsjukdomar, kapitel R	4	5	5

Bilaga 4: Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
Skador, kapitel S–T	2	3	3
Sjukdomar enligt övriga kapitel	24	27	27
<i>Har haft aktivitetsersättning tidigare?*</i>			
Ja	97	99	99
Nej	3	1	1
<i>Utbildning</i>			
Förgymnasial	23	12	13
Gymnasial	53	49	49
Eftergymnasial	24	39	38
Utbildningsnivå saknas/okänd	0	0	0
<i>Yrkeskategori</i>			
Chefsyrken	0	1	1
Service-, omsorgs- och försäljningsyrken	27	36	35
Byggverksamhet och tillverkning	0	1	1
Lantbruk, trädgård, skogsbruk och fiske	1	1	1
Maskinell tillverkning och transport m.m.	1	2	2
Yrken med krav på fördjupad högskolekomp.	6	20	19
Yrken med krav på högskolekomp./motsv.	3	7	7
Yrken m krav på kortare utbildn./introduktion	13	16	16
Yrkesuppgift saknas/okänd	49	15	17
<i>Sysselsättning</i>			
Förvärvsarbetande	67	19	22
Inte förvärvsarbetande	33	81	88
Uppgift om förvärvsarbetande saknas/okänd	0	0	0
<i>Sektor</i>			
Kommunal sektor	4	29	28
Privat sektor	12	35	33

Bilaga 4: Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
Region/landsting	0	6	6
Statlig sektor	0	6	5
Uppgift om sektor saknas/okänd	83	24	28
<i>Bransch</i>			
Byggverksamhet	1	1	1
Energiförsörjning, miljöverksamhet	0	0	0
Fastighetsverksamhet	0	1	1
Finans- och försäkringsverksamhet	0	1	1
Företagstjänster	7	11	11
Handel	6	7	7
Hotell- och restaurangverksamhet	3	3	3
Information och kommunikation	0	1	1
Jordbruk, skogsbruk och fiske	1	1	1
Kulturella och personliga tjänster m.m.	3	5	5
Offentlig förvaltning och försvar	1	5	5
Tillverkning och utvinning	1	3	3
Transport och magasinering	1	2	2
Utbildning	5	17	16
Vård och omsorg, sociala tjänster	13	29	27
Uppgift om bransch saknas/okänd	57	6	10
<i>Försäkringskassans verksamhetsområde**</i>			
Verksamhetsområde Mitt	27	25	25
Verksamhetsområde Nord	20	20	20
Verksamhetsområde Stockholm	18	19	19
Verksamhetsområde Syd	16	17	17
Verksamhetsområde Väst	19	18	18
<i>SKR:s kommungruppsindelning***</i>			
Storstäder och storstadsnära kommuner	36	36	36
Större städer och kommuner nära större stad	41	38	39

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	23	26	26
<i>Inskrivnen hos Arbetsförmedlingen</i>			
Ja	19	19	19
Nej	81	27	30
Antal personer i respektive grupp	903	11 944	12 847

Anm.: * Frågan gäller om personen har haft aktivitetsersättning inom tre år före den aktuella perioden med sjukpenning.

** Verksamhetsområde Mitt: Södermanlands län, Uppsala län, Värmlands län, Västmanlands län, Örebro län och Östergötlands län. Verksamhetsområde Nord: Dalarnas län, Gävleborgs län, Västernorrlands län, Jämtlands län, Västerbottens län och Norrbottens län. Verksamhetsområde Stockholm: Stockholms län och Gotlands län. Verksamhetsområde Syd: Skåne län, Blekinge län, Jönköpings län, Kalmar län och Kronobergs län. Verksamhetsområde Väst: Västra Götalands län och Hallands län.

*** Sveriges Kommuner och Regioner, kommunerna har grupperats utifrån vissa kriterier som tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster.

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, ISF:s bearbetningar.

Tabell B6 Beskrivning av männen i gruppen som saknar inkomst och i gruppen som har inkomst månad 1–3 efter avslag initialt på ansökan om sjukpenning (procent)

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
<i>Född i Sverige eller utomlands</i>			
Född i Sverige	65	68	67
Född utomlands	35	32	33
<i>Ålder</i>			
24–30 år	21	16	17
31–40 år	22	22	22
41–50 år	24	24	24
51–60 år	28	28	28
61–64 år	5	10	9

Bilaga 4: Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
<i>Civilstånd</i>			
Gift	22	36	35
Ej gift	78	64	65
<i>Familjetyp</i>			
Gift/sambo utan barn	6	11	11
Gift/sambo med barn	21	34	32
Ensamstående med barn	7	7	7
Ensamstående utan barn	66	48	51
<i>Typ av sjukdom, ICD-10-SE</i>			
Förstämnings- och stressrelaterade syndrom, avsnitt F32–F43	22	17	17
Övriga psykiska sjukdomar, alla avsnitt i kapitel F utom F32–F43	18	19	19
Sjukdomar i rörelseorganen, kapitel M	23	24	24
Symtomsjukdomar, kapitel R	3	4	4
Skador, kapitel S–T	7	7	7
Sjukdomar enligt övriga kapitel	27	29	29
<i>Har haft aktivitetsersättning tidigare?*</i>			
Ja	97	99	99
Nej	3	1	1
<i>Utbildning</i>			
Förgymnasial	31	21	22
Gymnasial	52	54	54
Eftergymnasial	16	25	24
Utbildningsnivå saknas/okänd	0	0	0
<i>Yrkeskategori</i>			
Chefsyrken	1	2	2
Service-, omsorgs- och försäljningsyrken	14	16	15
Byggverksamhet och tillverkning	12	16	15
Lantbruk, trädgård, skogsbruk och fiske	2	2	3

Bilaga 4: Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
Maskinell tillverkning och transport m.m.	6	11	10
Yrken med krav på fördjupad högskolekompetens	4	10	9
Yrken med krav på högskolekomp./motsv.	3	8	7
Yrken m krav på kortare utbildn./introduktion	11	16	16
Yrkesuppgift saknas/okänd	48	20	23
<i>Sysselsättning</i>			
Förvärvsarbetande	53	19	23
Inte förvärvsarbetande	46	80	76
Uppgift om förvärvsarbetande saknas/okänd	1	1	1
<i>Sektor</i>			
Kommunal sektor	1	9	8
Privat sektor	13	54	49
Region/landsting	0	1	2
Statlig sektor	1	6	5
Uppgift om sektor saknas/okänd	85	30	36
<i>Bransch</i>			
Byggverksamhet	6	11	11
Energiförsörjning, miljöverksamhet	1	1	1
Fastighetsverksamhet	1	2	2
Finans- och försäkringsverksamhet	1	1	2
Företagstjänster	8	14	13
Handel	6	9	9
Hotell- och restaurangverksamhet	3	5	5
Information och kommunikation	2	2	2
Jordbruk, skogsbruk och fiske	1	1	1
Kulturella och personliga tjänster m.m.	2	3	3
Offentlig förvaltning och försvar	1	3	2

Bilaga 4: Beskrivande statistik om alla som får avslag på ansökan om sjukpenning

	<i>Saknar inkomst</i>	<i>Har inkomst</i>	<i>Alla avslag</i>
Tillverkning och utvinning	3	11	10
Transport och magasinering	4	9	8
Utbildning	2	6	5
Vård och omsorg, sociala tjänster	3	8	7
Uppgift om bransch saknas/okänd	56	14	19
<i>Försäkringskassans verksamhetsområde**</i>			
Verksamhetsområde Mitt	28	26	26
Verksamhetsområde Nord	18	20	20
Verksamhetsområde Stockholm	20	21	21
Verksamhetsområde Syd	19	19	19
Verksamhetsområde Väst	15	14	14
<i>SKR:s kommungruppsindelning***</i>			
Storstäder och storstadsnära kommuner	40	37	37
Större städer och kommuner nära större stad	35	39	39
Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner	25	24	24
<i>Inskrivna hos Arbetsförmedlingen</i>			
Ja	28	42	40
Nej	72	58	60
Antal personer i respektive grupp	742	5 474	6 216

Anm.: * Frågan gäller om personen har haft aktivitetsersättning inom tre år före den aktuella perioden med sjukpenning.

** Verksamhetsområde Mitt: Södermanlands län, Uppsala län, Värmlands län, Västmanlands län, Örebro län och Östergötlands län. Verksamhetsområde Nord: Dalarnas län, Gävleborgs län, Västernorrlands län, Jämtlands län, Västerbottens län och Norrbottens län. Verksamhetsområde Stockholm: Stockholms län och Gotlands län. Verksamhetsområde Syd: Skåne län, Blekinge län, Jönköpings län, Kalmar län och Kronobergs län. Verksamhetsområde Väst: Västra Götalands län och Hallands län.

*** Sveriges Kommuner och Regioner, kommunerna har grupperats utifrån vissa kriterier som tätortsstorlek, närhet till större tätort och pendlingsmönster.

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, ISF:s bearbetningar.

Bilaga 5: Analyser av vad som påverkar risken att sakna inkomst efter avslag

Modell

I denna rapport har vi använt en multipel logistisk regressionsmodell för att beräkna sannolikheten att en individ saknar inkomst, beroende på olika bakgrundsvariabler, eller förklarande variabler så som kön, ålder, familjesammansättning och Försäkringskassans verksamhetsområde. I rapporten kallar vi den modellbaserad sambandsanalys. I detta kapitel förklarar vi inledningsvis de grundläggande förutsättningarna för att en logistisk regressionsmodell ska vara lämplig att använda. Sedan förklarar vi hur modellen kan tolkas med hjälp av oddskvoter.

Logistisk regression

Den fördjupade analysen har genomförts med multivariat logistisk regression. Denna metod används när den beroende variabeln antar två värden, exempelvis att en händelse inträffar eller inte inträffar. I denna studie antar undersökningsvariabeln värdet ett om individen saknar inkomst och värdet noll om individen har inkomst.

$$Y = \{1, \text{om individen saknar inkomst}, 0 \text{ annars}\} \quad (1)$$

Om vi antar att vi har n förklarande variabler i vår modell, $X_1, X_2, \dots, X_n$, som antar värden $x_1, x_2, \dots, x_n$, beskrivs den logistiska regressionsmodellen enligt

$$P(Y = 1 | X_1 = x_1, X_2 = x_2, \dots, X_n = x_n) = \frac{\exp\{\beta_0 + \sum_{i=1}^n \beta_i x_i\}}{1 + \exp\{\beta_0 + \sum_{i=1}^n \beta_i x_i\}} \quad (2)$$

Där $P(Y = 1|X_1 = x_1, X_2 = x_2, \dots, X_n = x_n)$ är sannolikheten att Y antar värdet ett givet uppsättningen på de förklarande variablerna och $\beta_i, i = 0, 1, 2, \dots, n$ är skattade regressionskoefficienter. Det kan noteras att högerledet i (2) endast kan anta värden i intervallet noll och ett eftersom en sannolikhet endast kan ligga i detta intervall. Det är även just därför som vi använder denna modell i stället för en linjär modell. Sambandet mellan en responsvariabel och ett antal förklarande variabler kan endast anta två värden.

För att kunna använda teorin för logistiska regressionsmodeller behöver vi göra om vänsterledet i (2) så modellen kan tolkas linjärt i parametrarna β_i . Detta tar oss till den så kallade logitformen av modellen. Logit är en transformation av sannolikheten $P(Y = 1)$ som definieras av

$$\text{logit} [P(Y = 1)] = \log \frac{P(Y=1)}{1 - P(Y=1)} \quad (3)$$

Om vi i ekvation (3) betingar på $X_1, X_2, \dots, X_n$ och uttrycker $P(Y = 1|X_1 = x_1, X_2 = x_2, \dots, X_n = x_n)$ i enlighet med modell (2) får vi följande samband.

$$\text{logit} P(Y = 1|X_1 = x_1, X_2 = x_2, \dots, X_n = x_n) = \beta_0 + \sum_{i=1}^n \beta_i X_i \quad (4)$$

Ekvation (4) ger oss därmed en linjär funktion i parametrarna $\beta_i = 0, 1, 2, \dots, n$

Gruppens sammansättning

Tabell B7 beskriver fördelningen i urvalet av vår studiepopulation som vi använder för att göra våra skattningar. Hela studiepopulationen för skattningen utgörs av 51 119 observationer varav 19 063 observationer tillhör avslag initialt och 32 056 observationer tillhör avslag i pågående sjukfall. Våra bakgrundsvariabler är alla kategoriska och mätnivån sker på nominalskala. Det innebär att dessa kategoriska variabler inte följer någon ordningsföljd. Presentationen av gruppens sammansättning ger en överblick över den variation som finns i studiepopulationen, men tabellen beskriver även hur vår studiepopulation skiljer sig från andra studier. För den intresserade som vill jämföra populationen med andra studier som gjorts hänvisar vi till rapporter från Försäkringskassan med flera som finns i referenslistan.

Tabell B7 Beskrivande statistik om gruppens sammansättning

<i>Variabel</i>	<i>Avslag initialt</i>	<i>Avslag efter tid med sjukpenning</i>
<i>Utfallsvariabel</i>		
Har inkomst	0,914	0,936
Saknar inkomst	0,086	0,064
<i>Kontrollvariabler</i>		
Kön		
Kvinnor	0,674	0,656
Män	0,326	0,344
Ålder (min=24, max=64)		
24–30 år	0,167	0,106
31–40 år	0,236	0,21
41–50 år	0,246	0,264
51–60 år	0,71	0,312
61–64 år	0,08	0,107
Högsta utbildningsnivå		
Förgymnasial	0,157	0,142
Gymnasial	0,508	0,523
Eftergymnasial	0,332	0,334
Födelseland		
Född i Sverige	0,724	0,77
Född utomlands	0,276	0,23
Familj		
Gifta/sambo utan barn	0,122	0,157
Gifta/sambo med barn	0,351	0,353
Ensamstående med barn	0,164	0,146
Ensamstående övriga	0,361	0,343
Sjukdom		
Förstärknings- och stressrelaterade syndrom, avsnitt F32–F43	0,18	0,182

Bilaga 5: Analyser av vad som påverkar risken att sakna inkomst efter avslag

<i>Variabel</i>	<i>Avslag initialt</i>	<i>Avslag efter tid med sjukpenning</i>
Övriga psykiska sjukdomar, alla avsnitt i kapitel F utom F32–F43	0,246	0,257
Rörelseorganens sjukdomar (M00–M99)	0,207	0,269
Symtom (R00–R99)	0,05	0,038
Skador (S00–98)	0,043	0,082
Övriga sjukdomar	0,275	0,173
Verksamhetsområde		
VO Sthlm	0,257	0,223
VO Mitt	0,2	0,207
VO Väst	0,2	0,199
VO Syd	0,174	0,194
VO Nord	0,168	0,176
SKR region		
Storstäder	0,361	0,332
Större städer	0,385	0,395
Mindre städer	0,251	0,272
Kommun saknas	0,002	0,001
Förvärvsarbete		
Nej	0,225	0,127
Ja	0,773	0,872
Arbetslöshetslängd		
Ej inskriven på Arbetsförmedlingen	0,443	0,615
1–12 månader	0,204	0,15
13–24 månader	0,116	0,08
25–36 månader	0,102	0,068
37 månader eller längre	0,135	0,087
Aktivitet ersättning		
Ej haft aktivitetsersättning	0,988	0,994
Haft aktivitetsersättning	0,012	0,006

<i>Variabel</i>	<i>Avslag initialt</i>	<i>Avslag efter tid med sjukpenning</i>
Försäkradtyp		
Anställd med sjuklön		0,81
Anställd utan sjuklön		0,036
Arbetslös		0,098
Egenföretagare		0,036
Övriga typer av försäkrade		0,015
Sjukfallslängd		
1–89 dagar med sjukpenning		0,136
90–179 dagar med sjukpenning		0,135
180–364 dagar med sjukpenning		0,417
365–729 dagar med sjukpenning		0,152
2–5 år med sjukpenning		0,133
5 år eller med sjukpenning		0,022

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, ISF:s beräkningar.

Resultattabell

I tabell B8 presenterar vi de modeller som de resultat av regressionen som redovisas i rapporten bygger på.

Resultaten från regressionen visar effekten av varje enskild förklarande variabel på undersökningsvariabeln, samtidigt som vi har kontrollerat för övriga variabler som ingår i analysen. En logistisk regression förutsäger därmed andelen personer som saknar inkomst efter avslag på ansökan om sjukpenning. I vår tolkning har vi använt oss av oddskvoter, det vill säga kvoten mellan två odds. Vi vill även påpeka att det finns möjlighet att vissa variabler endast är uttryck för förhållanden som är helt okända, eller förhållanden som misstänks ligga bakom. Dessa variabler kan vara konsekvenser av underliggande mekanismer som vi inte kan kontrollera för i våra skattningar.

Tabell B8 Multivariat samband mellan olika riskfaktorer och att sakna inkomst för personer som får avslag initialt på ansökan om sjukpenning och för personer som får avslag på ansökan efter en tid med sjukpenning

<i>Variabler</i>	Avslag initialt <i>OR (95 % KI)</i>	Avslag efter tid med sjukpenning <i>OR (95 % KI)</i>
<i>Kön (ref: Kvinna)</i>		
Man	1,61 (1,44–1,81)	1,64 (1,48–1,81)
<i>Ålder (ref: 24–30 år)</i>		
31–40 år	0,82 (0,69–0,98)	0,80 (0,68–0,94)
41–50 år	0,83 (0,70–0,99)	0,68 (0,57–0,80)
51–60 år	0,74 (0,62–0,88)	0,62 (0,53–0,73)
61–64 år	0,47 (0,36–0,62)	0,33 (0,26–0,42)
<i>Utbildning (ref: Förgymnasial)</i>		
Gymnasial	0,70 (0,61–0,80)	0,65 (0,57–0,73)
Eftergymnasial	0,51 (0,43–0,60)	0,48 (0,41–0,55)
<i>Familjetyp (ref: ensamstående utan barn)</i>		
Gifta/sambo utan barn	0,62 (0,50–0,76)	0,73 (0,62–0,86)

Bilaga 5: Analyser av vad som påverkar risken att sakna inkomst efter avslag

<i>Variabler</i>	Avslag initialt <i>OR (95 % KI)</i>	Avslag efter tid med sjukpenning <i>OR (95 % KI)</i>
Gifta/sambo med barn	0,56 (0,49–0,64)	0,67 (0,59–0,75)
Ensamstående med barn	0,94 (0,81–1,10)	0,96 (0,83–1,10)
<i>Födelseplats (ref: född i Sverige)</i>		
Född utomlands	1,13 (1,00–1,29)	1,33 (1,19–1,49)
<i>Försäkringskassans verksamhetsområde (ref: Stockholm)</i>		
Mitt	1,00 (0,80–1,25)	0,91 (0,75–1,10)
Väst	0,96 (0,81–1,15)	0,80 (0,69–0,94)
Syd	1,02 (0,84–1,25)	0,81 (0,68–0,97)
Nord	1,13 (0,90–1,41)	0,77 (0,63–0,95)
<i>SKR:s kommunindelning (ref: Storstäder)</i>		
Större städer	0,90 (0,75–1,07)	0,94 (0,80–1,09)
Mindre städer	0,84 (0,69–1,00)	0,89 (0,76–1,05)
<i>Sjukdom enligt kapitel (ref: Förstämningssyndrom och stressrelaterade syndrom, avsnitt F32–F43)</i>		
Övriga psykiska sjukdomar, alla avsnitt i kapitel F utom F32–F43	0,79 (0,67–0,93)	0,89 (0,78–1,03)
Sjukdomar i rörelseorganen, kapitel M	0,73 (0,62–0,86)	0,78 (0,67–0,89)
Symtomsjukdomar, kapitel R	0,65 (0,48–0,86)	0,82 (0,62–1,06)
Skador, kapitel S–T	0,65 (0,49–0,87)	0,79 (0,64–0,96)
Sjukdomar enligt övriga kapitel	0,70 (0,60–0,82)	0,83 (0,71–0,97)
<i>Har haft aktivitetsersättning? (ref: Nej)</i>		
Ja	1,24 (0,86–1,77)	2,26 (2,51–4,18)
<i>Förvärvsarbetande? (ref: Nej)</i>		
Ja	0,17 (0,15–0,19)	0,33 (0,29–0,38)
<i>Inskrivnen hos Af före sjukfallet? (ref: Nej)</i>		
Ja, 1–12 månader	1,73 (1,48–2,03)	1,29 (1,12–1,49)
Ja, 13–24 månader	1,64 (1,37–1,97)	1,30 (1,10–1,54)

Bilaga 5: Analyser av vad som påverkar risken att sakna inkomst efter avslag

<i>Variabler</i>	Avslag initialt <i>OR (95 % KI)</i>	Avslag efter tid med sjukpenning <i>OR (95 % KI)</i>
Ja, 25–36 månader	1,72 (1,44–2,07)	1,65 (1,40–1,94)
Ja, 37–47 månader	1,47 (1,23–1,75)	1,40 (1,19–1,64)
<i>Sjukpenningperiodens längd (ref: 1–89 dagar)</i>		
90–179 dagar med sjukpenning		1,16 (0,96–1,40)
180–364 dagar med sjukpenning		0,95 (0,81–1,12)
365–729 dagar med sjukpenning		1,41 (1,18–1,70)
2–5 år med sjukpenning		2,24 (1,88–2,66)
5 år eller mer med sjukpenning		3,23 (2,51–4,14)
<i>Försäkradtyp (ref: Anställd med sjuklön)</i>		
Anställd utan sjuklön		1,14 (0,91–1,43)
Arbetslös		1,45 (1,25–1,69)
Egenföretagare		0,75 (0,59–0,97)
Övriga typer av försäkrade		1,30 (0,95–1,78)
Pseudo R2	0,1554	0,1334
Antal obs	19 063	32 056

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, ISF:s beräkningar.

Bilaga 6: Jämförelser mellan inskrivna och inte inskrivna hos Arbetsförmedlingen

I avsnitt 2.5.3 redovisar vi slutsatser baserade på nedanstående tabell B10. Vi gör jämförelser mellan de som skriver in sig hos Arbetsförmedlingen efter avslaget och de som inte gör det i gruppen som saknar inkomst efter avslag efter en period med sjukpenning.

Tabell B10 Beskrivning av gruppen personer som är inskrivna hos Arbetsförmedlingen eller inte inskrivna och som saknar inkomst månad 1–3 efter avslaget (procent)

	<i>Inskrivna bland de som saknar inkomst</i>			<i>Inte inskrivna bland de som saknar inkomst</i>		
	Kvinnor	Män	Total	Kvinnor	Män	Total
Män			41			52
<i>Var är personen född?</i>						
Född i Sverige	70	65	68	73	70	72
Född utomlands	30	35	32	27	30	28
<i>Ålder</i>						
24–30 år	12	15	13	17	14	16
31–40 år	23	23	23	27	25	26
41–50 år	29	20	25	27	22	25
51–60 år	32	35	33	23	31	27
61–64 år	5	7	6	5	7	6
<i>Civilstånd</i>						
Gift	31	25	29	35	31	33
Ogift	69	75	71	65	69	67

Bilaga 6: Jämförelser mellan inskrivna och inte inskrivna hos Arbetsförmedlingen

	<i>Inskrivna bland de som saknar inkomst</i>			<i>Inte inskrivna bland de som saknar inkomst</i>		
	Kvinnor	Män	Total	Kvinnor	Män	Total
<i>Utbildning</i>						
Förgymnasial	24	31	25	20	26	23
Gymnasial	52	55	54	49	54	51
Eftergymnasial	24	19	20	29	17	22
Saknas/okänd	0	1	0	1	5	3
<i>Yrke</i>						
Chefsyrken	1	2	1	2	4	3
Militära yrken	0	0	0	0	0	0
Service-, omsorgs- och försäljningsyrken	31	13	23	34	13	23
Yrken inom administration och kundtjänst	4	4	4	5	2	3
Yrken inom byggverksamhet och tillverkning	1	10	4	1	15	8
Yrken inom lantbruk, trädgård, skogsbruk och fiske	1	3	1	1	2	1
Yrken inom maskinell tillverkning och transport	2	7	4	1	7	4
Yrken med krav på fördjupad högskolekompetens	6	2	4	9	2	5
Yrken med krav på högskolekompetens eller motsvarande	3	5	4	4	6	5
Yrken med krav på kortare utbildning eller introduktion	8	7	8	10	5	8
Saknas/okänd	44	48	46	33	44	39

Bilaga 6: Jämförelser mellan inskrivna och inte inskrivna hos Arbetsförmedlingen

	<i>Inskrivna bland de som saknar inkomst</i>			<i>Inte inskrivna bland de som saknar inkomst</i>		
	Kvinnor	Män	Total	Kvinnor	Män	Total
<i>Typ av sjukdom, ICD-10-SE</i>						
Psykiska sjukdomar, kapitel F	54	42	49	57	41	49
Sjukdomar i rörelseorganen, kapitel M	23	29	25	22	23	23
Symtomsjukdomar, kapitel R	4	4	4	3	3	3
Skador, kapitel S–T	4	8	6	5	14	10
Sjukdomar enligt övriga kapitel	15	16	16	13	18	16
<i>Tid med sjukpenning</i>						
1–89 dagar	10	14	11	14	14	14
90–179 dagar	15	17	16	20	24	22
180–364 dagar	14	21	17	22	27	25
365–730 dagar	16	15	16	15	15	15
2–3 år	35	27	32	24	17	20
5 år och längre	10	6	9	6	3	4
<i>Inskrivna hos Arbetsförmedlingen</i>						
Var inskrivna vid sjukpenningperiodens start	44	47	45	23	23	23
<i>Försäkringskassans verksamhetsområde (VO)</i>						
VO Mitt	26	19	23	22	19	20
VO Nord	17	12	15	13	11	12
VO Stockholm	22	30	25	30	31	31
VO Syd	17	22	19	16	18	17
VO Väst	18	17	18	18	19	19
Saknas/okänd	0	0	0	0	2	1
<i>Sysselsättning</i>						
Förvärvsarbetande	49	43	46	71	82	77

Bilaga 6: Jämförelser mellan inskrivna och inte inskrivna hos Arbetsförmedlingen

	<i>Inskrivna bland de som saknar inkomst</i>			<i>Inte inskrivna bland de som saknar inkomst</i>		
	Kvinnor	Män	Total	Kvinnor	Män	Total
Inte förvärvsarbetande	51	57	54	29	15	21
Saknas/okänd	0	0	0	0	3	2
Antal personer i respektive grupp	642	437	1 079	460	506	966

Källa: Försäkringskassan, IAF, Pensionsmyndigheten, SCB och CSN, ISF:s bearbetningar.

